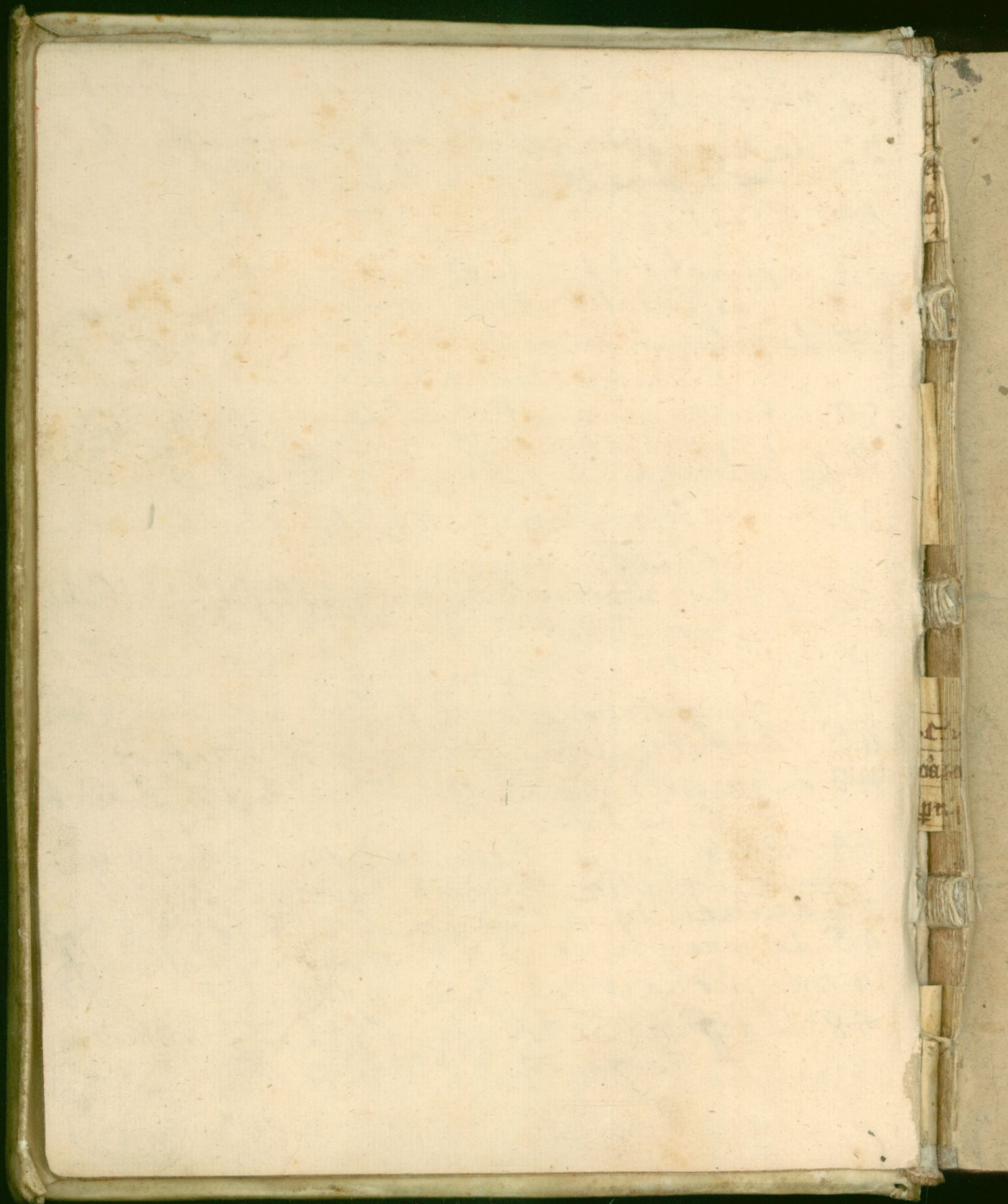

1. Decas quaestionum, in qua natura parentum secundo nubentium, novercarum et tota fere bonorum maternorum privilegiorumq; liberis ex priori matrimonio competentium materia breviter adumbrat.
2. de jurib; liberorum h. G. Stuv. & M. Schrader.
3. de unione prolium. h. G. Stuv. & G. von Asfeld.
4. de odio secundarum nuptiarum. P. P. Müller & A. Wege.
5. de privilegiis mulierum. P. J. V. Beckmann, & J. D. Feyerabend.
6. De jure matris circa liberos sanguinolentos. P. J. F. Schröter & J. F. Mustagk.
7. de jure viduarum. P. J. F. Schröter & J. G. Meyer.
8. de blanda mulierum rhetorica. P. G. Schülke & J. H. Stöckhard.
9. de singulari serenissimi Electoris Saxonici eminentia. P. C. Ziegler & O. H. Pflug.
10. de effectu rei judicatae. P. D. Casenig & P. C. Hoppel.
11. de confiscatione statutaria. P. H. B. Roth. & M. Bidentcap.
12. de eo q; iustum est circa donum conjug; propriam et suam. P. Id. & R. Sieden.
13. de remedio revisorio adversus sententias Camerae Imperiales. P. Id. & J. H. Alberti.
14. De potestate dominii territorii. P. Id. & et relativa subditorū obligatione. P. Id. & F. T. Klampring.

15. De jure stillitidii vulgo Cronffrauff. Pr. J. V.
Beckmann. R. J. T. Reiofig.
16. De extrema provocacione ad consuetudinem
tribunal Jesu Christiani in causis civilibus
et criminalibus. R. A. Cortreij. R. J. S. Kroll.
17. de coartitione heresim. R. A. B. Carpfou
R. V. G. Pachall à Gerbg.
18. de vagantibus scholasticis. non falsum
Sylum. R. S. Thomafig. R. J. H. Mayer
19. Jura circa religionis dissidium modernum.
R. H. Linck. J. Blume.
20. de pecunia Austriaca non quallens Gledn.
R. G. Radovig. R. D. Lembke.
21. de Karbo. R. G. Thomafig. R. G. Barthig.
22. de crimine maleficii non castro Druziniburg.
R. J. V. Beckmann. R. J. E. Kober.
23. de eo si certum petatur. P. J. Norger. R. A. F. Hof.
24. de rebus creditis si certum petatur ex matris.
R. J. Schiller. R. J. F. Wolf.
25. de Judaeis. R. G. H. Aron. R. J. H. Verlich.
26. de thvaria non Januaria. R. J. Schröder.
27. Selectae aliquot positiones ex jure civili tan
^{noti} publico quā privato, tan civili quam canonico
ut et feudali ac militari communi hacten
de montano decades tres. J. J. Widemannq
28. de fidei commissis univorsalibus. N. C. Lykier
R. C. H. Mühlport.
29. de Beneficio competentiae. J. A. Struve. R. C. Heffer
30. de literis amatoris. P. Müller. R. J. Kretzner.

35.
DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE
POTESTATE
EMINENTE PRINCIPIS
IN JUDICIO,

QUAM
PRINCIPE PRINCIPUM ANNUENTE,
EX DECRETO ET AUTORITATE
ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS,
IN FLORENTISSIMA SALANA,
MODERATORE
VIRO MAGNIFICO ET EXCELLENTISSIMO,
DN. NICOLAO CHRISTOPHORO
LYNCKERO,

ICTO ET ANTECESSORE FAMIGERATISSIMO, SERENISS. DUCUM SAXON. CONSILIARIO SPLENDIDISSIMO, FACULTATIS JURIDICÆ SENIORE, CURIÆ ITEM PROVINCIALIS ET SCABINATUS ASSESSORE GRAVISSIMO, MERITISSIMO QVE &c. h. t. DECANO SPECTATISSIMO,
DOMINO PROMOTORE PATRONO ET FAUTORE SUMMO HONORIS ET OBSERVANTIÆ CULTU ET ATEM SUSPICIENDO,

PRO LICENTIA
NOBILEM SUMMUMQVE DOCTORIS IN UTROQVE JURE GRADUM ET PRIVILEGIA RITE ET MORE MAJORUM LEGITIME
CAPESSENDI
PUBLICO ET SOLEMNI ERUDITORUM EXAMINI SISTIT
VVOLFFGANGUS GEORGIUS Rabe/

Hal. Saxo.
KALEND. MAJI ERÆ CHRISTIANÆ M. DC. LXXX.
IN ICTORUM ACROATERIO
TAM HORIS MATUTINIS QVAM POMERIDIANIS.

JENÆ, Typis MULLERIANIS.

DISPUTATIO IN AUCULARIS JURIDICA
 POTESTATE
 EMINENTE PRINCIPIS
 IN JUDICIO,
 QUAM
 PRINCIPIS PRINCIPUM ANNUNTE,
 EX DECRETIS AUCTORITATE
 ILLUSTRISSIMORUM ORDINIS
 IN THEOPHILISSIMA SALANA,
 MODERATORE
 VERO MAGISTRO ET AUCTORITATISSIMO
 DN. NICOLAO CHRISTOPHORO
 LYNCKERO,
 JOTO ET ANTEPSESSORE ET MAGERATISSIMO SER.
 MISSI DICUM SAXON. CONSILIO SPLENDIDISSIMO FACULTA.
 TR. JURIS PRAEPOSITO ET PROVINCIALI ET SCABINATO.
 ASSISTORE GRAVISSIMO MERITISSIMOQUE AD SE.
 DECANO SPERATISSIMO.
 DOMINO PRINCIPALIS AUCTORIS SUMMO HONORE ET
 OBSERVANTIAE ET ALIAE MENTIS
 P R O L I C E N T I A
 NOTIUM SUMMORUM DOCTORUM IN IURIS UTRIUSQUE GRADU
 ET PRINCIPALIS AUCTORIS SUMMO HONORE ET
 OBSERVANTIAE ET ALIAE MENTIS
 VVO LFFGANGUS GEORGIVS
 KALEND. MAI. ET CHRISTIANI M.D.C.LXX.
 IN THEOPHILISSIMA SALANA
 TAM HORIS MATUTINIS QUAM VESPERTINIS

2. R. S. F. F. F. 2. S.
DISPUTATIONIS INAUGURALIS
De
POTESTATE EMINENTE
PRINCIPIS IN JUDICIO.

Præloquium.

Legenti Feliciter!

NON heri aut nudius tertius eam
civilis prudentiæ particulam, quæ Ratio
status dicitur, natam, neque Reip. exitio-
sam, sed & salutarem esse, & necessariam, &
rationi rectæ, adeoque secundario, quod
dicimus, Gentium Juri non modò consenti-
taneam, sed & coævam luculentissimè apparet ex iis, quæ *Ci-
cero disputat, tot. off. L. 3.* Quanquam enim non desint, qui
eam ut impiam & execrabilem simpliciter damnent, imò
quamvis quandoque injustitiæ patrociniò pratendatur *Chri-
stoph. Forst. ad Tacit. 13. Annal. 41. p. 426.* ideò tamen in se
damnabilis non est. Nam & quilibet hæreticus sacra scri-
pturæ autoritate & furiosus gladio abutitur, neque ideò tamen
minus & sacram scripturam in Ecclesia, & gladii usum in
Rep. retinemus. In omnibus enim rebus, quarum abusus
est, non usus rerum, sed libido utenti, in culpa est: *can. 1. dist. 41.*
& si quod magnum exemplum iniqui quid contineret, illud
A. 2 0134 tamen

tamen teste *Tacit. L. 14. annal. c. 44. in fin.* contra singulos utilitate publicâ rependitur. *Est autem vera statutus ratio in se & ex principiis suis considerata ferè nihil aliud, quam legitima ac justa exceptio à Regulâ vel lege.* *Martin. Bœckel. de jure prosect. client. p. 3. c. 7.* Imò læpè ne exceptio quidem, sed ratio, quæ inest ipsi Legi & Regulæ, non secus atque ampliationes, aliæque conclusiones themati suo insunt, cui subordinantur, aut ex quò deducuntur. Equidem summam omnium in legum observantiâ religionem inesse oportere, aiebat *Demostenes* apud *Martianum* in l. 2. ff. de Legib. adeò, ut lex naturæ speciem, cujus inviolabilis omninò vis est, §. 11. 7. de J. N. G. & C. haud absurdè ferre & repræsentare videatur. l. 23. ff. de lib. & posth. Verum, quia natura nequaquam sui propositi usque quaque tenax est, quin interdum remissam in eò, & quasi conniventem se præbeat, præsertim ubi de conservando communi rerum ordine ac totius universitatis nexu quòdam ac specie retinenda tractatur, ut ita mirabilis quædam œconomia naturæ singula quæque universis posthabentis appareat; Ita prorsus in legibus nihil absurdum aut inconveniens videri debet, si à peculiari juris sanctionum religione interdum recedimus, sequuti ductum rationis diversâ pro locorum, temporum & personarum diversitate præcipientis, quæ communis legum omnium virtus & fundamentum est. Sed hoc nequaquam passim & sine maximò delectu fieri debet, l. 2. C. de LL. *Soto de Just. L. 1. qv. 7. art. 1. vers. dum igitur.* majoremque usitatâ ac vulgari prudentiam auctoritate mque desiderat. l. 16. ibiq. *DD. ff. de LL.* Unde non aliâ magis in re præsentiore **PRINCIPIS** sapientis consilio Resp. indiget, ejusque fructum capiunt subjectæ unius Imperio civitates, quàm quòd cœcâ & indocilem plerumque legum virtutem præsentis rerum usui temporumq; rationi pro **EMINENTE**, quam obtinet, **POTESTATE** **IN JUDICIO** accommodat. Hinc

Hinc nemo fortean vitio mihi vertet, si thema hoc præfens de Potestate Eminentæ Principis in iudicio, lauream doctoralem promeriturus, Disputationis Inauguralis loco publicæ Doctorum censuræ submisero. Neque enim eorum more, qui Placentini audiunt, eminentem hanc Principum potestatem hōc unicō, si libet licet, metior, neque mens est adversus sacra eorum capita argutari, humilique summa veneno lædere, quod turbulentorum hominum, non civium est. *l. 3. C. de crim. sacril.* Sed singula, quæ sequentur, solius veritatis amore, quantum per alia negotia licuit, breviter expono, & læsionis & famæ captandæ planè nescius. Omnia quidem hūc facientia non offero, neque enim instituti id ratio postulat, neque hanc materiam altioris indaginis esse, & accuratiorem limam mereri diffitetor. Si igitur in his, quæ Tibi, edecumat candoris Lector, exhibeo, radicem rationis & medullam potius, quàm verborum corticem observavero, secundum *can. 64. C. 1. qu. 1.* aut aliã in parte, Te Judice, erravero, humanitati, quam mecum communem geris, imputabis: quod, nisi feceris, indicabis, Te nec Judicem esse, nec hominem. Interea, cum nihil benè geritur, cujus principium non decens est & amabile Deo, Veneror Principium sine principio, Divinum Numen, ut laboris nostri ingressum instruat, progressum dirigat, egressum fato benigniori compleat!

DE POTESTATE EMINENTE
PARTIS GENERALIS
CAPUT I.

Continet duplicem definitionem
& divisionem.

§. I.

Quamvis secundum Glossam *ad rub. tit. solut. matrim.* disputationes verborum pertinacibus, & his, qui eorum anatomias in deliciis dabant, relinquendæ sint, quia tamen nomina & res duæ sunt idææ veritatis, Willenbach. *præf. ad tit. ff. de V. S.* nolimus priorem planè negligere, sed potius, ne Andabatarum more pugnemus, exemplo Philosophi Aristot. *L. 4. Polit. 1.* & Jcti *in l. 1. pr. ff. de J. & J.* quædam de verborum significatione & origine necessariò præmittenda ducimus.

§. II. *Potestas* dicitur à *potis* & *esse*, quod idem est ac posse, unde Poëta

Cur non divitiis Cræsum superare potis sit.

& quatenus hic potentia opposita, actu accipitur, plura hoc vocabulo significantur: In personâ magistratûs, Imperium Paulus *in l. 215. de V. S. l. 13. de Jurisd.* & absolute posita *in l. 3. eod.* quasi per excellentiam merum imperium, nec non persona, cui imperium competit, *Juvenal. Sat. X. v. 99.*

*Hujus, qui trahitur prætextam sumere, maris,
An Fidenarum Gabiorumque esse potestas.*

& cujus, teste *Sueton. in Claud. c. 23.* eadem fuit cognoscendi facultas in provinciis, quæ Magistratuum Romæ; in perso-
na

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAPI. 7

na liberorum patria potestas, in personâ servi Dominium, d. l. 215. d. V. S. ibiq. Gæd. communiter denotat facultatem, quâ quis ad efficiendum aliquid potest, tum in se, quâ libertas dicitur, tum in alios. Et hanc facultatem Hugo Grotius novitate quadam pereruditâ & pene necessariâ rursus duplicem fecit: *Vulgarem*, sc. quâ usûs particularis causa comparata est, & *Eminentem*, quâ superior est jure vulgari & Majestati competit boni communis causa, in *immortali opere de J. B. & P. L. c. 1. §. 5. & 6.* Hanc igitur potestatem eminentem hujus loci esse nulli non ex inscriptione patet. Dicitur aliâs Majestas, potestatis plenitudo, summa potestas, absoluta & suprema potestas, Imperium, Jurisdictio: nobis pro diversitate subjecti *de quâ vid. §. 8. Kâyserliche Macht und Vollkommenheit / item Landes Jürstl. Hoheit / Landes hohe Obrigkeit oder Landes Ober und Herrligkeit.*

§. III. Princeps (Græcis ἀρχὴ, ἀρχὴ ἢ ἀρχὴς vel μέγιστος ἀρχηγός, i. e. ἡγεμὼν καὶ θεοπρόσεδος, Latinis à principio, quod primus omnium dominetur, seu quasi primiceps n. e. primum caput,) vel maxime dicitur, qui in Repub. non recognoscit superiorem, s. cujus actus alterius juri non subsunt, ita ut alterius voluntatis humanæ arbitrio irrii possint reddi, *Grot. de Jur. B. & Pac. L. 1. c. 3. §. 7.* sic Imp. Romanus Princeps dicitur per *l. 31. de LL. l. 1. & tot. tit. de constit. Princ.* & adhuc hodie præmitti solet Principis nomen in tit. Imperatoris, ac literæ ita inscribi solent, dem *Allerdurchlauchtigsten K. Jürsten N. erwählten Römischen Kâysern. Reink. de R. S. & E. L. 1. Class. 4. c. 8. n. 4.* quod est ab instituto Augusti *Tacit. Annal. L. 1. c. 1.* & usû passim apud Scriptores classicos politicosque obtinuit, ut primario vocem Principis assignent ei, qui solus vera Majestate pollet, i. e. Monarchæ: Nos tamen hoc loco non minus eos intelligimus, qui in statu Polyarchico summam rerum tenent: sive optimates fuerint in Aristocratiâ, sive

DE POTESTATE EMINENTE

sive universitas Populi in statu populari. Quin & eos nomine Principum accipimus, qui non summam quidem, interim subordinatam & tamen in territoriis suis assimilatam summam potestatem habent: quales sunt in Imperio Rom. Germanico Status & Immediati iusto Territorio & in eo superioritate Territoriali gaudentes.

§. IV. Cuicumque igitur hæc facultas moralis competit, Remp. gubernat *vel per se, vel per alium*, e.g. legatum Magistratum &c. *Per se versatur vel circa universalia, vel circa singularia.* Circa universalia, condendò tollendove leges *tam circa sacra, quam circa profana.* Singularia circa quæ versatur, sunt *aut directè publica, aut privata quidem, sed quatenus ad publicum ordinantur.* Directè publica sunt actiones pacis, belli, foederum &c. aut res, ut vectigalia &c. *Privata sunt res controversæ inter singulos seu iudicia* rem ita disponente *H. Grot. de Jur. B. & P. L. 1. c. 3. §. 6. ibique Bæcl. in Comm. p. 209.* & hæc sibi vindicat pars illa potestatis Civilis, quæ ab Aristotele *Polit. L. 4. c. 4. & 14. is. L. 7. c. 8.* *δικαστικὴ* appellatur.

§. V. Estque duplex: *Alia ordinaria*, quæ Princeps, (cujus officii erga subiectos sibi populos præcipua pars est cura justitiæ, *Christoph. Forstn. ad Tacit. 13. annal. 4. p. 354.*) vel ipse secundum leges præscriptas Civibus Jus reddit, (*sic Augustus Caesar, Sueton. in Aug. c. 33. Tiberius teste Tacit. 1. Annal. 75. Claudius, Sueton. in Claud. Trajanus, Plin. in paneg. aliq. jus dixisse memorantur,*) vel per Magistratus & iudices, quos ipse iudicat: *Magnif. Dn D. Joachim. Martin. Universitäts- SE-RENISSIMI PATRIS PATRIÆ, AUGUSTI, in Archiepiscopatu Magdeburgensi Cancellarius & Consiliarius Intimus, in Padia Jurispr. c. 6. §. 4. p. 161.* imò intuitu hujus ordinariæ potestatis sæpius se sponte Legibus propriis accommodat, exemplo laudabili Imp. Theodosii & Valentiniani in

l. 4. C.

dissentire naturaliter inest, l. 10. §. 6. ff. de recept. arbit. Sed quia nulla res est, quæ civium inter se consensum magis turbet, quam litium multitudo; societates, nisi sint, qui curam earum haberent, & discordes civium animos ad unitatē quasi reducerent, neque persistere, neque cura hac sine potestate explicari posset. Deus igitur unum pluresve, qui æquitate constituendā summos cum infimis pari jure retineant, constituit, illōsque simul tantā potestate, quanta ad conservationem Reip. necessaria, aut ex naturā societatis aliās requiri videbatur, instructos voluit. Hinc patet, Principis potestatem in Rep. verē à Deo & naturæ ordinatione procedere, hancq; nostram sententiam tam divini, quàm humani Juris testimonia abunde probant. Sic enim Deus Dan. 2. 21. Deus & deponit & instituit Reges. Prov. 8. 15. per me Principes regnant. & Rom. 13. 1. omnis potestas à Deo dicitur. Sic Imperator Justinianus à coclesti Majestate Imperium sibi traditum asserit l. 1. pr. C. de V. J. E. & Maximilianus I. R. J. de an. 1495. sub Tit. Reformation das heimliche Gericht in Westphalen betreffend. §. Ehrwürdige ibi: Nachdem Wir von der Gnade Gottes zu der Höhe Röm. Königl. Würde etc. Reink. d. R. S. & E. L. 1. Class. 1. cap. 2. Hortlet. L. 1. von U. des D. Nr. c. 2. n. 6. 497.

§. II. Quibus non repugnat, quod per populi electionem, spontaneam subjectionem, aliōsque modos summa potestas in Republicā in personam sive naturalem, sive moralem transferatur Grotius de J. B. & P. L. 1. c. 3. §. 8. Sic apud Romanos per legem Regiam populus omne Jus suum Principi & in Principē transtulisse dicitur L. 1. pr. ff. de constit. Princ. Nam electio est modus imperiū consequendi. At distinctissima sunt modus rei acquirenda & causa ejusdem: Est enim & existit res, antequam acquiratur, quæ nisi existeret, nullo modo acquiri posset. Dn. Frisch. Ex. Jur. pub. p. 3. Ex. 10. l. 37. Ergo Populus Imperii causa non est, sed solus Deus, qui

Popu-

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAP. II. II

Populum eò dirigit, ut certam personam tantùm eligat, designetque, cui illud applicandum est. *Scriptor Anonymus in Microscop. Statistico L. 1. c. 1. §. 3.* Ut ut ergò potestatem designandi vel eligendi personas Populo sive communitati non denegamus, negamus tamen personas illas designatas vel electas potestatem gubernandi à populò accipere, sed firmiter asserimus, Deum certis illis hominibus, qui à Populò sunt deputati ad regnandum, potestatem Regiam immediatè conferre. Ut enim, qui speculum soli exponit, ut radios reflectat, non lumen speculo, sed speculum lumini applicat, quod scilicet immediatè à sole in speculum influit: & quemadmodum Populus eligendo pastorem, non confert potestatem docendi, solvendi & ligandi, administrandi sacramenta &c. quæ ministro Ecclesiæ competit, nec conferre potest, quia scilicet eam nunquam habet ipse, sed personam electam potestati à Deo immediatè proficilcenti applicat, eamque ad potestatis exercitium destinat: Pari etiam ratione Populus potestatem imperandi, quam ipse non habet, Principi quoque dare non potest: Potest autem designare personam, & applicare eam illi potestati, quam Deus personæ ita electæ immediatè conferre decrevit: uti reu. graphicè explicat *Dn. Ziegl. in Not. ad H. Grot. L. 1. c. 3. §. 7. p. 116.*

§. III. Tribuimus hanc potestatem Principi (*vid. §. 2.*) cujus aGus alterius juri non subsunt, ita ut alterius voluntatis humanæ arbitriò irriti possint reddi, *H. Grot. de Jur. B. & P. L. 1. c. 3. §. 7.* aut quod in Judiciò ferè idem est, à quò provocari non potest: Sic in Imperiò nostrò Romano - Germanicò propriè & principaliter Imperatori competit. *Aur. Bull. Tit. 3. verb. auch aus Vollkommenheit Kaysers. Gewalts ic. Recess. Imper. de anno 1530. §. Nachdem auch 63. verb. Demnach setzen/ ordnen/ wollen und meinen Wir/ aus rechtem Wissen/ Kaysers/ Her Macht und Vollkommenheit / daß alle und iede Ord-*

nung/Statut und Sazung und Freyheiten deshalb (intelligē
 Erb und ewige Zinsen abzulösen) gemacht/erlangt und ausge-
 gangen/oder künftiglich gemacht/erlangt/und ausgebracht werden
 möchten / ab / todt / kraftlos und nichtig seyn sollen/wie wir auch
 hiermit Krafft Römischer Käyserlicher Macht und Voll-
 kommenheit zc. Vid. etiam R. A. de an. 1544. §. 82. ibi: Als Wir
 aber in der Haandlung befinden/das zwischen Ihnen igo allhier die
 Vergleichung solcher Articul aus vielen fürgewendten Ursachen
 und Verhinderungen nicht endlich zuerlangen/und aber die Stän-
 de der Augspurgischen Confession verwandt/Uns dieselbige drey
 Articul heimgestellt/die andern aber aus vielfältig angezeigten Ur-
 sachen solches nicht thun könnten/und gleichwohl sich gegen Uns/da-
 mit Friede/Ruhe und Einigkeit im H. Reich Teutscher Nation
 möchte erhalten werdt/in Unterthänigkeit vernehmt haben lassen/
 da Wir für Uns selbst und aus Unserer Käyserlicher Macht
 und Vollkommenheit Ordnung darinne fürnehmen und geben
 würden/das Sie solches geschehen lassen/und dulden müssen /und
 in demselbigen Uns kein Ziel und Maß zusehen wüßten zc. Pra-
 gcher Friedens/Schluss §. ii. verb. Und behalten Ihre Käy-
 serliche Majest. für Sich und Dero Nachkommen am Reich/als
 Oberhaupt/Ihr/auff den Fall der Nicht-Vergleichung oder wei-
 teren Streitigkeiten die gebührende Hoheit und Jurisdiction und
 die streitige Fälle zwischen denen Partheyen billich bevor. Mi-
 nus principaliter & analogice Elektoribus & Statibus Imperii
 aliàs quoque summa potestas in territoriis tribuitur de Lan-
 des Fürstl. Hoheit oder hohe Obrigkeit; in Civitatibus Im-
 perialibus die Landes hohe Obrigkeit vel Landes Ober-
 Herrlichkeit / quæ quidem Superioritas maxime se exerit in
 potestate illa eminente in Judiciò, quatenus vel ab iis provo-
 cari non potest vel provocatio ritè interposita effectu desti-
 tuitur.

PRICIPIS IN JUDICIO PART GEN. CAP. II. 13

tuitur. Quanquam prius fiat *duplici ratione, vel in genere ob conditionem causæ in iudicium deductæ*; quod adeo huc non pertinet, cum ex potestate eminente non pendeat, sed aliis quoque iudiciis inferioribus debeatur: *vel ob privilegium.*

§. IV. *Ob conditionem causæ iterum (1.) vel ob qualitatem & simpliciter non admittunt appellationem, ut possessorium momentaneum seu summarissimum, tum Jure Civili l. 1. C. si de moment. poss. fuer. appell. tum Camerali, Gail. L. 1. obs. 7. n. 7. Mynsing. Cent. 6. obs. 13. n. 7. (tam quoad effectum suspensivum, quam devolutivum, Magnificus Dn. Praeses Patronus & Promotor summè de venerandus. in Tr. de Grav. Extraj. c. 3. §. 6. n. 8.) tum Saxonico, Carpzov. Jur. pr. Forens. P. 1. Const. 10. d. 24. id L. 1. Resp. 13. n. 24. ubi & limitationes. Causa executionis, & ulu fori Saxonici causæ criminales in processu inquisitorio, & similes. Illustris Dn. Struvius Praeceptor ac Patronus filiali observantiâ ad urnam usque colendus Syntag. 7. C. Exerc. 50. th. 4. vel (2.) ob quantitatem seu summam: Velut in supremis Imperii Dicalteriis olim appellationes ab inferioribus iudiciis non recipiebantur, nisi summa quinquaginta florenos excessisset, C. S. Ord. P. 2. Tit. 28. §. 4. quæ summa postea ad centum & quinquaginta R. L. de anno 1570. §. 66. Ills Wir demm re. & R. Deput. Spirens anno 1500. §. 14. verb. Derowegen dann re. ad trecentos florenos, Schvvanmann. Proc. Cameral. L. 2. c. 1. n. 14. & Diff. Jur. Civ. & Camer. 34. n. 4. 5. atque denudò ad summam quadringentorum imperialium adauâ est R. L. de anno 1654. §. 112.*

§. V. *Ob privilegium olim non provocabatur ab Electoribus, Aur. Bull. tit. 11. nisi in casu denegatæ justitiæ C. S. Ord. P. 2. Tit. 26. §. 2. in fin. postea hoc privilegium contrariâ consuetudine ita inumbratum, ut præter Electorem Saxoniam & Brandeburgensem, utpote qui illud in continuò ulu*

& observantiâ conservârunt, in cœteris Electoribus planè cessaverit; donec singuli & quidem ad certam summam nova de non appellandò privilegia ab Imperatore obtinuerint; ceu quidem ea *Limneus in Jur. Publ. sub Electoribus* exhibet: actandem in *Comitiis Ratisbonensibus de anno 1653. & 1654.* Imperator se illis pro re natâ privilegia de non appellando ampliatum esse, promitteret. *vid. R. A. de anno 1654. §. Und* stebet diesem nächst *Finffstens. 115. ibi: Chur-Fürsten und Ständen.* Urit jam ante privilegia illimitata Electoribus quibusdam Trevirensi & Palatino Ferdinandus III. Imperator in annis 1653. & 1652. concessisset, & Moguntino simile d. 30. April. 1654. impertitus esset. Quin & hodiè aliis præter Electores in Imperio illimitata privilegia competunt, quos ex Tabulâ illâ, quæ Spiræ ex præceptò Imperatoriò d. R. A. de anno 1654. §. 111. suspendi debuit, ut & ex *Wehnero in Tom. VII. Symphor. Mylero ad Rumelin.* & aliis cognoscere licet. Illud verò eximium est, quòd Saxonicum de non appellandò privilegium jam olim ad Serenissimos Saxonix Duces extensum fuerit. *Carpzov. Proc. Civ. Tit. 18. §. 2. n. 9. & prolixè in discursu de Jur. ac privil. Elect. & Duc. Sax. de non appell. unâque cum appellatione querelam nullitatis & supplicationem excludat. Carpzov. Proc. Civ. d. l. not. 1. n. 10. seqq.* qui tamen contrarium tuetur in *Jurispr. For. P. 1. Const. 20. D. 23. & 24.*

§. VI. Nonnunquam appellatio rite interposita facto impeditur & effectu caret, quod obiter noto, nam hoc facti plurimum habet. Cum enim litigantes appellationis causam principalè, maximè in Camerâ non cito decusumiri ex tot aliorum exemplis & damnis prudenter colligunt, uterque interim possessionis commodo inhiat, & appellatus quidem sapius attentat, imò haud rarò ipsè Judex inferior sententiam, quam fovet tanquam fortum ex se genitum, autoritatis suæ fiduciâ vel exequitur, vel nondum decisa

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAP. II. 15
cisâ causâ principali attentata appellati revocari non facile
patitur; Appellans verò secundum cautelam *Gailii L. 1. obs. 22*
149. n. 6. traditam magis attentatorum revocationi, quam
causâ principali invigilat, quod, si attentata notoria sint (non
obstante *Ord. Cam. P. 3. Tit. 31. §. 14.* ubi utramque simul cau-
sam tractari voluit) omnino liberum esse, late deducit *Tho-*
mas Michael in Relatione pro Assessoratu ap. Klock. Vor. Cameral.
Relat. 1. n. 60. Ponamus igitur, quod Judex inferior senten-
tia Camera attentata revocanti non pareat, & Princeps, ad
quem cura istius Circuli pertinet, executionem sibi deman-
datam metu potentioris detrectet, utraque causâ indecisa re-
linquetur, & sanè reipsâ idem erit, ac si Princeps inferior pro
eminenti, quâ verè destituitur, potestate judicaverit Quod in
causâ arduâ accidisse refert *Ludolph. Hugo in Consult. de abus.*
appell. toh. P. 1. c. 7. p. 30.

§. VII. Vidimus hæcenus subjectum activum: In passi-
vò ex naturâ relatorum requirimus patendi necessitatem, quæ
est in subditis, si ve sint Clerici, *Cacheran. Dec. Pedem. 30. n. 5.* &
integro *Tract. Henning. Arniseus de subject. & exempt. Cler.*
presert. c. 3. sive laici; Non peregrini, ob l. ff. de Jurisd. nisi
pro tempore, quò in territorio commorantur, c. 2. dist. 8. c. 11. dist.
12. aut aliter foro subjecti sunt. Sic enim subditi temporarii
sunt & legibus loci subjiciuntur, *Grot. de Jur. B. & P. L. 2. c. 11.*
n. 5. & per consequens Princeps ejus loci in eos sententiam di-
cere poterit: Si tamen pro eâ, quâ pollet potestate à regulâ &
Civium Jure communi recesserit, æquissimè Jus tale usurpa-
tum adversus eum, ejusque subditos retorqueri solet, ut pro-
portio actionum & Jurium inter utrasq; civitates observetur *arg.*
l. 1. ff. quod quisq; jur. in al. (2.) Sive sint immediati, sive mediati;
Non obstante Judicis inferioris Jurisdictione, quia eam non pri-
vativè sed cumulativè concessisse præsumitur *l. f. C. de Jurisd.*
omn. Jud. ibiq; Brunnem. num. 5. & omnium partes, qui Jus di-
cunt;

cunt, ad eum pertinent, *arg. l. 7. §. f. l. 8. l. 9. ff. de off. Procons.* Quod si tamen inferiori Jurisdictione Feudi nomine comperat, ita Dominum directum penitus se jurisdictione abdicasse statuunt plerique, ut immiscere jurisdictioni Vasalli in causis subditorum ejus se non possit Dominus, *Myns. Cent. 6. obs. 99. Matth. Coler. de Proc. Exec. P. 2. c. 1. n. 158. Menoch. L. 2. pras. 18. Albertus Brun. Conf. feud. 47. n. 7. quibus subscribunt Carpzov. Jurisprud. For. P. 1. C. 27. D. 11. & Brunnem. ad d. l. f. n. 6.* quia scilicet hōc casu vasallus habet utile Jus in Jurisdictione & territorio, quod directo præferendum. *Ægid. Boss. Tr. de Metall. & Argentif. n. 11.* Minus tamen rectè: Sicuti enim alias in quolibet infeudatione & quolibet juramento censetur excepta auctoritas superioris, *Bocer. de Jurisdic. c. 8. n. 34.* Ita etiam Princeps investiendo aliquid de Jurisdictione non videtur se ipsum simpliciter omni directione juris dicendi privasse, quin potius subordinata censetur vasalli Jurisdictione. *Illustris Dn. Struvius Syntagm. J. F. c. 6. aph. 18. n. 6.* Neque etiam Imperator, licet Status non modò Vasalli sed & subditi ejus & Imperii sint, ad se pertrahere potest causas in Judiciis ipsorum pendentes: Estque falsissima traditio illa quorundam, quòd quando Imperator in Status cujusdam territorium veniat, Jurisdictione Status quiescat: *ap. Knipschild. L. 2. de Jur. Civ. Imp. c. 33. n. 4. 5.* siquidem quoad utilitatem & exercitium Jurisdictionis eam Imperator Statibus abdicativè contulit: Exceptà unicà supremà illà & reservata Jurisdictione, quæ non tantum intercedit in casu denegatæ justitiæ. *N. A. de anno 1520. §. Und nachdem re.* sed eadem quoque utitur per ordinem instantiarum, nec non in causis, quibus Fori supremi Jurisdictione Legibus publicis fundata est, *conf. Knipschild. d. l. n. 11. seqq.* Proinde verior est sententia *Reinkingii L. 1. de R. S. & E. Class. 5. c. 7. n. 6. 21. seqq.* qui post alios rejicit eos, qui cumulativam concessionem docuerunt. *vid. Ord. Cam. de anno 1495. rubr. Die Unterthanen in ihren ordentlichen*

lichen Gerichten bleiben zu lassen. *Reform. Worm. de anno 1521. tit. 30. C. G. Ord. P. 2. Tit. 1. §. 1. & Tit. 8. §. 15.* Tum & præcipue *Capit. Car. V. art. 15. atque Ferdinandi I. Imp. Art. 14.* ibi: Mit rechten oder gültlichen Zageleistungen von ihren ordentlichen Richtern nicht dringen/erfordern/nach vorbecheiden zc. & in *Cap. Ferdinandi III. art. 17.* bevorab auch bey der ersten instanz. novissime *Imp. Invictissimi Dn. LEOPOLDI art. 13.* ibi: Die Stände und dero Unterthanen von ihren ordentlichen Richtern nicht dringen/erfordern/oder vorbecheiden zc. & porro: Und keinen mit Commissionen/Mandaten und andern Verordnungen darwieder beschweren oder eingreifen/ noch auch durch den Reichs/Hoffrath und das Cammer-Gericht eingreifen lassen. Consonat die *R. H. Ord. Imp. Ferdinandi III. Tit. 2. §.* Wir befehlen auch. *ibi:* In Erläntnis der process. sich denen gemeinen Rechten/ Reichs-Abschieden und wohlverordneten Sagungen ohne Verletzung der Stände privilegien gemäß verhalten. Quæ posteriora licet nova sint, tamen quia Legibus & Constitutionibus antecedentibus & Ordin. Imperii congruunt, viderit *Modestinus Pistoris*, quâ ratione consuluerit in *Vol. 1. Conf. 30.* Da von der Käyserl. Majest. Commissarien erlanget wurden/ achte ich davor/ daß denn die *V.* obwohl nicht unterlassen wurden/ sich zu unterstehen/ forum zu decliniren/ dennoch zu Recht mit solcher exception nicht fort kommen möchten/ sondern derselben unerachtet vor den Käyserl. Commissarien zustehen und sich einzulassen schuldig. Eadem plane ratione Imperator causas Ordinum Imperii, exclusis Austregis, in primâ instantia ad Aulam suam trahere non potest, in denen nach der Cammer-Gerichts Ordnung bestimmten Austrägens-Fällen die Austräge fürbey gehen/ und gleich in primâ instantia darinne cognosciren. *Rosenthal, de Feud. c. 12. Conc. 1. n. 35. Limn. Jur. Pub. L. 6. c. 5. n. 32.* ne quoad instantias deterioris sint conditionis immediati quam medi-

ati: & cùm Camera, quæ Revisioni & Syndicatu subjecta est, (*Ord. Cam. P. 3. Tit. 51. verb. ob aber einige Parthey / &c.*) ab Austregarum cognitione excluditur, excludi magis meretur Aula Cæsarea, quæ hæcce remedia non admittit, præprimis cùm Austregarum Judices ab Imperatore & Statibus per viam contractus sint constituti, *Ord. Cam. P. 3. Tit. ult.* ut perinde Imperator contractui contravenire nequeat. Quod firmat Decretum *Rudolphi II.* quod Aula suæ Præsidi *Anno 1506. d. 1. Jul.* insinuari curavit, verb. *Die Käyserl. Majest. kan neben andern nicht sehen / warum / und zu was Ende es gut und fürträglich sey / das ohne sondere Nothdurfft und Urfachen / die in Reichs Abschieden und Ordnungen begrieffene Instancien überschritten / und von dem Cæsar. Gerichte labefactiret werden; Dingenen Ihre Majest. und Käyserl. Regierung schwere Behestigung aufwachsen mögen. adde Reink. de R. S. & E. L. 2. Claf. 2. c. 16. n. 10; Georg. Schubb. Tr. de Austreg. c. 2. ubi n. 77. ad rationes contrarias, quas fovet *Pauermest. de Jurisd. L. 2. c. 4. n. 137. seqq.* exactè respondet, & quamvis hæc controversia diu multumque antea agitata fuerit, hodiè tamen extra aleam disputationis posita est, per *Instrum. Pac. Art. 5. §. 50.* ibi: Cæterum in Aulico non minus quam in Cam. Imp. Judicio privilegium primæ Instantiæ, AUSTREGARUM JURA, & privilegia de non appellandò Statibus Imperii illibata sunt, nec per mandata aut commissiones aut avocationes aut quovis alio modo turbantur. *adde Capit. Invicissimi Imperat. Dn. LEOPOLDI art. 18.**

§. IIX. Verfatur hæc potestas eminentis quoad Objectum, circa Judicium, (*vid. sup. §. 4.*) non modo contentiosum, quod nihil aliud est, quam legitima disceptatio causæ quæ fit ex parte actoris & rei apud Judicem, licet finitæ gratiæ. *Cujac. in Parat. C. de Jud. Anton. Matth. Tr. de Jud.*

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAP. II. 1902

Jud. c. 1. apb. 1. verum & totam Juris dicendi rationem, ubicunque potestas causas sive Civiles sive Criminales, & quidem cujuslibet generis dijudicandi deprehenditur.

§. IX. Ad Formam Potestatis nostræ requiritur ut eminentis sit, i. e. ut alterius voluntatis humanæ arbitrio non possit mutari. *Alterius* cum dico, cum *Grot. de J. B. & P. L. I. c. 3. §. 7.* ipsum excludo, suam enim voluntatem mutare potest, & à Legibus recedere; imò, ut ab iis recedat, sapius officii ratio monet & urget. Nam cum expediat Reip. posthabitis legibus saluti illius parendum, & dormitant hodiè leges, dicendum est; Utque profanæ superbiæ est, ubique negligere avitam prudentiam, sic foret vanissimum reverentiæ genus, quod Principem perpetuò Majorum institutis velit addicere. *Christoph. Forstn. ad Tacit. L. 6. Annal. c. 30. p. 700.* ubi in exemplum adducit Athenienses, qui in sanctius ararium mille talenta seposuerunt, sancitâ capitis penâ, si quis de eâ pecuniâ erogandâ censuisset. At iidem acceptâ in Sicilia ingenti clade ad extremas deducti necessitates antiquatâ lege, contrahendis copiis & instruenda classî pecuniam illam omnem insumpserunt, teste *Thucyd. L. 8.* Ideo enim Princeps humanis rebus à Deo præpositus est, ut possit ea, quæ noviter contingunt, & emendare & exponere mediis & regulis competentibus, l. 2. §. 18. *C. de V. J. E.* & pro re natâ leges antea utiles jam vel planè tollere, vel in certâ facti specie earum vim restringere, eaque, quæ Reip. verisimiliter nocitura videntur, aut in ipsis cineribus extinguere, aut antevertere. Quibus consentit *Imperator in Nov. 98. pref.* varia negotia, inquiens, gubernativâ prudentiâ indigent, & *Pontifex c. 8. X. de consang. & affn.* ibi: non debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statusa quandoque varientur humana, præsertim cum

urgens necessitas & evidens utilitas id exposcit &c. quæ facultas à legibus recedendi magistratui inferiori minimè competit, de quò *Plato L. 4. de leg.* interitum, inquit, video paratum illi civitati, in quâ non lex Magistratibus, sed Magistratûs legi dominantur.

§. X. Nullaque alia causa fuit Romanis, quòd præter summam potestatem Lege Regiâ in Principem translata, cujus etiamnum hodiè in urbe Româ de Imperio Vespasiani Imp. sequens monumentum in as incium extare refert *Jacob. Godofred. in Orat. Polit. 1. p. 38.*

Utique quæcunque ex usu Reip. Majestate divinarum humanarum, publicarum, privatarumque rerum esse censebit, ei agere jus potestatisque sit, ita uti Divo Aug. Tiberioque Julio Cæsari Aug. Tiberioque Claudio Cæsari Aug. Germanico fuit.

aliò & planè distinctò ejusdem legis Regiæ capite de Majestate legibus solutâ seu de Augustò privilegiò disposuerit, quominus Sacratissimorum Imperatorum sententiæ & statûs publici consilia impedirentur. Cujus tenorem distinctè proponit Ulpianus *in l. 31. ff. de leg.* & mirum sanè quantum in-hujus legis interpretatione DD. variant.

§. XI. Sunt enim, (ut fieri solet) qui Principes Romanos infra Majestatem suam nimio plus deprimunt, & paucis syllogismis omnium Regum scepra laceffunt, quod instar sacrilegii est, *l. 2. C. de crim. sacrileg. l. 5. C. de divers. rescript.* adeoque periculosam horum curiositatem nunquam sibi placuisse rectè dicit *Christoph. Forstn. ad Tacit. L. 3. Annal. c. 26. p. 427.* Sunt contra, qui eam per adulationem plus æquò efferunt, vanosque honores nec honores Principi induunt, quod non sacrilegii instar, verum sacrilegium omnino est. Inter hos sunt, qui excussis omnibus omnium legum repagulis sacratissimam potestatem Principum

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAP. II. 21
cipum Romanorum turpissimò hòc elogiò : Nescis te Cæsarem esse, leges dare, non accipere, ad indigna quævis extendunt, & his impunè quidvis facere, & Regem esse idem est : Sed audiant Antigonom Macedoniæ Regem, qui differenti cuidam, omnia Regibus honesta & justa esse. Sunt per Jovem, respondit, non nobis, sed Barbarorum duntaxat Regibus, nobis ea solùm honesta sunt, quæ honesta, & ea tantam justa, quæ justa. *Plutarch. Apophtheg.*

l. 4.

§. XII. Nimiò plus verò deprimitur potestas Principum Romanorum ab his, qui sententiam Ulpiani ad legem Juliam & Papiam, de quibus loquebatur, restringunt, quod Ulpiani eadem mens sit, ac Plutarchi in Vita C. Marii, quem legibus solutum fuisse dicit, cum tamen unà saltem lege solutus erat, ut sc. absens posset creari Consul. Sed nulla consequentia : Ulpianus enim & his ipsis libris ad legem Jul. & Pap. etiam alias tradit regulas e. g. rem judicatam pro veritate haberi, quæ tamen non ad solam legem Juliam & Papiam pertinet, quia Jctis familiare est, rationes, quæ re controversâ latius patent, subjicere.

§. XII. Alii distinguunt cum *Jas. ad h. l. inter actûs, quæ activè* referuntur ad Principem, seu qui ab ipsò Principe fiunt in privatum, veluti donationes &c. in quibus Principem legibus solutum dicunt; & *eos, qui passivè*, seu a Quis, qui fiunt à privato in Principem, & in his non solum esse plenò ore asserunt. Alii inter esse & videri, cum *Gotthof. in not. ad Nov. 105. c. 2. §. 3. lit. K.* Aliis denique placet distinctio inter vim coactivam & directivam. *D. Thomas 1. 2. qu. 96. art. 5. 6. Carol. Tapia de Const. Princ. c. 1. n. 37. Sotus de l. & l. qu. 6. art. 7. Paul. Christin. Dec. Belg. L. 1. Dec. 9. Fachin. L. 1. Contr. c. 2.* Hac tamen distinctio quoque licet non dirimit; Nam de vi coactivâ nemo sanus dubitat; si verò

C. 3.

neges

leges quoad vim directivam Principem Legibus solutum esse, viderentur ipsi Principi leges latae à se ipso, *Vinn. in Comm. Inst. §. f. quib. mod. testam. infirm.* ipse verò non potest simul superior obligans esse, ac inferior subiectus atque obligatus. *Illustris & Magnif. Dn. Scriv. S. I. C. Ex. 2. th. 8.* Taceo alias distinctiones, quas pluribus adducit *Jac. Godofred. in Orat. polit. 1. de Maj. Princ. Rom. LL. solut. Ungep. Ex. 2. qu. 5. in Ajo.*

§. XIV. Sed adulatione contemptuque vacua & reliquis verior est sententia, Principem legibus civilibus simpliciter, lege poli, naturæ & rationis verò non solutum esse: atque id sensisse Ulpianum & totam Jurisprudentiam Romanam, *Reink. de R. S. & E. L. 1. Class. 3. c. 12. Conrad von Einsiedel Tr. de Regal. c. 2.* qui tamen, quando in *num. 7.* Legibus Civilibus omnibus Principem solutum dicit ex ratione civili, sed ex ratione naturali nullis: simpliciter recipi non potest. Sanè quia Principes secundum Leges Civiles se vivere velle, etiamsi ratione civili nitantur, quales v. c. Testamentariae sunt, ex diversis locis Juris Rom. constar, fortassis totam rem melius quis cum *Ulrico Hubero de J. Civitat. L. 1. c. 36. §. 3.* expedierit.

§. XV. His consequens est, an & quatenus Princeps Jus alteri quæsitum tollere possit? Et distinguit communis Doctorum schola inter Jus quæsitum Jure Civili, Naturali & Gentium, *vid. Ant. Fab. in Cod. Sabaud. L. 1. Tit. II. Def. 1.* quasi Princeps Jus Civibus ex ratione civili quæsitum indistinctè & pro lubitu tollere possit, *l. 2. ff. de natal. rest. l. II. de evict. l. 15. de R. V. c. 4. X. de concess. prebend. Gylm. Symph. Cameral. Tom. 1. p. 2. tit. 11. vol. 7. n. 76. Angel. in l. 2. C. de quadrienn. prescript. Bald. in l. f. C. sentent. rescind. non poss. Paul. de Castro Cons. 178. Colum. 2. L. 1. Alexand. V. 1. Cons. 2. n. 14. Curt. Jun. Cons. 138. n. 5. & Cons. 158. n. 15. Decius. Cons.*

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAP. II. 23.
193. in fin. *Cons. 408. n. 25. & Cons. 624. n. 6.* sive quæsitum sit
constitutione Juris Civilis generali, sive particulari & pri-
vilegio: *Pet. Ant. de Petra Tr. de Jur. quæf. per Princ. non toll.*
c. 24. n. 223. quia scilicet ipse Princeps hujus acquisitionis
causâ fuerit; *Angel. in l. 3. ff. de bon. aut. jud. poss.* non verò
quæsitum Jure naturali & Gentium, *Ant. Faber. d. l. p. 38.* Sed
quod prius attinet, dicemus Principem Jus privato Jure
Civili quæsitum posse adimere, *si naturalis æquitas vel pla-
ne non subsistit*, (nam ita cum per exceptionem deficientis
naturalis æquitatis reus conventus se tueri, vel etiam rem
ipsò factò alteri quæsitam remediis conditionum aliisve
extorquere possit, ne quidem Jus perfectè quæsitum alteri
dici potest) *vel si tantum subsistit præsumptivè*, ut in judica-
to, transactione, jurejurando; & Princeps, ut in veritatem
negotii inquiratur, permittat, utque iniquitas rei detega-
tur: Quoad præscriptionem distinctè respondendum est,
ut si quæ species tempore tantum, & non etiam bonâ fide
aut titulò nîditur, à Principe tolli possit; Quanquam non
debeat facile jura ejusmodi, ne leges senlim evilescant,
convellere. Quod verò Jure communi Naturæ vel Gen-
tium, licet jure Civili munitò, quæsitum est, illud non nisi
ratione aliâ fortiori extorquere civi debeat: Siquidem hoc
casu, si quid iniquitatis dispositio Principis continet, illud
utilitate publicâ facilè rependitur, *Tacit. Annal. L. 14. c.*
44. in fin. Ideoque à Jure naturali quoque interdum rece-
dimus, ut sit felicior ad illud regressus, & sic non male Iaso
Tessalus referente *Dn. Zieglero in Dicast. Conc. 3. §. 12.* di-
xissè videtur, in parvis rebus (privatis) violandam esse in-
terdum justitiam, ut in maximis (publicis) melius conser-
vari possit; Jus denique nondum plene quæsitum sed qua-
rendum sive jure civili, sive naturali Princeps antevertere
potest *Grot. de J. B. & P. l. 2. c. 2. §. 5. l. 16. ff. de A. R. D. l. 2. ff.*
dec

de sum. ne quid. Carpz. Jurispr. Forens. p. 3. c. 31. d. 18. num. 3.
 exempla exhibent Const. Elect. Sax. p. 4. verb. Abrogare und
 Heben dieselbe (intellige poenam injuriarum a. tiquam) hiermit
 Kraft dieser constitution aus Fürstl. Macht und Obrigkeit
 gänglich und gar auf &c. & Ord. Torgens. de anno 1583. Tit. Wel-
 cher Gestalt die agnaten und Mitbelehnten in sin. ubi: Wol-
 len auch alles dasjenige / so solcher unserer Ordnung zu wieder
 angesehen und gedeutet werden mag / aus Churfürstl. Macht
 und Hohheit in unsern Landen hiermit corrigiret / aufgehoben
 und abgethan haben. quin & quæsitum tollere potest Prin-
 ceptis, quod nondum in judicium vel disceptationem perve-
 nit: Cujus rei exempla reperiuntur, quando Princeps le-
 ges fert cum clausulâ in præteritum, v. c. successiones im-
 mutando &c.

§. XVI. Sed utrum & quando causâ præsumatur
 justa & legitima in Principe disponente vel rescribente, va-
 riâ variorum extant sententiæ: prout videre licet ex Grav.
 ad Gail. Conc. 58. Gabr. Roman. Lib. sent. 3. tit. de Jur. quas. non
 toll. Fachin. Contr. L. 8. c. 63. Mascard. de probat. Conc. 276. Me-
 noch. de Præsumt. 2. præf. 10. Et recte sentit Grævus d. l. n. 2.
 causam justam in Principe contra Jus Divinum, vel natu-
 rale vel Gentium disponente non præsumi it. Gail. L. 2. obs.
 58. n. 1. quibus stipulatur Menoch. in præf. 10. n. 52. ac dissen-
 tientium rationes, (quas vide ap. Pet. Ant. de Petra d. tr. c.
 33. conc. 2. p. 609.) refellit, & secundum hanc sententiam in
 camerâ judicatum fuisse testatur Myns. Cent. 4. obs. 38. eam-
 que multis insuper probat Hieron. Cavallos Spec. Aur. opin.
 com. cont. comm. qu. 529. & Paul. Christin. Decis. Belg. V. 5.
 Dec. 27. In Jure verò positivò sola voluntas sufficit Pet. Ant.
 de Petra d. l. n. 10. ideoque partes in judiciò hóc posteriori
 casu de solâ voluntate contendunt, in dubio enim non præ-
 sumitur l. 4. C. de emancipat. lib. l. 2. §. 16. ff. ne quid in loc.
 pub.

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAP. II. 25

pub. l. 29. in fin. de testam. militar. c. 8. de rescript. in 6to ibique Felin. nisi voluntatem suam Princeps satis declaraverit vel factò, vel verbis, certisque quibusdam clausulis: ex certâ scientiâ, motu proprio, lege non obstante, de plenitudine potestatis & hujus farinae aliis, quæ vitium sub- & obreptionis in judiciò tollunt, Petra d. Tr. p. 633. seq. Barbosa, Barfchamp. in radice claus. pluresq. alii. Sed hæ quoque clausulæ, si magis ex stylò curiæ, inveteratò usu, imperitiâ amanuensis, vel ad instantiam partis, quàm ex scientiâ & motu Principis adjectæ sint, vi suâ declarativâ destituuntur, & Princeps ad importunitatem & inverecondam petentium inhiationem processisse præsumitur. l. f. C. si cont. Jus vel util. pub. l. 1. C. de petir. bon. subl. lib. 10. c. f. de rescript. in 6to. ibi Glossa in verb. importunitatem. c. 1. de religios. dom. Gail. L. 2. obs. 58.

§. XXII. Finis hujus potestatis est vel intermedius vel ultimus, vel ultimus. Intermedius concordia civium & litium abbreviatio, ex quò propullulat finis ultimus scilicet publica, quam hæc ratione Princeps in Rep. & consequi & consecutam conservare poterit, si æstimet, quæ causarum decidendarum ratio, qui procedendi modus in judiciis suæ Reip. maximè conveniat. Finis ultimus est gloria Dei, quippe quæ in omni actionum specie, ad quas unquam procedimus, primariò intendenda. Generaliter itaque prælibatis pergendum nunc erit ad specialiora, & quia judicium his quatuor constat partibus: Personis Judicium constituentibus; Causâ in judicium deductâ: Forma procedendi & Fine; *Illustris Dn. Struv. Syntag. J. C.*

Ex. 9. th. 2. Hillig. ad Donell. L. 17. c. 3. lit. E.

tot quoque Capita subjiciemus.

Sic itaque

D

PAR-

DE POTESTATE EMINENTE
PARTIS SPECIALIS

CAP. I.

De Potestate Eminente Principis
circa personas Judicium consti-
tuentes.

§. I.

PARS prima Judicii sunt personæ, quæ id ipsum constituunt, Judex scilicet actor & reus *l. 62. ff. de Jud. l. 31. §. 2. C. eod. aliter c. nullus 4. qu. 4. ibi*: in omni Judicio quatuor personas necesse est semper adesse; id est Judices electos, accusatores idoneos, defensores congruos atque testes legitimos, cui convenit *c. 10. X. de V. S.* Sed utrôque quoad testes nihil falsius. Sanè & plures unô Judicio agere, conveniri, judicare possunt, sed locò unius sunt, *l. 9. ff. de pact. Hilig. ad Donell. L. 17. c. 4. lit. B. in not.*

§. II. In Judice requiritur Jurisdictio, competentia, & habitas tum generalis, ut scilicet persona legibus non prohibeatur esse Judex: tum specialis, ut non sit suspectus. *Illustris Dn. Struv. Synt. J. C. Exerc. 9. tb. 10.*

§. III. Quod Jurisdictionem attinet, ex antea dictis apparebit, facultatem de rebus civium controversis cognoscendi Majestati Principis annexam & ita propriam esse, ut ab eâ solâ tanquam à scaturigine ad alios dimanare oporteat, & quicquid obtinent potestatis & Jurisdictionis Magistratûs & Judices, id per participationem accipiant, ipsi nihil proprii habentes; *Lampad. de Rep. Rom. Germ. P. 1. sb. 14.* adeoque dubium non est, quin idem Princeps, qui ordinariam Jurisdictionem indies concedit, & extraordinariam

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. CAP. I. 27
nariam, (utpote quæ jam olim, cum initio Civitatis Romæ
Populus sine lege certâ, sine jure certò vivebat, omniaque
Regiâ manu gubernabantur l. 2. §. 1. ff. de O. I. ibique Gloss
frequentabatur usu, & postea apud eos solum, qui solummodo
in Republicâ obrinent, remansit,) Judici imperiri possit, ut
nullò jure certò, formâ, tempore aut ordine, sed solo re-
ctæ rationis dictamine & civilis prudentiæ regulis Civium
causas tum civiles, tum criminales, ac si ipse Princeps co-
gnosceret, in Rep. dirimat, atque ita Judicia à justò magis
Judice, quod aliàs suò, non etiam hòc nostrò sensu meliùs
est, *Maranta P. 4. n. 65. & Egid. Boss. Tr. de remed. ex sol.
clem. Pr. num. 44. 45.* quàm lege scriptâ regantur, vid. late
*Florènsius Cavalcanus Tr. sing. de brachiò Regiò Marpurgi ans
1605. secundâ vice editò*, ubi facultatem cognoscendi extra-
ordinariam inprimis in causis criminalibus eruditè exami-
nat. Sed si Judex, sive sit ordinarius, sive delegatus, hâc
facultate cognoscendi extraordinariâ caruerit, nihilòque
minus Regiâ, quod dicitur, manu, licet publicæ salutis cau-
sâ, temerè tamen processerit, sententia & omne, quod ge-
ritur, nullum est, quia defectus Jurisdictionis maximus, imò
ex quorundâ sententiâ irreparabilis est & insanabilis. *Sebast.
Vant. de Nullit. Proc. Tit. de nullit. ex def. Jurisd. n. 6.* nec ju-
dicatum dici potest ab eò, qui Jus dicendi non habuit, l. 1.
§. 12. ff. ad SCtum Tertull. l. 2. §. 2. ff. de pæn. l. 1. §. fin. quod
quisque Jur. in al. adeò, ut ne à delegatò quidem Principis,
(qui causam alteri quidem delegare potest, l. 5. C. de Jud.
ibique *Brunnem. c. ult. X. de off. & pot. jud. delegat.* non ta-
men cum autoritate subdelegandi c. 27. §. si verò X. eòd.)
processus factus à subdelegati subdelegatò ratihaberj possit,
quamvis in totum vices suas subdelegato commisisset, nam
in Jurisdictione non habet locum ratihabitio, c. 62. X. de ap-
pellat. neque confirmatur talis sententia partium conven-

tione, quod videlicet sententiâ ferendâ stare, nec de nullitate dicere promississent, quia Iurisdictio Iudicis ad substantiam Iudicii pertinet, substantialia verò non à conventionepartium, sed à lege dependent, & per consequens mutari minimè possunt, *arg. l. 38. ff. de pact.* & actus nullus ex factò à potestate nostrâ non dependente, à nobis quoque suppleri non potest. *arg. l. 55. ff. de legat. 1. l. 3. C. de Jurisd. omn. jud.* Nihilominus tamen hic defectus insanabilis à Principe vi potestatis suæ eminentis sanari potest. *Cavalc. de brach. Reg. P. 1. n. 274.* modò fiat ex certâ scientiâ, aliàs nullitas in tertii præjudicium non excluditur. *Vant. de Nullit. Proc. Tit. qualis. sent. & proc. qui dic. null. defend. poss. num. 24. seqq.*

§. IV. *Secundò* in Iudice requiritur *competentia*, *not. tit. C. si à non comp. Jud.* quæ æstimatur ex persona utriusque & Iudicis & litigatoris. Iudex competens dicitur, si limites, quibus circumscripta est ipsius Iurisdictio, observaverit: Limites autem illi circumscribuntur quoad *personas, causas, locum & ordinem.* *Hahn. in not. ad Wesenb. de Jud. n. 16.* Inter *litigantes*, an Iudex competens sit, ex personâ rei dijudicandum est, ita ut actor forum rei sequi cogatur, *l. 2. C. de Jurisd. omn. jud. l. f. C. ubi in rem act. c. 8. X. de for. compet.* Sed hoc posterius Princeps potestate suâ eminente simpliciter mutare potest, ut à contrariò reus forum actoris sequatur: *Job. And. in addit. ad Spec. tit. de compet. Jud. §. effectus vers. item sola conditio.* Nec quicquam hoc ipsò detr. hetur favori rei debito, *l. 125. ff. de R. I. c. 11. de R. I. in 6to.* siquidem is in dubiò obtinet, & quidem magis in causâ decisione, quàm preparatoriis Iudicii, *d. c. 11. l. 28. ff. de re jud. Gotthof. in not. ad d. l. 125. lit. d.* non verò attenditur, si Princeps contrâ senserit, *arg. l. 83. §. 1. ff. de V. O. cons. omnino Dd. ad Auth. Habita C. Ne fil. pro. Patre. Dn. Richter us*
p. m.

§. V. Quatenus dehinc competentia estimanda sit, & per consequens nostra potestas eminentis vim suam exercere possit, quoad locum & ordinem instantiarum in Imperio observandum ex *Part. Gen. cap. 2. §. 7.* colligi potest, ideoque nolo esse prolixior. Causæ verò, quibus competentia iudicis circumscribitur, sunt vel *Ecclesiastica, vel seculares: vel mixta.* Ecclesiasticæ vel ad res Ecclesiasticas, vel ad vitam statumque personarum Ecclesiasticarum respiciunt: Illæ sunt, quæ cultui divino, instruendo ac sustentando Ministerio ulum præbent. De his olim cognoscebat Pontifex, Episcopus vel similis ordinis clericalis alius *l. 6. C. de SS. Eccles. l. 33. C. de Episc. aud. tot. tit. X. de Jud. c. 2. 3. de For. comp. c. 3. de ord. cognit.* Sed cum hodiè mutato rerum statu in terris Protestantium illa, quam Pontifex ac Episcopi in nostram confessionem, sacrorum leges, ritus & ceremonias sibi sumebant, suspensa sit cognitio per *Transact. anno 1552. Passavii initam & Pacem Religiosam. Reccessi Imp. de anno 1555. §. Damit auch &c. 20. in subseqq. Imp. Reccessibus vid. R. 1. Ratib. de anno 1557. §. So haben wir &c. 8. it. de anno 1559. §. Dieweil aber &c. 5. & Inst. Pac. Art. 5. §. 1. repetitam.* Statibus ea iurisdicção ordinariè competit adeoque quivis in territorio suo competens, & imò ex conventionione irretrahibili supremus est. Secus in terris Pontificiæ Religionis, ubi Reges & Principes hæc facultate cognoscendi propriè quidem carent, solent tamen se quandoque causis Ecclesiasticis immiscere: Sic Rex Catholicus in Cancellariis Vallisoletana & Granatensi pro potestate eminente, quam obtinet, seu quod Hispanis dicitur, per viam violentiæ in causis Ecclesiasticis cognoscere solet, quæ cognitio, ne Iudices Ecclesiastici, potestate suâ nimium abuten-

abutentes, pendente appellatione sententiam temerè exequantur, tuetur oppressos, quod officii Regii est, *c. Regum C. 23. q. 1. s.* ac proinde in maximam vergit Reip. utilitatem & rectè dicitur theriaca adversus venenum Iudicis Ecclesiastici de factò procedentis. *Dorschaus in Prodrómò Anticris. Theol. dist. 1. Exam. propos. 1. p. 48.* vid. latè Hieronymus de Cavallos *JCeus Hispanus Tr. sing. de cognit. per viam violent. in caus. Eccles.*

§. VI. In causis mixtis, quæ temporali quid admixtum habent spirituale, (ut matrimoniales, usurarum, juramentorum, Juris Patronatus & similes) non semper unus idemque Judex competens est. Sic quatenus de substantiâ matrimonii seu personis ratione conjunctionis, sanguinis, ob es eine Ehe sey / seyn könne oder nicht / ratione divortii, deflorationis, adscriptionis prolis, legitimationis (*c. 5. & 7. X. qui fil. sine legit. arg. c. 2. & 3. X. de Jud.*) quæritur, Ecclesiastici, *c. 3. & 6. X. de divort. c. 1. 13. 28. X. de spons. & matrim.* at cum de causa possessionis ad reposcendam uxorem, dotis, donationis propter nuptias, an verè contractum sit, nec ne, &c. secularis Judicis est, facti enim quæstio nihil spiritualitatis continet. *Matth. de Afflic. Decis. Neapolit. 219. n. 5.* Principi verò Augustanæ Confessionis utramque cognitionem unì live seculari live Ecclesiastico Judici committere liberum est, utpote qui ipse quoad superioritatem territorialem & legem aicecesanam duplicem quasi personam sustinet: Ubi igitur distincta iudicia Ecclesiastica, (quæ consistoria dicuntur *c. 3. de appellat. in c. 10.* Anglis Curia Christianitatis, Helvetijs Ebor. Gerichte) constituta non sunt, omnes lites in Cancellariis vel Curis expediti & decreta hæc subscriptione edi solent *Hirssl. zur officialey oder Consistorial Sachen verordnete.* Et ita cognoscunt status in causis subditorum. Quis verò in causâ matrimoniali inter status ortâ Judex competens sit, variaz variorum sunt senten-

sententia, usque adeo, ut hanc quaestionem decisione Imperatoriam indigere asseruerit *Vulsey, ad h. i. C. ubi Sentat. vel clariss. n. 49. in fin.* Alii Imperatorem vel solum, vel adhibito dem Fürsten Kath/ Alii Consiliarios rei conventi, Alii Austregas constituunt, quos refert *Reink, de R. S. & E. L. 3. Class. 1. cap. 10. n. 23. seqq.* Nos missis aliis negamus Austregarum Jurisdictionem in causis spiritualibus & matrimonialibus fundatam esse, quia ut ea locum habeat, non solum persona, sed & causa talis esse debet, quae immediatè Jurisdictioni Camerae subiecta est, & postea per appellationem ad eam devolvi potest. *C. G. Ord. p. 2. Tit. 2. §. 2. verb. doch soll keiner Parthey &c. junct. tit. 23. §. 1.* jam verò Camera ipsa (quibusdam saltem casibus exceptis,) à cognitione causarum matrimonialium excluditur, *Rusg. Ruland, de Commiss. p. 1. l. 2. c. 3. n. 3. Gail. l. 1. obs. 112. n. 17. ibiq. Grav. Conf. 1. n. 4.* adeoque Austregarum Iudices admitrendi non sunt. Cui non obstat *Ord. Cam. p. 2. Tit. 4. verb. Erstlich so Prälaten / Graffen / Herren / die von Adel oder Stände eines Churfürsten / oder Fürstmästigen Geistl. oder Weltlich / mit Recht wolten beklagen / warum oder was Ursachen das wären / &c.* quibus verbis privilegium primæ instantiæ statibus quibusvis in causis concedi videtur: Verba enim utcumque generalia non illimitatè effusoque sensu, sed determinatè, secundum efferentis voluntatem, præsuppositam potestatem, rei que subiectæ aptitudinem & qualitatem accipienda & determinanda *Reink, de R. S. & E. d. l. n. 46. Dissert. Pet. Frid. Mindan, de Prot. extrab. L. 1. cap. 10. n. 4. Ziegl. in Comm. conclus. Catvol. §. Austrega. concl. 2. n. 1.* Contra verò firmiter asserimus, Imperatorem Jurisdictionem causarum matrimonialium, quæ ex præsupposito Pontificiò, falsò tamen & erroneò, hæcenus abstulit, non tantum inter catholicos, sed & Protestantès suò modò reassumere posse, *Magnif. Dns. Prasfes Tr. de Grav. Extraj. cap. 6. §. 27. n. 1. seqq.*

DE POTESTATE EMINENTE

§. VII. Inter causas seculares, quæ scilicet res & personas Ecclesiasticas quæ tales & per se non concernunt, præ aliis maximi momenti sunt feudales, quæ in Imperiò nostrò oriuntur *vel 1. de feudo minori, cõque rùm mediato*, in quò præter judicem primæ instantiæ, (cujus competentiam variè distinctis casibus exponit *Schvvanem. obs. Cam. 11.*) etiã suò loco & ordine suprema judicia cognoscunt, *cùm immediatò*, ubi pariter Camera cum Imperatore quoad Iurisdictionem concurrit, *Gail. L. 1. obs. 29.* undè si partes prius Cameram, quàm Imperatorem adeant, & Citationem petant, jure præventionis illa decerni & causa ibidem agitari poterit. *Hart. Hartm. Pract. obs. L. 2. tit. 54. obs. 42.* ubi Cameram in causâ Bredenroth contra Michael Gilles d. 4. sept. an. 1551. in causâ der Welschen contra Nassau/ult. Aug. 1541. & aliis hõc fundamentò processus decrevisse refert: quippe solâ citatione præventio inducitur *l. 7. ff. de Jud. c. 10. X. de for. compet. clem. fin. ut lit. pend. ibiq. Dd. Vel 2. de Feudò majori* agitur, quod Regalem dignitatem annexam habet, *Fahn-Lehn* / ut sunt Ducatus, Principatus, item vicariatus (cùm quoad hunc in Principatu ille radicetur, & idem ergo judicium de accessoriis, quale de principali ferendum sit *Sprenger, de Jud. Feud. p. 29.*) tum & Comitatus, Baronatus & c. utpote de quibus solus Imperator absque interventu Statuum judicare potest, *Ordnung des Regiments zu Wormbs / an. 1521. §. 7.* Ob auch Sachen fürstlichen / Herzogthum / Fürstenthum / Graffschafften etc. belangend / so vom Reich zu Lehn rühren / und einem Theil ganglich und endlich ab gesprochen werden sollen / derselben Erkänntnis wollen wir uns hierinnen auch vorbehalten haben / junct. E. G. Ord. p. 2. Tit. 7. cujus verba propè eadem. Est autem ratio Iurisdictionis Cæsareæ tùm quòd immediatus feudi Dominus, & Ducatum causæ ad Reip. salutem pariter atque periculum spectant, quibus ut bene prospiciatur, Imperatoris maxime interest. *Stamler de Re- serv.*

PRINCIPIS IN JUDICIO PART. SPEC. CAP. I. 33

serv. Imp. S. 38. n. 2. tum quod in *Inst. Pac. art. 4. in. fin. primis art. 5. §. 55. R. S. Ord. tit. 5. vers. Dafern.* Electorum & Principum sententias & vota in ejusmodi causis requirere, Imperatori LIBERUM, nec simpliciter & ubique necessarium, tum quod nullâ lege publicâ hæc Imperatoris cognitio restricta, & contra nullâ lege Jus illud Principum Das Fürsten Recht / quod nonnulli gratis adferunt, firmatum sit. Quam sententiam insuper confirmat, quod in feudis Regalibus cognitio neque Camera, neque Austregis, neque Paribus competat, ut patet tum ex ipsius *Dn. ALBERTI Marchionis Brandenburgensis p.m.* publicâ, quam *an. 1522.* scripto quodam exposuit, querelâ, quod causâ Ducatum & Comitatum ad Iudicium Camerale traherentur, cum tamen in ejus potestate non esset, Principes facere aut tollere. *H. sig. P. 1. qu. 9. n. 50.* eoque congruè facit publica professio *Dn. CHRISTIANI II. Electoris & Ducum reliquorum Saxonie, in der deduction wegen des verledigten Fürstenthums Jülich, verb. Es erinnern sich auch Ihre Chur und Fürstl. Gn. Gn. bedächtig / daß der Röm. Käyserl. Majestät / wann über Fürstenthum und dergleichen Reichs-Lehn Streit und Spaltungen vorkommen / die Erkenntnis nicht allein Vermöge der beschriebenen Lehn-Rechten ohne zweiffelich gehühre und zustehet / sondern auch derselbigen mit einhelligen Schluß aller Stände des Reichs in der Cammer-Gerichts-Ordnung und sonst reserviret und vorbehalten worden / so gar / daß ob schon die Käyserl. Majestät und Camera hinwieder cum Cæsare in andern Fällen concurrirret / NB. gleichwohl dieses ein calus reservatus blicke / darinnen Camera, vielmehr paribus, die cognitio glat abgestricket / welche der Käyserl. Majestät zu entziehen Ihrer Chur und Fürstl. Gn. Gn. Pflicht / Standes und Gewissens halber nicht wohl verantwortlich. Acce-*

E
dit

dit rerum ita perpetuò judicatarum autoritas : Sic enim Maximilianus I. in causâ Alberti & Wolfg. Bavarorum & Ruperti Palat. Carolus V. inter Hassios & Nassovios : Matthias in causâ Lüneburg contra Braunschweig/das Fürstenthum Grubenhagen betreffend. Ferdinandus II. in causâ Baden contra Baden an. 1622. in causâ Hessen contra Hessen die Marburgische succession betreffend an. 1623. d. 1. April. Ferdinandus III. ratione Iuris primogenituræ & aliarum prætensionum inter Hessen Darmstadt und Homberg/ item Cassel und Landgraff Friedrichen/ soli absque Procerum Imperii interventu judicarunt. *vid. Reink. de R. S. & E. L. i. Class. 4. c. 19. n. 27. Stamler de reservat. Imp. §. 38. n. 14. Schütz. Diss. de Vicar. Imp. th. 14. Corp. de L. R. G. c. 9. sect. 22. n. 27. (dissentit Auctor des kurtzen und gegründeten Berichts über die Frage/ ob der Römische Käyser in des H. Reichs Lehn-Sachen allein richten könne? Limn. de J. P. c. 9. n. 31. & seqq. Hippolitibus à Lapide de Rat. Stat. P. 1. c. 10. sect. 2.)* Quamvis autem hæc ita obtineant quoad Imperatoris potestatem, interim tamen haud malè agere Imperatorem, sed tutius esse, dicendum est, si exemplò Sigismundi, inter Fridericum Saxonem & Ericum Lauenburgensem judicantis, Electores & Status per modum consilii in causis magni momenti in consortium recipiat, ut monet *Auctor der nothwendigen Erinnerung contra die Donawertische information P. 1. p. 170. ibi: billig als höchste Rätthe in Rath zu ziehen. &c. & Dn. Conring. ad Lamp. P. 3. c. 16. §. 27. quod quando fieri expediat ac salus publica requirat: ex causis & litigantium conditione, pro religione, quâ Imperio tenetur, Cæsari judicare convenit. arg. Instr. Pac. arc. 5. §. 55. in fin.* nisi quod tunc Electorum Consilium & consensum necessario & nunc quidem post conclusa nupera in Comitibus

citra

citra dubium Cæsar adhibere debeat, si eò causâ vergat, ut ad Bannum & privationem procedi oporteat: quò & textus à dissentiente Limneo citatus in *Cap. Ferdinandi III. art. 42.* & *Ferdinandi IV. art. 40.* referri potest. Cæterum hæc ipsa, quæ de cognitione Summi in Imperiò Principis circa Feuda diximus, ad ordinariam Jurisdicendi potestatem pertinent. Quantum verò in illis extra ordinem valeat, nostrum non est definire, sed partim ex his, quæ nunc allata sunt, colligi, partim etiâ ex disceptatione DD. de potestate Extraordinaria Cæsaris, an illa per Capitulationem imminuta sit, & imò an ea Cæsari ulla competat? dijudicari potest.

§. VIII. Idem de Jurisdictione in causis criminalibus admonitum volumus: Nam & in his solum quæ Principi potestas ordinaria debeat, experiemur. Esse autem regulariter solum Cæsarem in Statuum causis criminalibus (in *Peinlichen Sachen / die Leibes Straffe auff sich tragen*) Judicem competentem, defendemus *per Constitutionem Friderici II. de an. 1236. Daß wo es an eines Fürsten Leib oder Ehre gehe / das wolle oder solle der Kaysar selber richten / auff die Weise / wie es in dem H. Reich von ubralten Zeiten herkommen.* Nulla habita distinctione, an in territorio tertii delictum commissum sit, an verò propriò: Ut casu priori ipse Judex illius loci (si delinquens ibi deprehendatur, *Brunnem. ad l. 1. C. ubi Senat. & Clariss. num. 11.*) per distamina juris communis cognoscat, *l. 3. de off. Pras. l. ult. de nox. act. l. 3. ff. de re milit. l. 1. C. ubi Senat. & Clariss. l. 1. C. ubi de crim. agi oport. Nov. 69. c. 1. 2.* quod nullibi mutatum reperitur: siquidem quæ pro eâ distinctione ab aliis adducuntur *ex R. I. de an. 1505. §. Ebenermassen 68. verb. Wenn eine einzige Person / &c. & exemplis Cunradini Ducis Sueviæ à Carolo Neapolitanò Rege puniti, item Mariæ Scotiæ Regiæ ab Angliæ Reginâ Elisabetha*

betha trucidata (*vid. Excell. Dn. Thomasius Academia Lipsien-
sis decus in disp. de Elisabetha A. R.*) huc non pertinent. Igi-
tur cum Cæsaris solius sit iudicium, (nisi quod hic & ex *arg.
art. 5. §. 55. Inst. Pac.* & quod de Banno diximus Cæsarea
Majestas cum Electoribus & Statibus merito pro causâ cir-
cumstantiis communicare debeat) hinc cognitio neque
Austregis, *Reink. de R. S. & E. L. 2. Class. 2. c. 16. n. 24.* neque
etiam Camera (malè contra sentiente *Perr. Frid. Mindan.
Tr. de Proc. extrab. L. 1. c. 9. p. 36. Limn. J. P. L. 9. c. 5. n. 62. seqq.*)
*R. J. de an. 1530. §. Item. alsigt etliche & c. 95. E. S. Ord. P. 2.
Tit. 28. §. 5.* eò minùs per appellationem, quò minus per
viam simplicis querelæ *d. text. Gail. L. 1. obs. 1. num. 27.* (nisi
Camerales ipsi deliquerint, *E. S. Ord. P. 1. Tit. 50. §. fin.* aut
processus sit nullus *E. S. Ord. d. P. 2. Tit. 28. §. 5.* aut repe-
riatur causâ specialiter excepta, ut fractæ pacis *E. S. Ord.
P. 2. Tit. 9.* & perduellionis *E. S. Ord. P. 2. Tit. 20.*) rectè ea
tribuitur, sed soli Imperatori competit, *Stamler. de Referr.
Imp. §. 37. Schütz. Colleg. J. P. de S. R. R. V. 2. Disp. 7. th. 6. lit. E.*
Sunt præterea causâ tam publicâ, quàm privatâ, civiles ac
criminales penè innumerâ, quas hic omnes recensere ni-
mis prolixum foret, unam alteramve igitur allegasse suffi-
ciat.

§. IX. Progredior ad iudicis à Principe constituti
habilitatem, cujus quidem disquisitio frustranea videtur &
temeraria ob *l. 3. C. de crim. sacrileg. ibi: Sacrilegii instar est,
dubitare indignus* (habilis) sit, quem elegerit Imperator, sed
vitiò hòc nos liberabit *Jac. Cujac. in π. C. h. t.* ubi ista hodiè ne
in minimò quidem vitiò poni ait, h. e. non amplius sacrile-
gii instar esse, sed nec illicitum haberi, in thesi & abstractivè
dubitare, quem eligere possit Imperator, nec illicò pro sa-
crilegis habendos esse, qui tale quid contra rescriptum Prin-
cipi. ausi fuerint, cum id nimium & huic delicto parum con-
veniens,

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. CAP. I.

veniens sit, ideoque in illâ lege paulò laxior sit hujus voculæ acceptio. Habilis Jure communi dicitur *vel in genere, vel in specie* (vid. *h. cap. 1. thes. 2.*) *In genere*, qui I. non prohibetur *vel naturâ*, cui facultas eorum, quæ hujus muneris sunt, quod officii potius est, quàm honoris, deest, ob vitium quoddam *vel corporis*, ut (1) *Surdus l. 12. §. 2. ff. de iud.* qui nihil prorsus vel difficulter exaudit, quamdiu eò morbò laborat, etiam in perpetuum, si sùrditas sit perpetua *Reyger. disp. 1. process. jud. th. 29.* iudicium enim audientia causæ dicitur *l. 10. C. de Jud.* (2.) *mutus* qui loquitur *à sonore*, sine significatione & articulatione, quia sæpè in iudiciò litigantes interrogare expedit, *l. 9. C. ead. c. judicantem 30. qu. 5.* non verò *Excus, l. 6. ff. h. t.* maxime in causis ocularem inspectionem non requirentibus, *Illustris Dn. Struv. S. J. C. Exerc. 9. th. 10.* quoniam cœcitas mentis, *ut furorèm vocat Cic. L. 3. Tuscul.* non oculorum, iudicium impedit. *Fillig. in Donell. L. 17. c. 24. lit. N. ibiq. in not.* *Vel animi*, veluti (3.) perpetuò furiosus *d. l. 12. §. 2. de Jud.* (quamvis etiam in intervallis metuendum sit, ne altercatio partium Iudici bilem moveat, & in furorèm concitet. *Pet. Gregor. Tholos Synt. J. Univ. L. 47. c. 9. n. 14.*) quippe per omnia & in omnibus absentis vel quiescentis locò, *l. 2. §. 3. ff. de codicill.* imò pro mortuò habetur. *Balt. in l. 9. C. de imp. & al. subst.* (4.) *Impubes d. l. 12. §. 2. l. 2. §. 1. de R. J.* & Juris ac legum rerumque gerendarum imperitus, *Nov. 82. in pref.* quia ignorantia Iudicis est calamitas innocentis, *August. de Civ. Dei L. 19. c. 6.* Sed an minor? distinguo, aut 18. annis major est, & non prohibetur. *Illustris Dn. Struv. d. l. aut annum 18. nondum excessit, & prohibetur omninò, nisi partes atatem sciverint, eumque expressè approbaverint. l. 57. ff. de re jud.* indistinctè verò & invitis partibus valebit ex voluntate Principis eum constituentis: Ratio elegans habetur in *d. l. 57. ibi: Princeps enim, qui ei Ma-*

Registratum dedit, omnia gerere decrevit. vid. Hillig. in Donell. L. 17. c. 24. lit. l. & K. ibiq. in not. (H.) vel legibus & moribus in leges receptis, d. l. 12. §. 2. ut (1.) Senatu motus ob turpitudinem, nisi restitutus, vel tempus condemnationis elapsum sit, L. 3. §. 1. de decur. (2.) hæreticus arg. l. 4. C. de hæ. ec. (3.) excommunicatus, cujus sententia nulla est, c. 24. extr. de sent. & re jud. (4.) Judæus l. ult. pr. C. de Jud. 5.) Bannitus & quicumque quavis ratione infamis. Perez. in Cod. tit. de Jud. n. 4. mulieres denique & servi, d. l. 12. §. 2. de Jud. l. 6. 7. C. eod.

§. X. Et quamvis quidem cujusvis Principis in Rep. potestas maxima sit, ut possit de servo facere liberum l. 3. de off. Prat. tot. tit. C. pro quib. caus. serv. pro pram. lib. accip. & è conversò libertatem impedire tot. tit. C. qui non poss. ad libert. perv. de filiò Patremfamilias tit. C. de dignis. L. 12. & contrà l. f. C. de quadrienn. præscript. de libertinò ingenuum l. 2. ff. de nat. res. de naturali legitimum, Nov. 74. de injustò justum, l. 38. ff. de adopt. l. 31. de rit. nupt. l. 3. C. de interd. masrim. int. pupill. de divite pauperè tot. tit. C. de bon. proscript. de humili nobilem tit. C. de dignit. Lib. 12. & contrà l. f. C. de locat. conduct. de vivò mortuum & contrà, l. 1. ff. C. de sent. pass. de famosò infamem, l. 1. ff. de his qui not. inf. & contrà l. 23. C. de nupt. de minore majorem l. f. de his qui ven. at at. impet. & contrà §. 2. J. quib. non est permiff. de testabili intestabilem l. 18. ff. qui testam. fac. poss. & contrà l. 6. C. eod. l. 35. C. de inoff. testam. &c. vid. Pileus Modicensis Qv. 43. suprà tamen relati Judicum defectus non omninò omnes ejus Imperio subjacent, qui enim à naturà proveniunt & intellectum respiciunt, à Principe mutari & tolli non possunt. Francisc. Nig. Cyriac. Contr. forens. 207. num. 50. bene tamen, qui oriuntur ex lege positivà seculari vel Ecclesiasticà, sicque commune DD. diverbium, quod Princeps eligendò inhabilem cum eò dispensare videatur, accipiendum docet Dn. Ziegl. in Dicast. Concl. 3. §. 11. proinde ex imperitò peritum facere,

facere, eique judicandi potentiam concedere non potest, concessã quamvis judicandi potestate : quam concedere, si id utile Reip. visum fuerit, omninõ potest, & leges annarias solvere *l. 57. ff. de re jud.* quò pertinent, quæ *Dn. Ziegl. d. §. 12. ex Duarenõ ad d. l. refert. Non potest, inquit, facere Princeps, ut rectè judicet impubes, vel imperitus homo, sed potest probabilis causa interdum movere Principem, ut sales patiatur Magistratũ gerere, perinde ac si digni essent. Malum quidem hoc est per se sed potest utile esse interdum Reip. majoris alicujus incommodi vitandi gratiã. Potest senatu motum ex certã scientiã Judicem constituere, *Hillig. ad Donell. L. 17. c. 24. lit. Q. in nos.* potest contrariis moribus, & magis autoritate Principis mulier officio judicis defungi, & Jurisdictionem propriam per se ipsã exercere, cujusmodi plura omnisferè ævi exempla petere licet ex *Tiraquell. de Jur. primogen. qu. 10.* quoniam nihil interessẽ censet *Aristot. 2. Polit. 9.* focminæ ipsæ ad gubernacula sedeant, an viri, qui sedent, ex earum nutu & arbitriõ pendeant, affectusque sibi dari & leges imponi sinant, *add. c. 4. extr. de arbit. c. 12. de majorit. & obed. de reliquis par esto judicium.**

§. XI. *Specialiter* habilis dicitur Judex, si in causã, quæ in specie coram eõ tractanda, non sit suspectus, quoniam sine omni suspiciõne lites in judiciõ procedere debent, ideoq; litigatoribus Judices tam ordinarios, quàm delegatos suo tempore & modo recusare licet: *l. 16. C. de Jud. l. 10. ff. de Jurisd. l. 4. C. eod. c. quod suspecti 3. qu. 5. c. 4. & 10. extr. de for. compet. Arum. Disp. in π. 7. th. 10. Bachov. ad Treutl. V. 1. Disp. 12. th. 11. lit. H.* adeõ, ut si Judex recusatus procederet, mera sint attentata *Camill. Borell. L. 2. Dec. Tit. 36. n. 285.* & ipsõ jure nulla *Scaccia de Jud. L. 1. c. 101. n. 16.* quamvis ordinarium simpliciter recusari posse hodiẽ minus receptum sit, teste *Dn. Ziegl. in Dicast. Concl. 14. §. 5.* sed potius Judex superior

superior deſuper imploratus per Commiſſarios cauſam tra-
 ctari & decidi iubet, ſicque tacite ſuſpectum removet, vel
 ſaltem ſuſpectio Judici alium adjungit, qui frenô iplum cohi-
 beat, & in terminis juris & juſtitia retineat. *Carpz. Proc. Civ.*
Tit. 3. Art. 4. n. 89. 90. Cum igitur tantus litigantium favor
 ſit, non incommodè diſquiritur, an Princeps Judicem cum
 clauſulâ, RECUSATIONE REMOTA, conſtituere
 poſſit? Et varia ſunt DD. ſententiæ. Negativam tuetur
Zafius in l. 16. C. de Jud. n. 22. Mynſ. Cent. 3. obſ. 33. n. 4. ſeqq. Tho-
mas Sanchez, in Conſil. Moral. L. 6. c. 8. dub. 3. n. 14. adde *Ru-*
land. de commiſſ. P. 1. L. 2. c. 15. n. 2. Hippol. de Marſil. ſing. 292.
 quaſi recuſatio ſuſpecti Judicis ſit Juris naturalis, nec in
 Principis poteſtate litum, deſenſionem rei luſſaminare, *Dn.*
Ziegl. Dic. caſt. Conc. 13. §. 1. quam firmare videtur *c. quod ſu-*
ſpecti 3. qu. 5. ibi: nam quodammodo naturale eſt ſuſpectorum
Judicum inſidias declinare &c. & clem. paſtoralis 2. de ſene. &
re jud. in mediô verb. hac humana fugit ratio, hac abhorret
naturâ. Verùm cum poſſit Princeps Judicem ita dare, ne
 ab eô provocare liceat, *l. 1. §. ult. ff. à quib. appell. non lic.* & ac-
 cuſatione remotâ ſuperſit appellatio, *Gail. L. 1. obſ. 33. n. 4.* ſen-
 tentiæ affirmatiæ ſubſcribere non dubito cum *Jaf. in d. l. 16.*
n. 25. Ant. Matth. Tr. de Jud. c. 6. apb. 12. Pet. Ant. de Petra
Tr. de Jur. queſ. non toll. per Princ. c. 28. n. 31. cui non repu-
 gnant textûs ſuprà citati, nam in priori dicitur quodam-
 modo naturale eſt, judicum ſuſpectorum inſidias declinare,
 quæ dictio, quodammodo improprietas arguit, & eſt qui-
 dem ſuſpecti Judicis exceptio ſecundum rationem natura-
 lem, ſed non de jure Naturæ, quæ diverſiſſima ſunt. Poſte-
 rior verò loquitur de ſuſpicionemortis, quæ eſt irreparabi-
 lis, nòs de timore injuſtitia, qui reputatur vanus in eô, quem
 Princeps approbat, *l. 1. §. 1. ff. de off. Praef. Prat.* credit enim
 Princeps, eos, qui ob ſingularem induſtriam, exploratâ eo-
 rum

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. GEN. CAP. I. 41
rum fide & gravitate ad judicis officii magnitudinem adhi-
bentur, non aliter judicatos esse, quam ipse foret judicatu-
rus, qui recusari minimè potest. vid. omninò *Felin. in cap. 5. extr. de except. n. 8. seqq.* Nihilominùs Princeps causam a-
licui ita committens, in dubiò de suspitione levi & frivola
clausulam intellexisse cèlebitur, cum ejusmodi rescripta stri-
ctè accipienda sint. *Hippol. de Marsil. d. l. Zang. de Except. p. 2. c. 4. n. 12. Lancellot. de attentat. p. 2. c. 6. n. 40. Grav. L. 1. concl. 3. confid. 1.*

§. XII. Tantum de Judice : sequitur actor & Reus.
Actor, qui aliquid in Judiciò petit, & prior ad illud provo-
cat, *l. 20. ff. de Jud. l. 2. §. 1. comm. div. c. 10. extr. de V. S. in*
causà criminali accusator. Reus (ita dictus *l. 1. ff. l. ult. C. de*
edend. l. 10. de probat. per excellentiam, quia maximè res e-
jus agitur, alias uterque rei dicuntur *Cic. 2. de orat.*) qui con-
venitur, *l. 4. C. de edend. l. contra quem, etiam invitum actio*
in judiciò instituitur *l. 5. 6. C. cod. l. 83. §. 1. d. V. O.* Ad agen-
dum verò aut accusandum regulariter nemo invitus cogitur
l. un. C. ut nem. inv. ag. vel accus. cog. Illustris Dn. Struv. S. 7.
C. Ex. 9. th. 4. ne à Principe quidem, quia Principis est, non
jubere litigia, sed prohibere. *Brunnem. add. l. un. n. 4.* Si ta-
men Reip. & Filci interest, ut propaletur offensòr, Princeps
eogere potest. *Cavale. de Brach, Reg. P. 1. n. 34.* plures exce-
ptiones vid. in *l. 1. C. de his quib. ut indign. l. 5. C. de ingen.*
manumiss. l. 18. l. 24. C. de administ. tut. l. 13. §. 30. ff. de act. empr.
lib. 1. §. XIII. In utròque, actore & reò, requiritur, ut legi-
timam personam standi in judiciò habeat, i. e. ut non prohi-
beatur *arg. l. 43. §. 1. de procurat. tit. C. qui legit. pers. stand.*
qui verò prohibeantur vid. latè *Illustris Dn. Struv. d. Ex. 9. th. 5.*
6. 7. Hillig. ad Donell. L. 17. c. 4. 5. Vant. de Nullit. cap. de nullit.
ex defect. inhabilit. n. 1. usque ad 50. Et cum hi quoque de-
fectus partim à naturà & intellectu dependeant, adeòque

F

Prin-

Principis Imperio non subsint, *partim à lege*, hâc unicâ distinctione, (*vid. § 10.*) omnis omninò quaestio de potestate Principis circa habilitatem personarum, tùm Principalium actoris & rei, tùm minus principalium, advocatorum, procuratorum &c. de quibus nunc prolixè agendum foret, expediri poterit, ideoque nolumus esse prolixiores, sed brevitatè studiò, divinâ adstipulante gratiâ progredimur ad

CAPUT II.

De Potestate Eminente Principis circa causam in Iudicium deductam.

Quamvis causâ vocabulum *πολύσημον* sit, Lexicographi tamen agere, & singula ejus significata, quæ tam in jure nostrò, quàm in disciplinis & scientiis aliis variè obtinet, ad nauseam usque hîc recensere nolo. Interim, qui plus iustò eâ in re curiosus esse velit, eum haud pigeat adire *Calvinum, Schard.* aliosque his similes. Saltem non prætereunda acceptio instituto nostro maximè conveniens, quâ omne negotium controversum, quod Græcis *ὑπόθεσις* dicitur, hic comprehendimus. Adeoque Tibi L.B. hoc Cap. materiam seu objectum Iudicii exhibet, quod cum Jus penè universum, tùm personarum, tùm rerum, ambitu suo contineat, minimeque paucis pagellarum cancellis includi possit, veniam merebimur, si hâc vice quædam saltem exempla adducemus, & rem summis quasi lineolis monstrabimus. Melioris tamen ordinis gratiâ viâ regiâ incedentes *Jus personarum & rerum* distinctè proponemus, si igitur

CAP.

CAP. II. SECT. I.

De Potestate Eminente Principis circa causas ex Jure personarum.

§. I.

Jus personarum nihil aliud denotare, quam conditionem & statum hominum; secundum quem in civili societate quisq; regitur, ejusque juri communi videtur, tam notum est, quam quod notissimum. Estque triplex: Libertatis, Civitatis & familiae. Nos hic status vocabulum paulò latius accipimus, ut aliam quoq; conditionem & qualitatem personam extrinsecus afficientem includamus. Et missò quidem statu libertatis, secundum quem ex Jure Gentium alii liberi dicuntur, alii servi, quoniam servitutis exiguus in nostrâ Rep. usus & vix quædam sui vestigia reliquit, statim transimus, ad alteram personarum divisionem, quæ est ex Jure Civili, & personas considerat in statu Civitatis & Familiæ.

§. II. In statu Civitatis alii Cives sunt, alii peregrini: Civis dicitur, qui immunitatis, jurium atque onerum in civitate particeps est, *vid. Bodin. L. 3. de Rep. c. 6. Arnif. Relect. polit. L. 1. c. 5.* quorum participatio ei ex conventionem cum civitate inirà competit, *Barr. in l. 1. ff. ad municip.* nam qui receptus est in civem, obligat se ad conferendum commoda *Dec. V. 2. Conf. 11. in pr.* sive forma ejus sit monarchica, sive poliarchica: Sic in statu Democraticò inter Civitatem & Cives singulos ita videtur conventum, ut quæcunque consensu majoris partis singulis imponuntur onera, & statuuntur, ea rata sint, & singulos obligent, rectius non nunquam an pejus pars major sentiat, quoad vim obligationis non interest *Ulr. Huber. de Jur. Civ. L. 1. c. 9. §. 8.* idem valet

F 2

sententia

44 **DE POTESTATE EMINENTE**
sententia optimatum in Aristocratiâ, & placitum Principis in statu Monarchicô: hincsi Princeps civibus receptis ex arbitriô & usu Reip. onera etiam extraordinaria injunxerit, vel quibusdam immunitatem ab oneribus concesserit, reliqui non habent, de quô justè conqueri possint, quamvis onera eâ in parte non diminuuntur. *Pet. Ant. de Pet. de Jur. quas. non toll. c. 6. n. 115.* quæ tamen immunitas non trahitur ad onera imposita ratione belli insoliti supervenientis, cum de hujusmodi bellô non præsumatur cogitatum *l. 1. C. de quib. mun. & prest. nem. lic. se excus. l. 10. ibiq. Brunnem. Ozasus Dec. 91. & 93. add. Franc. Marcum qu. 457.* aut alterius instantis necessitatis *Harem. Harem. l. 2. c. 6. tit. de censibus.* Sed num tale privilegium adjectâ causulâ, lege obstante, à Principe concessum valeat, ut nec publicâ necessitate emergente collectæ à quibusdam exigantur? Et videtur quod sic, quia valet privilegium contra legem, quod inde privatio legis dicitur, dum tamen dicta clauſula addita sit, *l. 22. de legat. 3. Carol. Tapia in Rub. ff. de Const. Princ. c. 2. n. 9.* Contrarium tamen rectius sentit *Jac. Rebuff. in d. l. 1. C. de quib. mun. & prest.* siquidem ejusmodi privilegium impediret defensionem Reip. & in ejus dissipationem tenderet, adeoque Principem id serio concessisse haud præsumendum. *Paul. Christin. Decis. Belg. V. 5. Dec. 48. n. 45.* Præterea dictæ conventionis vim eò extendit *H. Grot. de J. B. & P. L. 2. c. 25. § 3* ut, si civis unus, quamvis innocens, ad exitum ab hoste deſcatur, teneatur is se tradere hosti, non quidem Jure strictô & propriô, quia sui quisque commodi causâ locietatem intuisse videtur, sed caritatis lege, quæ quamvis necessitatis non sit, Princeps tamen ei vim addere, & civem, ut ad alia, quæ virtus quælibet præcipit, sic quoque cogere possit, ut maxima multitudinis innocentis vitam suæ unius præferat, & id faciat, quod caritas exigit, à quô dissentit *Bacl. in Comm. d. l. p. 94. 97. Hornius in Polit. Architecton. L. 2. c. 2. §. 19. aliique.*

§. III.

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. C. II. SECT. I. 45

§. III. Peregrini seu extranei sunt vel ab initiò tales, vel qui ex post factò pro iisdem habentur: Prioris generis sunt Judæi, antequam sc. recipiuntur, quippe quod hodiè non modò Electoribus *Aur. Bull. Tit. 9. in fin.* sed & reliquis Statibus liberum est, *Reformat. guter Policy Ordnung zu Augspurg de An. 1548. Tit. von den Jüden und thren Wucher §. Item nachdem &c.* ab aliis verò recepti securitate publicâ non gaudent *Policy Ord. zu Franckfurt eod. tit. §. da aber jemand &c.* Sicque mandatum sine clausulâ in Camerâ Imperiali decretum d. 10. Jan. An. 1580. in causâ Cassel contra *Wilsheim die Abschaffung der Jüden zu Ronse* betreffend. *vid. ap. Ruland. de Commiss. P. 2. C. 5. c. 4. n. 50.* Sed an Electores & Status Judæos recipere possint concessò usurarum privilegiò: anceps est quæstio & profunda secundum *Jas. in l. 1. C. de summ. Trinit. n. 32.* ubi dicit: *se malle esse auditorem, quàm Doctrem, quia periculosa videatur ipsius tractatio.* Sententia negativa ferè communior, quam tueritur *Clarus in §. usura L. 5. Covarr. variar. Resolut. L. 3. c. 1. n. 8. Riminald. Conf. 390. n. 15. Gail. L. 2. obs. 5. n. 19. Ant. Thesaur. Dec. 57. Octav. Cacheran. Dec. Senat. Pedemont. 137. n. 18. 19. qui metuis se excommunicationis pœnam incurrere, si aliter sentiret, rationes operosè collegit Menoch. A. P. 2. L. 2. cent. 4. Caf. 398.* At affirmativa verior est, quem sequitur *Alexand. L. 2. Conf. 1. Paul. de Castro L. 1. Conf. 358 & L. 2. Conf. 467. ac latè defendit Cast. Ant. Thess. in Conf. d. Decis. 97. Ant. Thess. additò per tot.* Nam cum usuræ sint mediæ naturæ, per se neque bonæ neque moraliter malæ, sed ex accidenti tales, minimè verò Juri Divino, Naturæ & Gentium contrariæ, quin Princeps Judæis (*arg. c. 18. extr. de usur. à contrariò sensu deductò*) usuras moderatas & ob usum commerciorum non nunquam majores, quàm Christianis, concedere possit, non dubito.

§. IV. Postquam verò Judai recepti sunt, communi Civium Jure utuntur, *Myas. Cent. 5. observ. 6. l. 7. C. de Judais ibiq; Brunnem. n. 3. Wehner. in Obs. Pract. verb. Jüden. nec Princeps eos pro lubitu civitate ejicere potest Steph. Gratian. discept. forens. Tom. 4. c. 654. n. 34.* atque ita mandatum cum clausulâ in causâ Joachim Ferber Jüden zu Northausen/ contra Bürgemeister und Rath der Stadt Northausen An. 1551. decretum, multisque aliis variè judicatum esse refert, *Ruland. de Commiss. P. 3. L. 7. c. 3. n. 5. & ex eò Reink. de R. S. & E. L. 2. C. 1. c. 3. num. 47.* nisi salus Reip. id postulet, aut Christianis periculum & scandalum immineat, quoniam si abusi fuerint gratiâ, tanquam ingrati privilegiò justè privantur, *Oldräd. de Ponte Cons. 87.* Sed an Princeps Judæorum infantes invitis & ignorantibus Parentibus baptizari rectè jubeat? non minus dubium est. Affirmativam sententiam à Rege Neapolitanò executioni mandatam testatur *Matth. de Afflictis Decis. 151.* ubi in utramque partem latè disputat. Contrarium sentit *Frid. Balduin. de Cas. Conf. L. 4. c. 8. cas. 8.* cui ad stipulatur *Reink. d. l. v. 43. 44.*

§. V. Pro peregrinis habentur deportati, & qui his in Imperiò nostrò similes, Banniti, *Nell. Tr. de Bannit. P. 1. g. 4.* quos Princeps ex potestate eminente etiam sine causâ ordinis suo restituit, licet ordinariè causâ requiratur *l. 4. ff. de pœn.* & quamvis tantum ad restitutionem indulgentia valeat, quantum ad correctionem sententia valuit, utque deportationis & Banni Imperialis ipsum per se nomen rerum omnium spoliatio est, ita indulgentiæ restitutio bonorum ac dignitatis unò nomine amissorum omnium sit recuperatio *l. f. §. f. C. de sent. pass. & rest.* quoad bona tamen alienata interest, an restitutio facta sit ex justitiâ, vel ex gratiâ *Habn. ad Wesenb. tit. ff. de sentent. pass. & rest. n. 3.* illa extenditur etiam ad bona alienata & alteri plenè quæsitâ; Hæc neque bo-

PRINCIPIS IN JUDICIO PART. SPEC. C. II. SECT. I. 47

na alienata, neque honores & dignitates aliis collatas regulariter continet, c. 8. de Rescript. in 6to. Gail. de P. P. L. 2. c. 19. n. 3. & 23. & DD. in d. l. C. de sentent. pass. & restit. adde Bart. in l. 2. ff. de decurion. n. 1. ubi dicit *Doctorem civitate pulsam & postea restitutum non recuperare locum pristinum in collegio Doctorum, sed pro novitiis habendum*, quia restitutio Principis in dubio non videtur in præjudicium tertii facta, d. c. 8. in fin. l. 2. §. 10. & 16. *ne quid in loc. pub.* Modest. Pist. Vol. 2. Conf. 12. num. 30. si verò restitutio nominatim in omnibus bonis facta sit, & Princeps expressè & ex certâ scientiâ, de alienatis dixerit, consequi videtur, quòd bona etiam alienata complectatur, arg. d. c. 8. de rescript. in 6to. l. 21. de jur. patronat. l. f. pr. C. de sentent. pass. & rest. quia Princeps Jus civili ratione quæsitum auferre potest Paul. de Cast. in l. 23. pr. de Aff. nisi à Fisco alienata sint. l. 4. C. de quadriennio præscript. Hæc tamen sententia non ita simpliciter admittenda est, sed ita demùm, si acquisitio tertio facta immediatè causam trahit ab ipsâ condemnatione & delictò, nullò pactò vel aliò acquirentis factò interveniente, quò de casu loquitur l. 21. de Jur. patron. & l. f. pr. C. de sent. pass. & rest. quia & liberatio Juris patronatus & patriæ potestatis in libertum & filium directè & immediatè, nullò aliò factò interveniente transferat; sic & res se habet in d. l. 23. de A. P. quod sc. jura hæreditaria sine ullâ apprehensione & novò factò in heredem transeant, si verò ultra condemnationem vel delictum, contractus, vel aliud factum, puta apprehensio acquirentis, intercedat, secus est, & restitutio ad bona alienata haud quaquam porrigitur, Modest. Pistor. d. Conf. 12. n. 57. ratio differentiæ est, quod contractus plerique Juris Gentium sunt l. 5. de J. & J. & §. 2. J. de J. N. G. & C. quò Princeps obligatur, & facta naturalia, l. 53. de A. R. D. quæ Jure Civili infirmari non possunt l. 1. §. 4. de A. P. contractus verò Juris civilis firmat traditio, ex quâ naturaliter acquirimus l. 20. C. de pact. §. 40. J. de R. D. §. VI.

§. VI. In statu familiæ plures personæ sub unius potestate *naturâ* aut *jure* sociatæ sunt. Personæ *jure* sociatæ sunt conjuges & servi, *naturâ*, liberi, ex quibus familia constituitur. Triplici igitur conjunctione Familia constat, Patris, familias, cum uxore, cum liberis, cum servis. *Ulr. Hub. de Jur. Civ. L. 2. c. 1. §. 23.*

§. VII. Prima conjunctio fit per nuptias, quæ humano generi immortalitatem artificiosè introducere videntur, genera procreatione filiorum augent & renovant, quæ renovata manent, *Nov. 22. pref.* & cum Reip. Civibus repleri deò interfit *l. 1. ff. solut. matrim.* ut *Hadrianus in l. 7. §. 2. ff. de bon. damnat.* se Imperium hominum adjectione magis, quàm pecuniarum copiâ ampliari malle, & Imp. Justinianus nuptias ampliori Principis sollicitudine, quàm alia, dignas esse dixerit, *d. Nov. 22. pref.* rem non plane alienam agere videbor aliis, si priùs in nuptiarum contrahendarum libertatem, quatenùs ea potestati Principis subsit, disquisivero.

§. VIII. Ut nuptiæ seu matrimonia libera sint, communi DD. calculò requiritur, ne aliàs, cum hoc sit vinculum indissolubile, is, qui cogeretur contrahere matrimonium cum personâ sibi odiosâ, addiceretur perpetuæ servituti duriori, quàm si absolutè prohiberetur abstinere matrimonio *l. 63. ff. de condit. & demonstr.* ideoque *Alexand. III. plenâ*, inquit, *securitate ille gaudere debet, cujus animus est indagandus, quando de matrimonio quaritur, ne per timorem dicat, sibi placere, quod odit, & sequatur exitus, qui de invitis solet nuptiis provenire c. 14. extr. de sponsal. & matrim.* quibus accedit sanctio *Concil. Trident. Sess. 24. de reformat. c. 9.* Principibus & aliis potentioribus sub anathematis poenâ districtè inhibentis, ne quòvis modò directè vel indirectè subditos suos cogant, quominùs libere matrimonia sua contrahant *vid. Francisc. Nig.*

PRINCIPIS IN JUCIDIO. PART. SPEC. C. II. SECT. I. 49

Cyriac. Controv. Forens. 451. n. 76. Verum cum sub hac libertatis specie, qui coelibatum profitentur, Germanis die *Hagestolgen/vid. Schottel. de Jur. Germ. sing. c. 1.* se publicæ utilitati subtrahant, imò cum matrimonium non modò apud Gentes quasdam necessitatis fuerit teste *Mylero in Gamolog. c. 4. sect. 2. §. 39.* sed & hodiernum nostrates Theologi provocantes *ad c. 1. Genes. v. 28.* Jus præceptivum (nisi præceptum superius, vocatio sc. divina planè singularis & continentia certitudo obstet & impotentia, *vid. DD. ad 1. ad Corinth. b. 7. 7.*) hic agnoscere non dubitent, minimè ambigo, quin Princeps cives, ne ex mente Imp. Aug. homicidii rei sint, dum eos non procreant, quos nasci ex iis conveniebat, *Dion. histor. L. 56.* Sed liberis generandis & educandis operam dent, vitamque, quam ipsi à Parentibus acceperunt, vicissim quasi tædam ardentem posteris tradant, (*Plato L. 6. de LL.*) cogere possit, nam *neque valetudinis curatio, neque navigatio, neque agricultura, neque, fructuum perceptio & conservatio sine operâ hominum fieri potest,* ita dicente *Tull. L. 2. off.* quibus omnibus conservatur Resp. videretur igitur Princeps Remp. negligere si matrimonia, ex quibus procreantur liberi, negligeret. Sic *Geil. L. 1. Noct. Artic. c. 16.* refert orationem Metelli illius Numicidi, quam in censura ad Populum, ut omnes omninò liberorum quærendorum causâ uxores ducere cogerentur, habuit, & postea Aug. Cæsar, cum de maritandis ordinibus ageret, in simili recitavit, teste *Floro in Epitome Livii L. 29.* totque prostant Romanorû constitutiones poenales in coelibes de quibus *vid. Frantz. L. 1. Resol. 15. n. 2. seqq.* Exindè tamen non omnis tollitur libertas, sed solum ea, quæ dicitur *exercitii* s. contradictionis salvâ interim libertate quoad speciem adûs (*contrarieratis*) seu individui, quam pace Philosophorum hic ita appellare liceat, de quâ text. supra citati exaudiendi sunt. Si

G

praterèa

præterea nuptias quis expetat personæ, cum comminatione
 qelli, an illa tradenda sit invita? prolixè examinare superse-
 deo, hujus enim loci propriè non est: videfis *Horn. in Polit.*
Archicœt. L. 2. n. 20. ubi aff. add. Bœcl. ad H. Grot. L. 2. c. 2. S. 21.

§. IX. Constituuntur nuptiæ consensu, *l. 30. de R. J.*
 tum contrahentium *l. 11. de sponsal. l. 11. de nups.* tum eorum
 in quorum potestate sunt, *l. 2. l. 18. C. de rit. nupt. pr. J. de*
nupt. at si liberis frivole assentiri nolint, morositati illorum
 simpliciter indulgendum non est, sed Princeps, qui com-
 munitis Pater est, *l. 4. C. de defensor. Civit. defectum hunc sup-*
plere & Patris locò consentire poterit Brunnem. ad l. 10. ff.
de rit. nups. quod supremum Consistorum in Elect. Saxon.
 in sententiâ quâdam d. 15. Septembr. an. 1634. verb. **So wird**
solches Ehegelöbniß / wegen eures als des Vaters nicht erlange
ten / noch von der hohen Obrigkeit supplirten consensus, vor
heimlich und unbündig billich erkant / & d. 3. Septembr. an. 1638.
 verb. **Da keine Umstände vorhanden / derowegen die hohe O-**
brigkeit den gesuchten consensum der Eltern ex officio suppli-
ren sollen ic. expressisse testatur *Carpzov. Jurispr. Eccles. L. 2.*
Tit. 3. Def. 53. n. 15. Id. L. 5. Respons. 110. n. 12. seqq.

§. X. Ne tamen Neonymphi statim, ut facta est mu-
 tua nuptiarum promissio, effreni libidinis impetu ad con-
 cubitum proruant, sed in re tam arduâ honestas ubique ser-
 vetur, Sacro Canonum Jure, moribus & legibus provincia-
 libus passim constitutum est, ut sponsus & sponsa in solenni
 Ecclesiæ cœtu trinâ vice ex suggestu publicè proclamentur
e. 3. extr. de clandest. desponsat. c. 6. extr. qui matrim. accus.
poss. Concil. Trident. Sess. 24. c. 1. de reformat. matrim. Ord. Ma-
trim. Sax. de an. 1624 punct. 5. von der Copulation und Hoch-
 zeit. quæ proclamatio quamvis pia sit & rationabilis, nullibi
 tamen à Deo reperitur mandata, adeoque Princeps hanc
 procul dubio partibus remittere potest, maximè ne necessitatis
 casu:

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. CAP. II. SECT. I. 51
casu, cum actiones hominum civiles ad normam legum regulandæ à necessitate invitis etiam legibus in transversum rapiantur. *Excellent. Dn. Pet. Müller. Jctus & hujus Salane Prof. Publ. celeberrimus in Diss. de Hierolog. Sect. 4. th. 3. Carpzov. Jurispr. Eccles. L. 2. Tit. 8. D. 139. n. 4. seqq.* qualiscunque verò urgeat ratio & necessitas, inferiori tamen Magistratui aut Superintendenti (absque Consistorii autoritate) hanc dispensationem licere dubito, secus quam statuit *Carpzov. d. l. Def. 141.* fieri enim potest, ut Princeps, cui Jus dispensandi proprium est, malit servari leges, quam negligi. Certè an Princeps à lege recedi velit, incertum est, cuius sine cognita voluntate Dispensatio justa esse non potest, idque in omni dispensatione obtinet, ut rectius sentit *Idem Carpz. d. l. Def. 162. n. 10. seqq.* ex præsumtâ verò voluntate Principis agere, res est periculi plena.

§. XI. Cui sententiæ nostræ obstare videtur, quod Vicariis Episcopi licita sit hæc dispensatio, ita *Francisc. Nig. Cyriac. Contr. Forens. 262. n. 37.* quia vicarius ordinariam habeat potestatem, *Franc. Marc. Dec. 317. num. 1. P. 1. Sanchez. de Matrim. L. 3. Disp. 29. And. Valens. in π. Jur. Can. de off. Vicar. §. 5.* ordinariorum autem arbitrio expressè relinquatur *Concil. Trident. Sess. 24. c. 1. de reformat. matrim. verb. nisi ordinarius ipse expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentia & iudicio sancta Synodus relinquit.* Jam verò superintendentes & inferiores Consistoriales videntur in terris nostris esse Vicarii Episcopi & Principis, quem supra ob duplicem Jurisdictionem duplicem quasi personam sustinere diximus, adeoq; sequeretur ordinariam habere potestatem, & denunciationem Ecclesiasticam absq; speciali Principis præscitu omittere posse. Sed rectè negat, quod est majoris loco, *Menoch. Conf. 69. n. 55.* Vicario sc. Episcopi hanc dispensationem licere, quia d.

52 DE POTESTATE EMINENTE
constitutione Conciliari ipsius Episcopi arbitrio relinqu-
tur, prudentiæ & iudicio, non alterius, cuius industria haud
æque electa ac probata est, adeoque dispensatio ei mandari
non potest, maximè in causâ matrimoniali, quæ ardua est.
Menoch. Q. 7. A. L. r. qu. 54. n. 7. seqq. neque vicarius Episcopi
ordinarius est, cuius Jurisdictio morte Episcopi expirat, sicut
Jurisdictio delegati morte delegantis, *c. 20. 30. extr. de off.
Jud. deleg.* quique vices Episcopi gerit *c. 3. pr. de appell. in 6to.*
Sicut delegatus fungitur vice delegantis *l. 1. § 1. de off. eius cui
mand. est Jurisd. l. 16. de Jurisd. Zes. ad Decret. de off. Jud. de-
legat. n. 2. Dn. Ziegl. ad Inst. Lancellos L. 3. Tre. 1. §. 11. in not.* Li-
cet igitur concedamus Superintendentes pro Vicariis Epi-
scopi, aut locò Episcopi habendos esse, *Reink. d. R. S. & E. L. 3.
Class. 2. c. 3. n. 16.* hos tamen omisâ proclamatione publicâ
conjuges copulare posse negamus, sed res potius ad Princi-
pem deferenda est, aut supremum ejus consistorium, in quò
ipse Judicat, & legis à se latæ solemnitatem remittit. Ita Seren.
Elect. Saxon. Superintendenti Torgensi d. 30. Junii An 1628.
Uns ist euer unterthänigster Bericht eines Römischen von U-
dels Johann N. Diener und Dienerin eheliche Copulation be-
treffende/gebührend vorgetragen worden. Wann wir denn
gnädigst zu frieden/ daß angeführter Uhrsachen halben ange-
regte copulation ohne vorgehende proclamation geschehen mö-
ge; Als &c. & Consist. Suprem. Archidiacono Chemnicen-
si d. 24. Maji An 1611. Auf euer an Uns gethanes Schreiben
mögen wir euch in Antwort nicht bergen: Würde ein fremder
Soldat im fortziehen seyn &c. referente *Carpz. ov. d. l. Def. 139.
141. in fin.*

§. XII. Finis dictæ denunciationis inter alios is est, ut
si aliqua subint impedimenta, facilius detegantur, *Concil.
Tridentin. d. Sess. 24. c. 1.* siquidem varia obstant, quo minus
nuptiæ valeant, sc. status, natura, cognatio, affinitas, delictum,
potestas,

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. C. II. SECT. I. 51

potestas, honestas &c. *Strauch. Diss. 2. th. 9. 10. segg. Hahn in not. ad Wesenb. de rit nups. n. 4. segg.* In quibus remove-
 nis Præsules Romani plus justò faciles sunt, adeò, ut ratione
 cognationis à gradu primò, tam in lineâ rectâ, quàm colla-
 terali, & affinitatis gradu primò rectâ tantum lineæ abstine-
 ant, in reliquis verò gradibus divinò quoque jure prohibitis
 veniam nubendi concedere non dubitent. Sic Rex An-
 gliaë Henricus IX. Arturi Fratris defuncti uxorem assensu
 Pontificum Julii II. Leonis XI. Adriani VI. Clementis VII.
 Rex Siciliaë Ferdinandus amitam suam Johannam indultu
 Alexandri VII. & Rex Portugalliaë duas sorores dispensante
 Pontifice in uxores duxit, *vid. Carpz. Jurispr. Eccles. L. 2. Tit. 7.
 Def. 109.* Sed quos illuxit ingenuæ pietatis & veritatis amor,
 Principes Nostri Summi Numinis verentur jura, nõ violant,
 nec sinunt ortus autores cum suâ sobole, aut in se ipsis, aut et-
 iam per personas sanguine, aut nuptiali sanguinis cõmixti-
 one proximè cohærentes misceri, quod naturalis verecũdia
 prohibet. *H. Grot. d. 7. B. & P. L. 2. c. 5. §. 13.* etiam in dubiò,
 ubi de prohibitione Juris Divini non satis constat. Sic Sere-
 niss. Elector Saxoniaë nuptias in gradu secundo affinitatis li-
 neæ inæqualis, si sc. prædefunctæ uxoris sororis filiam, pari-
 live modò sibi junctam affinem quis ducere velit, (ex hypo-
 thesi Jctorum Lipsiensium haud improbabiliter *vid. Carpz. ov.
 Jurispr. Eccles. L. 2. Tit. 7. Def. 112. & Dn. Bachhelbel à Gehag
 in Disp. Inaug. cõ de gradu nuper Lipsia habitâ*) nunquam
 permittit, quamvis pro summâ, quâ eminet potestate, om-
 ninò possit, siquidem nullibi expressè prohibentur, atque
 ita sæpè hic Jenæ Illustris Fac. Juridica respondit. *vid. B. Dn.
 Richs. Decis. 11. n. 13.* & haud ita pridem ad consultationem
 Daniel OSTERHAUSENSIS in Halle/verb. sent. Ob nun wohl &c.
 Dennoch aber und die weil (1.) mit besserm Grund dafür gehal-
 ten wird/das in dem nur ein einziges Exempel in Gottes Wort

sich findet / da in diesen Grad der Verwandtschaft die Ehe verboten / nemlich daß einer seines Vaters Bruders Witbe nicht ehlichen solle / daher es nicht wohl thunlich seyn wolle / nur bloß auff die Gleichheit des gradus zusehen / wie zwar sonst billig geschieht / si quando unò exemplò plura ejusdem gradus prohibiti exprimuntur *Beza de repud. & divorz.* & Lutherus im Büchlein vom ehlichen Leben. Auch (2.) in denen gemeinen Käyserlichen Rechten in eò gradu affinitatis die Ehe nicht verboten wird / immassen diejenige prohibitiones, so dißfalls de pari gradu cognationis sich finden / als nemlich de fratris filiâ hierhin nicht zuziehen / und die Regul quod eadem affinitatis in prohibitione Nuptiarum, quæ cognationis sit ratio, in lineâ rectâ wohl / aber nicht ebener Gestalt in lineâ collateralis angeht. So halten wir mit Beyfall verschiener vornehmer Rechtslehrer diese Meinung vor bewährter / und wann in diesem Fall kein sonderbares Verboth / das die dispensation weder gesucht noch gestattet werden solle / vorhanden / oder auch dasjenige / so vorhanden / von denen Untergerichten oder Consistorien ausgeleget und verstanden werden könte / möchtet ihr euch der dispensation auff geziemendes unterthänigstes Anhalten von Ew. Landes Fürstl. Obrigkeit wohl getrösten / D. R. W.

§. XIII. Nuptiis morte aliaque causâ legibus cognitâ solutis alteruter conjugum ad vota secunda licitè transit, quippe explosa dudum est Ethnicorum & Veterum sententia, quæ iterata conjugia simpliciter damnat, *vid. Excellent. D. Pet. Müller in disert. de odio secund. nupt. c. 1. Carpzov. Jurispr. Ecclesiast. L. 2. Tit. 9. Def. 158.* ne tamen non sine levitatis maculâ in rogâ prioris conjugis novæ maritales accendantur faces, & pristini amoris memoria penitus effluxisse videatur, optimâ ratione constitutum est, ut alter alterutrum lugeat. Et maritus quidem Jure Romano tantisper nullâ certâ ad id tenebatur lege *l. 9. de his qui not. inf.* dum postea Religio-

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPE C. C. II. SECT. I. 55

Religiosissimi Germaniæ Principes h. ic rei modum legibus
 suis dederunt, sic Sereniss. Elector Saxon. in ord. matrim. de
 an. 1624. punct. 5. §. Was endlich Witber und Witben anlans
 get/verb. So wollen Wir / daß hinführo ein Witber zum wes
 nigsten ein halbes Jahr die Trauerzeit halte / und für Ausgang
 desselben sich wieder zurehlichen oder Hochzeit anzustellen nicht
 Macht haben soll. In muliere verò specialis urget ratio, quod
 maritum tùm jure civili l. 2. C. de secund. nupt. tùm Sax. d.
 Ord. Matrim. punct. 5. §. Was endlich, verb. Wenn denn
 solches der Erbarkeit und natürlichen Pflicht zuwider / so wollen
 Wir/daß hinführo eine Witbe ein ganzes Jahr ihre Trauerzeit
 halten re. per integrum annum lugere debeat, turbatio sc.
 sanguinis l. 11. §. 1. ff. de his qui not. inf. igitur & eorum quã
 lugentur, & qui lugeri non possunt, uxores prohibentur in-
 tra lucûs tempus nubere Gothf. d. l. in not. lit. r. sub pœnâ
 infamiae: quæ etiam irrogatur ei, qui sciens eam duxit, & qui
 ducere passus est d. l. 11. §. 3. & 4. (secus Jur. Can. c. Euphemi-
 um. 2. qu. 3. c. pen. & ult. extr. de secund. nupt. quod irratio-
 nabile, & non obtinet) & amissione beneficiorum omnium l. 1.
 C. h. t. quæ in Foro Sax. abolita Landrecht L. 1. art. 5. Carpz.
 Jurispr. Eccles. L. 2. Def. 162. num. 3. substitutâ pœnâ arbitra-
 riâ Id. Prax. Crim. P. 2. qu. 15. num. 81. Si verò autoritate Prin-
 cipis secundò contraxerit, pœnâ tàm Saxonici juris, quàm
 Civilis, sicubi ea obtinet, (observatâ saltem, si liberos ex prio-
 ri matrimonio suscepit, formâ l. 4. C. ad Scetum Tertull. ut sc.
 iis facultatibus omnium, quæ fuerunt tempore nuptiarum,
 medietatem purè & omni donationis solennitate completâ
 donet) etiam eâ, quæ in favorem liberorum introducta l. 1.
 & 2. C. de secund. nupt. immunis est, licet mentio hujus po-
 sterioris dilertè facta non sit, sed simplicem solum indul-
 gentiam impetraverit, Pet. Gilken. Tr. de usucap. & pres. P. 3.
 c. 3. n. 307. Dec. ad Auth. eisdem C. de secund. nupt. quod si nege-
 gemus,

gemus, sequeretur rescriptum *d. l. 4. C. ad SCtum Tertull.* nihil operari, cum tamen rescriptum Principis ita semper intelligi debeat, ut aliquid præstet, & largiatur, nec tamen tertio præjudicet, *c. 10. de privil. in oro.* adeoque donatio illa ipsi non confertur remissa, vid. *Carol. Tapia ad Rub. ff. de Const. Princ. c. 2. n. 23. & legis fin. P. 1. C. 1. num. 1. seqq.*

§. XIV. Altera in Familia societas orta & priori inter Parentes liberosque ex justis nuptiis natos intercedit, *Ulr. Hub. de Jur. Civ. L. 2. c. 2. §. 1. (vid. h. Sect. I. §. VI.)* Justæ autem nuptiæ sunt vel ab initio tales, de quibus supra ex parte diximus, vel ex post factò justæ efficiuntur sc. per legitimationem *Tabor. Partit. Element. P. 1. th. 15.* quâ subsequente liberi naturales seu ex concubinâ nati, hodiè etiam spurii, *Illustris Dn. Struv. S. J. C. Ex. 3. th. 13.* (non verò adulterini ac incestuosi ne quidem Principis autoritate, non enim Princeps facere potest, ut quis uxorem legitimam habens & alteram habeat, polygamiâ Jure Divinò prohibiâ & ut matrimonium in legitimatione saltem fingatur inter personas, inter quas matrimonii Jus non est, sunt verba *Strauchii Diss. 4. th. 3. adde Bach. ad Tr. V. 1. Disp. 2. th. 6. lit. G.* nisi in vim dispensationis *Ludvv. Ex. 2. th. 7. lit. b.* maxima verò differentia inter legitimationem & dispensationem, *Gail L. 2. obs. 124. n. 17.*) adeoque injusti, qui à familiâ removebantur, quamvis justo liberi adsint, *Gail. L. 2. obs. 142. n. 7.* sunt legitimi, atque cum naturalibus & legitimis per omnia & in omnibus idem Jus obtinent, *Nov. 89. c. 8. 9. Gail. L. 2. obs. 140. n. 23.* *Als wann sie echt und recht und aus einem Ehebetto geböhren.* Etiam successionis, in rebus sc. allodialibus, modo casu, quò naturales & legitimi concurrunt, legitimatio ex certâ Principis scientiâ, *B. Dn. Richt. de success. ab intest. Sect. 1. M. 1. n. 6.* & ante mortem patris facta sit, post mortem & hereditate jam plenè aliis quaesitâ non valet, *Hahn. in not. ad Wesenb. de his qui sui vel alien.*

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. C. II. SECT. I. 57

alien. jur. n. 3. verb. per diploma. ubi ita d. 25. Jul. anno 1621. Helmstadii responsum fuisse refert. Sed non in feudalibus 2. F. 26. c. 4. §. *naturales.* ibiq. *Alvarottus, Zasius in Epit. Feud. P. 8. de success. feud. n. 72.* sive soli, sive cum aliis, quamvis possit fieri legitimi d. §. *naturales.* idque honestatis gratia, quam semper colendam censet Justinianus in *l. 5. C. ad SCcum Orfis.* Distingvunt quidem Doctores communiter inter legitimatos per rescriptum Principis & ex subsequente matrimonio: His facultatem succedendi in feudis tribuunt; In illis vero prohibitionem d. §. *naturales* retinent. Nos veritati theoricæ magis convenire concludimus, si textum 2. F. 26. §. *naturales,* ut generaliter & indistinctè loquitur, ita etiam accipiamus, ut legitimati quocunque modo legitimati fuerint, regulariter & jure communi ad successionem feudi non admittantur, *Ludov. Synops. Feud. c. 10. p. m. 210.* quoniam nulla certa & indubitata dari potest ratio, ob quam d. §. ad eos solùm, qui per Rescriptum legitimantur, restringendus sit. Nam poterat Feudista id exprimere, si voluisset, & dici non potest, per rescriptum quem potuisse legitimari, si naturales legitimi jam existissent; dein non quilibet legitimi, sed qui vitiò carent, succedunt in feudis, ideoque licet matrimonium omnia purget vitia *c. 6. extr. qui fil. sing legit.* fit tamen illud non mutatâ rei veritate, sed fictione Juris, quæ quidem tantum operatur, quantum veritas ipsa, solùm verò respectu istius Juris, à quò fictio est introducta. Cumque ea dependeat à Jure Civili, etiam ad effectus istius juris restringenda, nec ad Jus Feudale, feudi que successionem contra expressum textum 2. F. 26. §. *naturales* extendenda, *Bachov. ad Tr. V. I. Disp. 2. th. 6. lit f.* Ex quibus & similibus rationibus *Flarem. Pistor. L. 2. qu. 41. n. 37.* refert Saxoniarum Nobiles à Principe suo petiisse, ne legitimati per subsequens matrimonium ad feuda admitterentur, atque Electorem.

H

Mauri-

ratib

Mauritium constitutione id ipsum approbasse, quale quid ab Henrico Julio, Duce Brunsvicensi, non minus effectum esse vid. apud Hahn. ad Wesenb. de his qui sui vel alien. jur. n. 3. verb. per diploma. Uti alias contrarium obtinet, *Bitsebius ad consuet. feud. 2. F. 26. d. §. & admittuntur ita legitimi non tantum soli, verum etiam si cum legitime natis concurrant Carpxov. Jurispr. forens. P. 3. C. 28. D. 17.* licet in investitura habeantur verba: Für sich und seine ehlich gebohrne Leibes Lebens Erben / *Illustris Dn. Struv. S. J. F. c. 9 §. 3. n. 12.* Cum igitur procul dubio legitimi per rescriptum Principis ad successionem feudi inhabiles sint, maxime dubium est, num hic defectus Principis potestati ita subsit, ut naturales expressè ad hanc successionem ab eò legitimi, invitis iis, quorum interest, in feudo tum novo, tum antiquo possint succedere? Negat *Hartm. Pistor. L. 2. P. 2. qu. 40. num. 24.* Hahn. ad Wesenb. d. l. Fachin. Contr. L. 7. c. 49. 50. *Carpx. Jurispr. for. P. 3. C. 28. D. 16.* Affirmat *Dav. Mey. P. 9. Dec. 125. 126. Clar. L. 4. sentent. §. feud. qu. 82. Decius Conf. 269. n. 10. Boer. Dec. 123. n. 4. Rosenzhal de Feud. Conc. 19. n. 42. 25. seqq. Gail. L. 2. Obs. 124. num. 13.* quorum sententiam hic nostram facimus, eaque procedit, sive in feudo novo legitimatio ab ipso feudi domino, vel eò expressè consentiente facta sit, quod omnes admittunt, sive ab eò, qui Dominò feudi major est, *Curt. Jun. Cons. 1. n. 16. Roland. à Valle V. 3. Cons. 22.* in utroque verò etiam sine citatione eorum, quorum interest, *Francisc. Nig. Cyriac. Controv. forens. 208. Cavallos Spec. Aur. opin. comm. qu. 582. Boer. Dec. 122. n. 2. Eman. Suarez. in thesaur. recept. sent. in lit. L. n. 98.* quia regulariter citatio non requiritur, quando actus invitò eò, qui citandus est, explicari possit, vel si præsens actum impedire non possit. *l. 4. §. 2. de fideicom. libert. l. 28. §. 5. ff. eod. l. 6. §. 1. ad SCum Trebell.* minimèque æquitati naturali contraria est. Nam (1.) Jus agnatis Jure Civili acquisitum, nec dum

PRINCIPIS IN JUCIDIO. PART. SPEC. C. II. SECT. I. 59

dum tempore legitimationis vivente adhuc Patre plenè
 quæsitum, sed saltem acquirendum est, quod sive Jure Civili,
 sive Jure Gentium quærendum sit, à Principe tolli potest,
Gail. L. 2. Obs. 142. n. 13. Carpzov. P. 3. Const. 31. d. 12. n. 8. vid.
supra dicta Part. Gen. cap. 2. §. 15. p. 23. in fin. imò Princeps
 naturalem ad feuda legitimandò non aufert directo domi-
 no nec agnatis eorundem Jus, sed spem successionis illorum
 prorogat, remotò obstaculo, quod naturalem impediabat,
 prout distinctè & perspicuè docet *Rosenhal de Feud. d. cont.*
19. num. 26. 27. Paul. Christin. Decis Belg. V. 6. Dec. 41. num. 54.
 Ex quibus præterea inferri potest, Imperatorem ex certâ sci-
 entia & motu proprio foeminam e. g. neptem, excludendò
 Dominum & agnatos proximiores à successione Feudi iis
 nondum quæsitis, feudi capacem reddere, (*Covarr. Variar.*
resolut. L. 3. c. 6. n. 3. Petra de Jur. quas. non toll. c. 30. n. 43.) &
 extraneum suæ familiæ ita aggregare posse, etiam invitis aliis
 de ipsâ familiâ, ut ipse aggregatus gaudeat omnibus privile-
 giis & eminentiis & juribus familiæ *Francis. Nig. Cyriac. Contr.*
forens. 203.

§. XV. Societatis hujus ita constitutæ naturalis magis
 quam civilis & inter alios celebris effectus est mutua inter
 Parentes & liberos alimentorum præstatio dictamine rectæ
 rationis & communi Gentium Jure satis munita *vid. Dn.*
Eichel. Tr. eleganti de jure quò natural. lib. 6. Parent. sibi in-
vicem sunt obstricti P. 1. th. 26. & P. 2. th. 19. Et quidem li-
 beris à Parentibus alimenta deberi expeditæ veritatis est,
 quia qui causâ sunt, ut liberi existant, hi quantum in illis est,
 & quantum necesse est, prospicere iis debent de his, quæ ad
 vitam humanam naturalem non modò, sed & socialem per-
 tinent. *H. Grot. d. J. B. & P. L. 2. c. 7. §. 4.* Jure naturali, ut dicunt
 præceptivò *l. 1. §. 3. ff. de J. & J. cujus ommissio ita vitiosa est, ut*
qui nò alunt, necare videantur l. 4. ff. de agnosc. & alend. lib.

dum causam mortis præbent *l. 15. pr. ad L. Corn. de sicar.* atq; hinc pronò fluit alveò, nec Principè hanc alimentorum præstationè impedire posse. *Mars. Coler. Tr. de alim. L. 2. c. 12. n. 26.* Cui sententiæ (1.) contradicit *Vasq. Tr. de success. P. 1. L. 2. §. 20. n. 211.* existimans eam jure positivò introductam esse sc. per Sctum Plancianum & aliud D. Hadriani tempore factum *l. 1. l. 3. §. 2. de agnosc. & alend. lib.* adeoque facile tolli posse. Sed contrarium latis evincit *Grot. d. l.* nec Jus Naturale ob accedentem Juris Civilis approbationem definit Jus Naturale esse, ideoque nec simpliciter id Princeps mutare potest, sed saltem *quoad formale* quatenus civile est, nò *quoad materiale*, quod ratio naturalis præcipit. (2.) è diametrò repugnat. *Auth. ex complexu C. de incest. nups. verb. nec alantur à Patre.* Nos tamen non movet, nisi ut dictis firmiùs inhæreamus: Constat enim Authenticas Codici insertas nihil ulterius probare, quam constitutiones, ex quibus operà Irnerii sint desumptæ; Jam verò *d. Auth.* petita est *ex Nov. 39. c. ult.* quæ incestuosis libris ea alimenta negat, *quæ naturalibus cum aliquò respectu ad Patrem debentur, non quæ natura indigentia exigat*, inter quæ maxima est differentia: His opus est ut vivamus; Illis ut tanquam filii horum illorumve Parentum, aut hâc illâve dignitate & qualitate ornati vivamus *Jac. Meßers. de Jus. LL. Rom. L. 2. dub. 7.* Concedimus igitur Principem alimentorum modum quidem præscribere, simpliciter tamen ea impedire non posse.

§. XVI. Liberi etiam, vinculo licet minus arcto, (*quia magis afficitur causa gignens erga genitum, quam genitum erga gignentem Aristot. Eth. 8.*) ad alimenta Parentibus præstanda adstricti sunt, *H. Grot. d. l. §. 5. Joh. Bapt. Pontan. de aliment. c. 9.* Juris sc. non Naturalis communis cum omnibus animalibus, sed rationis naturalis, quæ veluti vigenz inter solos homines merito Jus Gentium appellatur, *Mars. Coler.*

de

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. C. II. SECT. I. 61

de Alim. L. 1. c. 4. n. 7. 8. seqq. & est quasi obligatio antidotalis, quæ liberos impellit ad eorum alimoniam & sustentationem, qui liberis ipsis ex procreatione præstiterunt vitam. Adeoque hic fere idem, quod supra, sc. quod nec hæc filiorum obligatio potestati Principis in Rep. sublit, assuerim, nisi quod, si bona Patris propter delictum fuerint publicata & confiscata, propriaque Principis facta, ipse tamen Princeps postea illa dederit filiis eò pacto & expressâ conditione, ut ex iis Patrem non alerent, sub pœnâ amissionis eorum, huic conditioni parendum sit, & per indirectum filii à debito officio excludantur; *Pet. Surd. de alim. Tit. 1. qu. 3. num. 3.* ubi in utramque partem latè disputat. Restant plures hujus societatis effectus, quos unâ cum tertâ societate sc. herili brevitatatis studio sicco, quod dicunt, pede præterire cogor.

§. XVII. Tutela & cura ad statum quidem propriè non pertinet, licet in *Inst. Tit. de Tutel. & seqq.* eò referantur. Utraque Principis potestate dirigitur. Nam quod tutelam testamentariam attinet, partim ex privilegiò ultimarum voluntatum *l. 11. pr. ff. de testam. tut.* partim ex præsumtò affectu paternò *l. 3. §. 1. de administ. & peric. tut.* quem nullus vincit *l. ult. pr. C. de curat. furios.* favor quidem ejus maximus est, & singulis præferitur, Princeps tamen magis utilitatem pupilli, quàm scripturam testamenti merito legitur, *l. 10. ff. de confirm. tut. ibique Brunnem. Mev. ad Jus Lubec. L. 3. Tit. 17. art. 13. n. 11.* aliumque magis idoneum tutoris testamentarii locò substituit, nec in eò derogat voluntati defuncti, qui alium in testamento tutorem dedit, sed eam supplet potius, dum testatorem in idoneum tutorem non dedisse, si prævidisset, ex verisimilibus conjecturis colligit, optimeque pupillis prospicit. Plura de mutatione ultim. volunt. Vid. Sect. II. §. X.

§. XIX. Tutela legitima respectu Juris antiqui alia dicitur

dicitur ordinaria, quæ defertur L. XII. Tab. solis agnatis, Jur. verò Nov. etiam cognatis, quippe ad quos non minus successio pertinet, quam ad agnatos, *Nov. 118. c. 5.* Extraordinaria, quæ speciali Principis rescripto deferebatur matri & avia *l. ff. de tut.* sed hodiè ordinaria est *d. Nov. 118. c. 5.* nec interest siue creditrices siue debitrices liberorū illæ sint, nihilominus tutelam rectè gerunt *Nov. 94. c. 1. ibiq. Gothofr. lit. g. cujuscunq; conditionis existant, a deo, ut Principum (nò Electorum) & aliorum in Illustri etiam Regiâ dignitate positorum nutrices esse possint matres, etsi non succedant Henr. Neunhan. de jur. & privil. viduis. Sect. 30. lit. C p. 257.* non aliter tamen nisi renunciaverint Scto Vellejano & secundis nuptiis *Nov. 94. c. 2. d. Nov. 118. c. 5.* lex enim adversus feminas immoderatas atque intemperantes (binubas) præsumit, quod plerumque novis maritis non solum res filiorum, sed etiam vitam addicere soleant *l. 22. vers. servi etiam c. de adm. nist. tut.* proinde mulier per secunda vota ipso jure tutelam amittit *d. Nov. 94. c. 2. in fin.* quamvis maritus uxorem tutelam semper gerere testamento jusserit *arg. l. 55. §. 1. de legat. 1. Gvid. Pape. Dec. 530.* ita ut ad eam non detur regressus, si vitricus decesserit, *arg. l. 20. de R. J.* Per gratiam tamen Principis mater binuba in tutelâ perseverare potest *Joh. à Sande Decis. Fris. L. 2. Tit. 9. Def. 3. Cravetta. Conf. 18. n. 1. & Carol. Ruin. Conf. 125.*

§. XIX. Tutelæ succedit cura, cui minor usq; ad Tempus lege definitum, ne ob fragile & adhuc infirmum judicium in perniciem Reip. re suâ male utatur, hodiè subesse cogitur, ita ut neq; res suas sine præcitu curatoris alienare, neque ex contractu ob remedium restitutionis firmiter obligari possit, nisi veniam ætatis impetraverit, cujus forma describitur *in l. 2. C. qui ven. ætat. impet.* immobilia tamen sine decreto alienare non potest *d. l. 2. & 3. C. h. t.* quia hoc majoris

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. CAP. II. SECT. I. 63
majoris præjudicii est; atque perfectius requirit judicium,
quod non procedit à Principis clementiâ, *Mench. Conf. 227. n. 49. seqq.* *Francisc. Nig. Cyriac. Contr. Forens. 207. n. 59.*
Nihilominus tamen Principem nonnunquam immobilium
alienationem minori indulgere posse quidam colligunt, ex
l. 2. C. quand. decret. non est op. quorum rationes *vid. ap. Bo-*
cer. de Regal. c. 2. num. 134. quò me brevitatis causa remitto.

CAP. II. SECT. II.

De Potestate Eminente Principis cir- ca causas ex Jure rerum.

§. I.

Delibatò in tantum Jure personarum aggredimur Jus
rerum, quod Juridicè & quatenus res personæ oppo-
tur, strictè sic dictum est facultas circa rem, quâ vel res
ipsa afficitur, vel persona saltem obligata est & res dicitur
nobis deberi, *l. 3. ff. de O. & A.* Undè ratione Formæ du-
plex est; **JUS IN RE ET JUS AD REM.** Ex utròque quæ-
dem decerpere constituimus. Sed quia Jus in re Jure ad
rem nobilius est, merito illud primò locò tractandum, & li-
cet anfractuolas DD. lites de specierum numero operose
non recensèbimus, *vid. Hahn. dissert. de Jur. ver. C. 2. Conc. 14.*
ibique variorum vindicias. Dominium tamen primam, pro-
priam & potissimam Juris in re speciem esse, fantentur om-
nes, hinc paulò latius illud examinabimus.

§. II. Et primò quidem de rerum qualitate & diffe-
rentiâ, atque inter alia rerum sacrarum & Ecclesiasticarum
occasione de secularisatione Principi omninò licitâ, occasio-
ne rerum mobillium & immobilium de pecuniâ, quæ in re
mobilis.

64 DE POTESTATE EMINENTE
mobilis est nec feudi qualitatem recipit 2. F. 23. in f. Princeps verò Majestatis & superioritatis jure hanc eidem concedit & quasi immobilem constituit (Wann Er ans Fürstl. Macht i. Hoheit und Obrigkeit das Geld zu Lehn machet / ihm giebet die Art / Natur und Eigenschaft des Lehns und die Natur der Erbschaft benimmt / vid. Illustris Dn. Serrv. S. J. F. c. 4. aph. 3. num. 2.) plura dicenda forent, sed quia de priori extat Diss. Dn. Mauris. inter Exerc. Jur. Pub. Dn. Fritsch. P. 3. Ex. 8. (vid. insuper Dn. Fritsch. de Jur. necessit. Sect. 6. concl. 5. §. 5. Dn. Stryck. dissert. de Salut. Pub. c. 4. n. 19. it. de monasteriis infirmorum Principis redigendò Matth. Wesenb. P. 5. Conf. 210) & causas posterioris Dn. Aug. Drachstedt / amicus noster integerrimus in Diss. Inaug. de feudo pecuniario, sub eodem Magnifico Dn. Præside proximè habendâ eruditè satis & accuratè exponet, statim transeo ad acquirendi modos, qui vel Juris Gentium sunt, vel Juris Civilis.

§. III. In acquisitionibus naturalibus s. Juris Gentium non diu laborabimus, an Princeps eas impedire & antevertere possit, nam veritas in apricò est, quia permittit eas quidem natura, sed salvâ ratione societatis, salvò sociali ordine, quem in primis natura præcepit, atque hinc oritur certum legislationis civilis fundamentum Bæcl. in Comm. ad Grov. L. 2. c. 2. §. 5. ad contraria refondet ipse Grov. L. 2. c. 8. §. 5. Sic rectè Princeps prohibet capturam ferarum, quam non exerceri promiscuè & ex privato cujusque arbitriò civilis societatis interest, eamque sibi propriam facit non jure præscriptionis, qua ad docendos rudiores pertinet verba sunt Bæcl. d. l. sed superioritatis, Strauch. dissert. 6. th. 30. ideoque dudum explorâ est distinctio Andr. Lipski à Lipsè in fundò quidem publicò, sed non privato hanc facultatem Principi concedentis Cent. 2. Obs. Pract. 27. n. 13. vid. Carpzov. Pr. Crim. P. 2. 2. 39. Sic Princeps commoda fluviatrica Jus se. alluvionis

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. C. II. SECT. II. 65

onis & insula vicinis prædiis auferre, sibi que & suis præfecturis assignare, vel incrementa hæc nascitura aliis concedere potest, vid. omnino *Baptist. Aymo de Jur. alluv. L. 1. c. 10. ibi q. Dn. Fritsch. in addit. add. Noe Meurer. Tr. von Wasserrecht P. 1. n. 9. seqq. Carpzov. P. 3. Const. 31. D. 13. n. 3. ubi in præjud. zu Folge höchstgedachtes Churfürst AUGUSTI Befehls/ den seine Churf. Gnaden der Werder halber / so künfftig sich anlegen werden/ aus Churfürstl. Macht und Hoheit wohl thun können re. & thesaurus naturaliter quidem inventoris esse, in multis tamen terrarum plagis soli Principi cedere docet *H. Grot. d. L. 2. c. 8. §. 7.* quibus effodiendis licentiam aliis etiam in fundo alieno concedere nulla Principem ratio prohibet. vid. *Sixtin. L. 2. de Regal. c. 21. Menoch. de præsumpt. L. 5. præf. 30. n. 10.* quamvis civili Jure aliud constitutum sit. *l. un. C. de thes. L. 10. ibi q. Gothof. in not. lit. q.* in reliquis par obtinet ratio*

§. IV. Jure Civili & quidem per particularitatem acquiritur Dominium *usucapone, donatione & legato.* De *usucapone* ne justo prolixior sim, vid. *Pet. Gilken. integ. Tr. Donatio licet ex ipso Jure Gentium descendat, certâ tamen ratione inter modos acquirendi Juris Civilis refertur à Justin. §. f. f. de us. & habit. Illustris Dn. Struv. S. J. C. Ex. 40. sb. 1.* quatenus sc. si nimia est, insinuatione indiget, nam sine insinuatione pro parte, quâ 500. solidos excedit, rescinditur, *l. 34. C. h. t.* quem tamen defectum Princeps in favorem donatarii, mortuo etiam donatore, in præjudicium heredis licite supplet, modò nondum adita sit hereditas, quia hoc casu heredi jus plene quæsitum foret. vid. *Bapt. Aymo. Tr. de Jur. alluv. d. L. 1. c. 10. n. 4.* etiam aditâ hereditate hanc Principis confirmationem admittit *Pet. de Petra Tr. de Jur. quas. c. 28. n. 42. c. 32. qu. 2. n. 36. p. 503.* cujus sententiam tamen merito rejicimus.

§. V. Donatio, quatenus propriè accipitur pro ipsâ datione,

66 **DE POTESTATE EMINENTE**
tione, sine traditione perfecta non est, perfectione sc. secundâ, acquisitivâ & dominium translativâ, quod sine traditione non transfertur, *l. 20. C. de pact. l. 15. C. d. R. V.* At in donatione Principis secus est, quippè traditio naturaliter ad translationem dominii non requiritur, *H. Grot. d. L. 2. c. 8. §. 25.* sed habet Princeps potestatem transferendi dominium ad libitum voluntatis suæ, *Boer. Decis. Aur. qu. 42. n. 28. p. 112. Gylm. Synph. Camer. T. 1. P. 3. V. 8. n. 24.* ut enim lex transfert dominium, *l. 11. §. 2. l. 14. ff. de publican. & vectigal. Auth. incestas, C. de incest. nupt. pr.* sic & Princeps in ejus donatione, est enim lex animata, *Nov. 109. c. 2. in fin.* adeò, ut quamvis eadem res duobus per temporum intervalla donata fuerit, primus donatarius in hujusmodi re potior jure sit secundò, licet secundus prior in possessionem venerit, quæ sententia & in *Cam. Imp. vid. Gail. L. 2. obs. 55.* & apud exteros obtinuit *vid. Francisc. Bursat. Cons. 78. n. 6. Sixtin. de Regal. L. 1. c. 5. n. 37.* idque procedit etiam in venditione, investiturâ abusivâ, & quâvis aliâ concessione non gratiosâ, modò ex literis investituræ ea Principis voluntas satis appareat, quod in causâ Juliacenâ late deducit *Frantz. L. 3. Resol. 1. n. 37. vid. Fachin. variar. contr. L. 7. c. 33. Rosenthal. de feud. c. 6. contr. 10.* sed quia exorbitat à jure communi, Princeps id velle in dubiò non præsumitur, *Covarr. variar. Resol. L. 2. c. 19. n. 3. Alvar. de Valasco Tom. 1. Consult. 72. n. 2.* quam sententiam verissimam dicit *Paul. Christin. Decis. Belg. V. 1. Dec. 131.* atque ita in causâ investituræ abusivæ Comitis de Dost, Brießland an. 1334. in curiâ Belg. judicatum refert. Hinc cautelam tradit *Hartm. Pistor. L. 2. P. 2. qu. 29. n. 26. ibi: Erunt igitur cauti illi, qui ejusmodi investituræ (intellige abusivæ) impetrant, ut semper current investituris inseri ejusmodi clausulas, ex quibus colligatur Principem ipsis Dominium sine traditione concedere vo uisse. Hæc enim ratione tute esse possunt, ne (quod sæpius accidit) deinde alius similem investituram impetrandò & possessionem præoccupandò*

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. C. II. SECT. II. 67
*pandō Jus ipsorum invertat. De legatis inferius commodior
erit dicendi locus.*

§. VI. Acquisitio Juris Civilis universalis varia sunt,
quas inter primaria est successio, quæ fit vel ex testamento,
vel ab intestato. Testamentum est voluntatis nostræ justa
sententia de eò, quod quis post mortem suam fieri velit, &
quia testator prudentissimam legis sanctionem, quæ pro eò
testata est vocandò proximiores, quasi subvertit, firmum &
perfectum in eò requiritur Judicium, quò caret impubes,
indeq̄ne testari prohibetur *l. 5. l. 19. ff. de l. 4. C. qui testam.
fac.* Hinc quæritur, an contra hanc juris dispositionem Prin-
ceps impuberi testamenti sanctionem concedere possit? Nos
affirmamus. Quamvis enim prohiberi videatur ratione na-
turali, de quâ aliàs Princeps dispensare non potest, *Bald. in l.
un. C. de confess. n. 55. & in l. 7. C. qui admitt. ad bonor. poss. n. 4.*
accedit, quod impubes impetratâ testandi veniâ in tam tene-
râ ætate facile parentibus fortè suis, vel aliis propinquis nocere
possit propriam substantiam extraneis relinquendò, quæ
ratio movit Imp. ut ne militibus id concesserit, *l. ult. C. de tes-
tam. milit.* Nihilominus tamen nobis arridet contraria. Est
enim hæc prohibitio à Jure civili, quod annos pubertatis de-
terminat, & quidem in genere, quia plerumque eâ demùm
ætate vis major ingenii se exerit, salvâ tamen semper Princi-
pis potestate & facultate arbitrandi, qui immaturis etiam an-
nis intellectu vigeat, testandique negotio par sit, præprimis
cum id statutò introduci possit, docente *Bart. in l. 4. ff. qui to-
stam. fac. poss. n. 6.* quidni igitur etiam à Principe. Nec
ulteriùs probant rationes supra adductæ, quàm non facile &
indistinctè omnibus id permittendum esse, quod largior;
nec præjudicium proximis cognatis hinc metuendum tan-
ti est, quod potestatem Principis arctius constringeret,
quippe iis jus quæsitum non est in impuberis bonis, nec Pa-
renti-

68 DE POTESTATE EMINENTE
rentibus, nisi quoad legitimam. Aliter respondet *Ant. Theff.*
Dec. 87.

§. VII. Sunt præterea, qui judiciò pollent, organa tamen obstant, quò minus eò uti & testari possint, ut mutus ac surdus *l. 6. §. 1. qui testam. fac. poss.* nisi à Principe id impetraverint *l. 7. ff. eòd.* sed exoritur dubium, anne & is, qui naturà utròque simul morbò laborat, à Principe testandi facultatem impetrare possit? Pro sententià affirmativà militat generalitas *d. l. 7. ff. eòd. & arg. §. 2. J. de milit. test. it. l. 4. ff. h. t.* quos textus de surdò & mutò naturà intelligit *Gloss. & communis DD. schola*, si igitur militibus conceditur, etiam aliis concedi poterit, eamque sovent *Alexand. in l. 10. C. qui testam. fac. n. 4. ibiq. Dec. n. 6. Vasq. Contr. Illustr. c. 103. n. 7.* Sed verior contraria, quàm defendit *Blasius Michalorius J. C. de Urbinas Tr. de cæco, surdo & mur. c. 60.* quia sc. naturà talis non habet intellectu operativum circa incognita, nec potest distingvere, aliud esse heredem instituere, aliud legare, aliud fideicommittere, nò quod sola vocabula non discernat, sed ea, quæ per vocabula significatur *Vat. de nullit. Tit. de nullit. ex defect. habil. & c. n. 25.* nostra enim cognitio ortum habet à sensu, indè necesse est, si sensus defecerit, & scientià aliquã deficeret, & cū sensus auditus medianibus vocibus significativis ad acquirendã rerum cognitionem reliquis potior sit, *Arist. de sens. & sens. c. 1* merito qui caret auditu, intellectu operativò carere dicitur. *Paris. V. 4. Conf. 63. n. 15. add. text. express. l. 10. C. qui test. fac. non poss.* Quæ singula satis evincunt, quàm fluxa sit affirmantium sententiã, nunquam enim (1.) generalitas legum nimium extendenda, sed ad terminos habiles restringenda est, (2.) locò principii ponitur id, quod in questione est, nam *§. 2. de milit. testam. & l. 4. ff. h. t.* loquuntur de milite surdò & mutò, non qui naturà, is enim miles esse non potest, sed qui casu talis est, *vid. Vinn. in Comm. ad d. §. 2.*

§. VIII.

PRINCIPIS IN JUDICIO PART. SPEC. C. ILSECT. II. 69

§. VIII. Ut testamentum firmiter suscipiat, non suffi-
 cit sola habilitas testantis, sed etiam requiritur legitimus te-
 standi modus, & maxime, ne in tam celebri actu quid falsita-
 tis committatur, l. f. C. de fideicom. adhibentur testes, l. 21.
 l. 28. C. de testament. quorum numerus dependet ab arbi-
 trio principis, adeo, ut quamvis regulariter septem in
 solenni, & quinque in quavis alia ultimâ voluntate l. f. §. f.
 C. de Codicill. necessariò adhibendi sint, valeat tamen testa-
 mentum dispensante principe coram duobus testibus con-
 ditum, Ant. Fab. in Cod. Sabaud. L. 6. Tit. 5. def. 22. n. 1. quod
 etiam multorum locorum statutis obtinere testatur Virg. Pin-
 gix. qu. 20. n. 42. seqq. Sed an Princeps testamentum ejus,
 qui omninò testari voluit, sine solenni testium numero fa-
 ctum ex post factò ratum habere possit? dubia veritatis est. In
 negativam inclinat Ant. Fab. d. l. Def. 2. ubi hanc facti speciem
 notatu maxime dignam contigisse refert: *Titius ob falsam*
accusationem in carceres iniquiores detrusus, cum gravissimò
morbò laboraret, & ad confitenda peccata parochum, ad supre-
ma veiò ordinanda notarium testesq; convocari flagitaret, usri-
usq; tamen petitionis repulsam à commentariensi inhumaniter
passus, quod is magistratùs imperio prohiberi se diceret, ne quen-
quam omninò nisi impetratâ prius veniâ accedere pateretur, pa-
lâm heredem nuncupaverat uxorem suam carissimam, commen-
tariense ipsò cum uxore fratreg; presente, scripturam eâ de-
re commentariensis mandante testatore confecerat subindè testa-
toris subscriptione propria firmatam. Et rectè quidem hocce
 testamentum per se subsistere negat; licet singulas Docto-
 rum sententias hìc latius perquirere; instituti nostri non sit;
 Sed in eò tamen sententia ejus durior videri posset, quod n. 27.
 hereditatem ab intestatò successuris reliquendam esse cen-
 seatur, quasi obstarèt jus iis jam quæsitum, quò minus Princeps
 testamentum ex nudâ Juris civilis subtilitate invalidum con-
 firmare

70 **II. DE POTESTATE EMINENTE** PRINCIPIS
firmare & ratum habere possit. Nam si ad invidiam Principis pertinet, si vidua conqueratur, inde nasci occasionem injuriæ, unde jura nascuntur, *l. 6. C. unde vi.* merito ei in casu propositò non aliundè fortè ex ærariò publicò aliquatenùs prospiciendum & rectius à Principe exclusis aliis tota ei hereditatis massa tribuenda videtur. Cum cognatis proximis sine defuncti voluntate ad minimum præsumptà (*vid. H. Grot. de J. B. & P. L. 2. c. 7. §. 3. ibiq. Bæcl. p. m. 246. 247.*) in bonis ejus jus verè non sit, aut saltem ex rigore competas, quod Princeps tollere poterat pro lubitu, *vid. P. Gen. c. 2. §. 15. p. 23.* quanquam his non attentis *A. Fabrum sequatur Carpov. Jpr. For. P. 3. C. 4. D. 41. n. 7. 8.*

§. IX. Requiritur denique, ut testamentum fiat de re propria, unde *L. XII. Tab. cautum legitur: Ut quisq. rei suæ legasset, ita jus esto.* in re igitur vel simpliciter aliena, vel quæ saltem certò quodam respectu talis est, ut feudum, testamentum non valet *l. F. §. 2. F. 55.* nisi in feudò novò consensus Domini, aut Principis, qui ipse Dominus est, accesserit; quamvis enim sint, qui arbitrantur testamentum de quòcunque feudò, etiam antiquò conditum, si Domini Principis autoritate confirmatum sit, subsistere, & agnatis præjudicare, *And. de Fern. in c. 1. 2. F. 39. & Decian. Vol. 1. Conf. 23. n. 37.* Suspecta tamen hæc est sententia *Vultej. Tr. de Feud. c. 9. n. 83.* etsi enim Dominus in sui præjudicium testamento consensum accommodare possit, non tamen jure ex pactis investituræ agnatis quæsito quicquam derogare poterit, quacunque potestate emineat, nisi causa prægnantior sublit, atque ita in Parlamento Parisiorum æquus fuisse judicatum refert *Bodin. L. 1. de Rep. c. 8. n. 100.* siquidem Princeps eum, quem de feudò investivit, neque successorem ejus divestire potest, *Hipolt. Riminald. L. 1. Conf. 94. n. 24.* & ita Illustrem Fac. Jenens. ad consult. Ernesti von L. zu S. Mens. Mart. an. 1640. respondisse testatur *B. Du. Richt. P. 1. Dec. 4. n. 25. vid. Christin. Dec. Belg. V. 6. Dec. 27. n. 30. seqq.*

§. X. Testa-

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. CAP. II. SECT. II. 71

§. X. Testamentis accedunt legata & fideicommissa, *vid. Strauch. diff. 10. aph. 1.* quæ quidem omnibus modis observanda, *c. ultim. 13. qu. 2.* ut regulariter nec per Principem tolli, (*Knipschild de fideicomm. famil. c. 8. n. 390.*) nec contra voluntatem defuncti alienari & in alium usum converti possint, *Bonacina SS. Theol. & U. J. D. Theol. Moral. Tom. 2. disp. 3. q. 17. punct. 8. §. 9.* adeo, ut alienatio sit ipsò jure nulla nec dominium transferat, *Gloss. in l. 27. §. 17. ff. de legat. 2. verb. ne id alienarent.* Et si à testatore certa quantitas pecuniæ ad certum opus pium perficiendum legata sit, eoq̄ue completò & perfectò si de quantitate quid superfuerit, residuum illud à Principe non possit impendi in alium pium usum, sed restitui debeat legatario, cui fortè relicta fuerit tota quantitas ad opus perficiendum, *Joh. del Castillo Controv. Jur. c. 8. Simon de Praxis de interpret. ult. volunt. L. 1. sol. 13. & L. 4. dub. 3. n. 18.* (quod legatarius salvâ conscientia retinet, *Covarr. de Testam. c. 3. n. 10. & Vasquez de Testam. c. 8. §. 5. dub. 1. in fin.* quia ita satisfecisse videtur intentioni testatoris. *diff. Mart. Bonacina d. l. §. 9. n. 5.*) Ita Tiberius Cæsar Senatu tractante, an Trebjanis legatam in opus novi theatri pecuniam ad munitionem viæ transferre concederetur, obtinere non potuit, quin rata voluntas testatoris esset, *Suet. in Tiber. c. 31.* ne sc. impediatur libera de re suâ disponendi, eique conditionem pro lubitu imponendi facultas, quæ quasi jure naturali competit, *§. 11. J. de R. D. & cui ita favent jura, ut pro lege voluerint haberi morientium elogia, Nov. 22. c. 2. pr. ratio continetur l. 1. C. de SS. Eccles.* Variostamen casus enumerat *Francisc. Nig. Cyriac. Controv. Forens. 160. n. 8. usque ad 20. & Controv. 364. n. 29. seqq.* multoq̄; plures *Moneta de commut. ult. volunt. c. 9. n. 18. usque ad 355.* quibus autoritate & potestate Principis legata & fideicommissa, quâ unque conditione relicta, vel in totum, vel in tantum mutari, vel relinquenda impediri possint, quò me remitto

721 DE POTESTATE EMINENTE
mitto, *add. Vincenz. Fusar. de substitut. qu. 623. n. 2.* ob majorem sc. utilitatem, tum publicam, *l. 13. ff. de pollicitis.* tum privatam, *vid. Menoch. Conf. 656.* nam illud non excedit rationabilem defuncti voluntatem, *Bonacina d. l.* Quodcumque igitur testatores legata & fideicommissa constituunt, eadem videntur ejus conditionis fecisse, ut per Principem possint mutari; atq; alienari sive lege sive testamento prohibita Principis permisso alienari possunt, dissentiente quamvis *Job. à Sande Tr. de prohib. rer. alienat. in coronid. p. m. 256. multis ibi citatis.*

§. XI. De successione ab intestato & aliis, quæ ad **JUS IN RE** pertinent, & partim ex jam dictis colligi possunt, latius differere, non permittit, quæ restat, dicendorum copia. **JUS AD REM** seu obligatio oritur *vel ex contractu, vel ex delicto, l. 1. ff. de O. & A.* Contractus cujuscunque generis voluntarii sunt, & sine consensu ac voluntate consistere nequeunt, *l. 1. C. de rescind. vend.* nec partes ad contrahendum cogi possunt *l. 11. C. de contrab. emp.* ne rescripto quidem Principis, *Gotthofr. ad d. l. 11. in not. lit. U.* nisi certa Principis scientia & voluntas in eo appareat. Principem enim libertati privatarum conventionum, si id Reip. expediat, derogare posse, tam certum est, quam quod certissimum, *Brunnem. ad d. l. 11. C. de contrab. emp.* Sic partes litigatantes in judicio, ut earum pertinaciam refrenaret, ad transactionem & compromissum subeundum cogere potest, docente *Magnifico Dn. Praefide in laudato Tr. de Grav. extrajud. c. 3. P. 2. Sect. 1. membr. 1. §. 6. n. 2. & Castaldo Tr. de Imperat. qu. 100.* quod negare videtur *Dn. Ziegl. in Dicast. Conc. 22. §. f.* Sed licet princeps suum cuique tribuat, nemini que suum auferat omnibus aequali jure justitiam administrandò, id tamen procedit in casu regulari, quando non obstat major utilitas & Reip. & litigantium, quorum maxime interest, ne anfructuosò litium studio
penitus

PRINCIPIS IN JUDICIO PART. SPEC. C. II. SECT. II. 73

penitus emensò & consumptis demùm facultatibus ad transactionem tanquam ad facram anchoram convolare necesse habeant, sed ut maturè rebus suis consulant, cum nunquam desint remora, quæ causæ etiam expeditissima cursum reprehendant, ut merito quævis litis prorogatio dispendiosa appellari possit, *arg. Clem. 2. de iud. vid. Mev. P. I. Decis. 224. Wesenb. V. 5. Conf. 23. & omnino Gail. de P. P. L. 2. c. 18. n. 9. seqq.*

§. XII. Non nunquam Princeps totam obligationem perimit ut in intercessione mulieris, *l. 16. §. 1. ff. ad SCtum. Vellej. vel si verè exorta est, vim ejus modis quibusdam suspendit, vel mitigat.* Suspendere vim obligationis dicitur concessis induciis, *l. 2. C. de prec. Imp. off. Ulr. Hub. de Jur. Civ. L. 1. C. 19. §. 10.* quas etiam contra juramentum concedere potest: Licet enim a cui jurato Princeps in dubiò haud derogare præsumatur, *c. 19. extr. de rescript. Manz. in Patroc. debit. de ead. 4. qu. 9. num. 54.* ejus tamen dispensationi & relaxationi etiam juramentum subjicitur, *Cavallos Spec. aur. opin. comm. qu. 188. maxime in terris protestantium, Carpz. in Asyl. debit. c. 4. pos. 62. n. 51. seqq.* & quidem in Imperiò nostrò id non modo Imperatori, *Reformat. politic. August. de anno 1548. cit. von verdorbenen Kauffleuten. §. und nachdem.* (non obstante *R. I. de an. 1654. §. dieser unserer. 175. in fin.* ubi promissit Imperator se non velle concedere moratoria, quod intellige *promiscue*, nam exempla adhuc hodiè docent, quod concedantur, *Mylar. de Stat. Imp. c. 55.*) sed etiam Electoribus & Statibus quoad territoria sua competit, sic *SERENISSIMUM ELECTOREM BRANDENBURG.* non semel Statibus suarum provinciarum moratoria concessisse testatur *Brunnem. ad l. 4. C. de prec. Imp. off. n. 9.* Quousque verò inducias eas Princeps extendere possit, non inter omnes convenit: Id quidem constat, Principem non nisi publicà & maximâ necessitate urgente rescriptum concedere posse, ne quis teneatur ad solutionem debitorum

K

torum

74 DE POTESTATE EMINENTE
torum suorum, *Schütz. de S. R. R. V. 2. disp. 9. th. 12.* & saltem
quæritur, an ultra quinquennium induciæ concessæ valeant?
Quod negat. *Ant. Fab. in Cod. L. 1. Tit. 19. Def. 17.* & *Paul. Chri-*
stin. Dec. Belg. V. 1. Dec. 130. quia quæ pro majori tempore con-
ceduntur, videntur inducere amissionem juris, quippe per
spatium 10. annorum inducitur præscriptio, *ibi n. 10. seqq.* sed
valde dubito, an unquam, si vel ad 30. vel 40. annorum spati-
um (quod vix continget) induciæ concessæ fuerint, tali casu
currat præscriptio, quia creditor cum effectu agere non po-
test, nullaque in eò est negligentia, multo minus si ad 10. an-
nos, quibus actiones personales non excluduntur, *L. 3. C. de 30.*
vel 40. ann. præscript. ideoque magis placet contraria, cum
nulla dari possit ratio, quare præcise quinquennium sit con-
cedendum, quin potius certò tempore Principis potestas &
arbitrium adstrictum non sit, nec ob varias rerum circum-
stantias adstringi possit. Sic Civitati Goslaræ octennales à
Ferdinando II. datas esse ex diplomate à *Limn. in 7. Publ. L. 7. c.*
10. n. 6. exhibitò & non solum Sereniss. Electori Palatino, te-
ste *R. I. de an. 1654.* sed & postea Comiti in Nassau, Weilburg
& aliis ad vicennium concessas esse constat, *vid. insuper Willh.*
Ant. de Freudenberg Tr. sing. de rescript. morat. & Marc. Anton.
Cuch. Tr. ejusdem argumenti.

§. XIII. Effectum obligationis porro suspendit Prin-
ceps, si debitori pauperi ob casus adversos facultatem solutio-
nis particularis invitò etiam creditore indulgeat, *vid. Mev. P.*
6. Dec. 384. licet id communi juri repugnet, *L. 41. §. 1. ff. de usur.*
l. 3. ff. famil. ercisc. quale quid *R. I. de an. 1654. §. 172.* constitu-
tum legitur, quod tamen certò modò personale privilegium
vocat *Mev. P. 4. Dec. 345.*

§. XIV. Mitigat obligationem Princeps, quando ex
causâ rationabili cuidam concedit beneficium, ne in solidum
conveniat, quod competentia dicitur, vel partem, quæ
forte

PRINCIPIS IN JUDICIO PART. SPEC. C. II. SECT. II. 75

forte opibus pollet, ad remissionem crediti parti egenti, auf
 quæ planè ad incitras redigeretur, si integrum præstet, facien-
 dam cogit, quod Principem posse cenleo. *vid. Lud. Duncte*
Dec. Caf. cons. P. 18. Sect. 3. qu. 12. p. 438. ubi casum ita propo-
 nit: Ob eine Obrigkeit/wenn eine betrübtete Witbe/oder sonst eine
 andere betrübtete Person/welche für Gericht besprochen wird einer
 Summa Geldes halber / welches ihr zu zahlen obliget / darüber sie
 würde aus allen Schnüren kommen/und mit ihren Kindern ver-
 derben / nicht schuldig sey dem Vermögern solche Schuld gutes
 Theils abzuschneiden &c. & Responder: In diesem Fall tritt die
 Obrigkeit billig zu/und wenn sie das Urtheil gesprochen / erinnert
 sie den obliegenden Theil der Billigkeit / Gültigkeit / und Christl.
 moderation, setzet demselben auch ernstlich zu / daß er in Erwe-
 gung aller Umstände vermöge Christlichen Liebe schuldig sey von
 seinem Recht zu weichen / und dringet also auff billige modera-
 tion &c. Quæ uti de eò magistratu, qui Principe inferior est,
 asserere videtur, ita magis obtinent in Principe, quem ad o-
 mnia ea cives cogere posse, quæ virtus quælibet præcipit, &
 maximè ad caritatis officia, licet non sint justitiæ propriè di-
 ctæ, supra recensuimus ex *H. Grot. de J. B. & P. L. 2. c. 25. §. 3.*
 §. XV. Qui delinquit, suâ voluntate obligat se pœnæ,
l. 34. ff. de Jur. ff. sicut qui vendit, etiamsi non de singulis di-
 xerit, obligat se ad omnia ea, quæ venditionis naturalia sunt,
H. Grot. de J. B. & P. L. 2. c. 20. §. 2. & puniri potest à Prin-
 cipe etiam lege pœnali nondum latâ, *Car. Emman. Viz. 2. an. Tr.*
de mandat. Princ. ad Nov. 17. c. 5. p. 177. add. H. Grot. d. l. §. 22.
 nec non, si delictum atrocius sit, in damnum ipsius delin-
 quentis boni publici causâ consanguinei & affines in bonis,
 quia præsumuntur præstare auxilium delinquentibus con-
 sanguineis, qui quidem delinquentes, cum defensores non
 habent, facilius extirpantur, *arg. l. 5. C. ad L. Jul. Majest.*
 (quam ab iniquitate à *Grotio L. 2. c. 21. §. 13.* insinulatâ vin-

dicat *Mestert. de Just. LL. Rom. L. 2. dub. 62.* *vid. Resn. L. 2. Dec. 1. Ricc. in l. 37. ff. de reb. aut. jud. poss. ad H. Grot. d. l. §. 16.*

§. XVI. Poena omnis in Principe arbitraria est, *Gramm. Dec. 36. Boer. Dec. 154. & ad mortem usque extendi potest, l. 13. ff. de pœn. l. 9. de extraord. crim. ibiq; Brunnem. n. 2. præprimis in delictis, in quibus maximè læditur humana societas: sic in castris Cæsareis an. 1595. ad Strigonium in eos, qui quid vel minimi pretii rapuissent, poena capitis fuit sancita, ut ex *Thu. ano L. 114. p. 608. refert Becl. in Comm. ad Grot. L. 2. c. 1. p. 24. seqq.* & poena capitalis in furto ferarum justè infligitur, quò magis enim delicta non committi societatis civilis interest, eò gravior & major poena à reò meritò exigitur. Nec stringit ratio, quâ inter alios utitur *Andr. Lipski à Lipe. Cent. 2. obs. Pract. 27. n. 14.* nullam in eò esse analogiam, si homo propter feram capite puniretur; Nam in statuendis & æstimandis pœnis non ad damnum datum, sed magis ad actûs vitiositatem & eò respicimus, ut finis obtineatur, quem cum Principes poenâ extraordinariâ nondum obtinuerint, capitali opus est. Quæ verò delicta nec directè nec indirectè ad societatem spectant, meritò Deo relinquuntur punienda, qui & ad ea noscenda est sapientissimus, & ad expendenda æquissimus & ad vindicanda potentissimus, *H. Grot. d. L. 2. c. 20. §. 20.**

§. XVII. In injuriâ poenæ diversa temporis successu constitutæ sunt: L. XII. poena talionis, quæ convenit *Jur. Div. Deut. 19, 21.* *Jur. Prætorio æstimatio; Civili jure poena extraordinaria institutâ accusatione criminali, quæ pari ratione non nunquam ad ultimum supplicium extenditur, vid. *Carpzov. Pr. Crim. P. 2. qu. 100. & Habn. in not. ad Wesenb. h. t. n. 10.* moribus denique recantatio si palinodia introducta est, quæ non parùm gravat pudorem injuriantis, dum proprii oris confessione & testatione semetipsum mendacii arguere tenetur, *Carpzov. d. P. 2. qu. 94. n. 17.* imò infamia revocantem sequitur,*

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. C. II. SECT. II. 77
sequitur, quod in for. Sax. expeditum est, propter rescriptum
Electoralis de an. 1637. verb. nicht ohne Verkleinerung des wie-
derruffenden Eheis ic. *vid. Eckolt. adff. h. t. S. 27.* alias refer-
vatione honoris in sententiâ opus non esset, *Berlich. P. 5. Con-
clus. 63. n. 33. 1699.* Hinc si injurians officio publico præsit,
aut aliâ dignitate polleat, Princeps, ne per contumeliosam re-
cantationem dignitas & functio publica, ipsaque in eò Resp.
labem sentiat, injuriatum etiam invitum ad injuriâ remissi-
onem & concordiam cogere potest, *Mev. P. 1. Dec. 224.* atque
ita Illustris Fac. Jurid. Jen. an. 1679. d. 18. Martii ad consult.
D. W. respondit: Ob wohl die Fürstl. Landes Ordnung lit. C.
klar disponiret/das der Schmäher dem Geschmäheten / mit fol-
genden Worten Abtrag Ehr und Wandel thun solle. Was
ich geredet/daran habe ich gelogen/und euch öffentlich Unrecht ge-
than/derowegen bitte ich/ihr wollet ic. Dennoch aber und dies
weil beyde Theile in vornehmen Fürstl. Diensten/und nicht zu
leugnen/das die palinodia dem revocanti höchstschmäblig falle;
So ist es doch an dem/das der Landesfürst disfalls seine Ver-
ordnung zulimitiren auffer Zweifel bemächtigt ist. W. K. W.

CAPUT III.

De Potestate Eminente Principis circa Formam Judicii.

§. I.

Forma Judicii consistit in Processu, qui est modus legiti-
mus in judicio circa causam in id deductam à judice &
partibus, vitandæ confusionis gratiâ, observandus, *Illustris
Dn. Seruv. S. J. C. Ex. 9. rb. 66.* Estque vel Civilis, vel Crimi-
nalis: Civilis hodie vel ordinarius vel extraordinarius sum-
marius item executivus, nec non alius in possessoriô, alius in
petitoriô judicio. *vid. Strauch. diff. 21. apb. 1.*

K 3

§. II. Quam-

§. II. Quamvis quidem ordo iudicii inevitabili necessitate, (ut confusio evitetur, & certa quædam regula sit, quam tuto sequantur Iudices inferiores) constitutus & variis legum cancellis inclusus sit, de eò tamen verè sensisse videtur Diodor. Tulden. Tr. de caus. corrupt. Jud. & remedia. L. 3. c. 11. ibi: *Profectò, qui nunc invaluit Iudicii ordo, non ordo est, sed confusio, non processus, ut vulgò appellatur, sed ambages; non quasi discretus quidam limes disceptandi cognoscendiq; sed labyrinthus. Que via esse debebant ad cognitionem definitionemq; causa directissima, quid aliud sunt, quam salebra quadam, in quibus insidias utrinque litigator disponat? Non hæc ad directionem Iudicis valent, sed ad deceptionem &c.* Deinde pergit: *Neque ignara hæc Reip. moderatoribus: Cum non de alià juris parte plura indies constituant, quàm de ordine instructuq; Iudiciorum. Sed profectò hoc ipsum est oleum camino addere: quantoq; diligentior iudicis ordo præscribitur, tantò eorum impeditior erit ac tardior exitus, quia tantò plura semper de ordine litigandi, quàm de statu litis disceptabuntur. Igitur non augendus Iudiciorum ordo, sed minuendus, & tanquam profunda sita densitate arborum horrida & licentiâ ramorum impedita, & grassatoribus, quàm viatoribus oportunior securibus truncanda est ac recidenda.* Quod laudati Auctoris consilium tam sanum est, quàm Reip. proficuum, ut cum legalis civilisque sapientiæ principis conferenti collectu facile: Cui tamen non in quòvis Iudicis inferioris, quoniam non arbiter, sed miniiter legum est, c. 3. dist. 4. aut etiam Principis, à quò provocari potest, vel cuius potestas pacis restricta, Illustris Dn. à Seckendorff im Teutschen Fürsten Stat P. 2. c. 4. n. 4. ibi: *oder ohne einige Form des Gerichts nach eigenen Sinn verfahren wolten/hätten sich die Stände und Unterthanen des Landes dessen mit Fug zu beschweren/auch in beharrlicher Unordnung bey der hohen Reichs Obriigkeit um Vermittelung sich zu beklagen.*

flagen. Sed solum in summi & strictè sic dicti Principis judicium locus relinquitur, qui ordinem judicarium servare non tenetur, *Dn. Ziegl. in Dicast. Concl. 36. §. 11.* sed causam quamcunque sine strepitu & de plano cognoscendam committere potest. *Pet. Ant. de Petra d. Tr. c. 28. n. 76.* Sed quia ordinis judicarii quædam requisita essentialia & substantialia ex ipso jure Naturæ videntur derivata, dubium exoriri possit, quænam ea sint, & quousque Principis potestas in iis mutandis & corrigendis pateat, quod nunc exemplis declarabimus.

§. III. *Quædam verò Judicium præcedunt, quædam in ipso Judicio fiunt; Quædam Judicium finitum sequuntur.* Quæ Judicium præcedunt, vel substantialia sunt, vel accidentalia. *vid. Illustr. Dn. Struv. S. J. C. d. Ex. 9. th. 67. 68.* Ad substantialia pertinet *citatio & libelli oblatio.* Citatio usque adeo necessaria censetur, ut neque à Statutò, neque à Supremò Principe tolli possit, ut ore quæ defensionem respicit; quæ à Jure provenit naturali. *clem. pastoral. §. cæterum, de re jud. Vant. de Nullit. Tit. de nullit. ex defect. citat. n. 9. Menoch. A. J. Q. L. 1. qu. 17. n. 5. Boer. Dec. 247. n. 7.* Contrarium tenet *Gloss. in l. 15. §. 2. ff. ex quib. caus. maj.* Nobis placet sententia media distinguendum inter citationem primam & ultiores. Illa est juris Naturalis; hæc Juris Civilis. Princeps igitur eas in causis sive criminalibus, sive civilibus omittere potest, *Curt. Jun. Conf. 170. n. 17. Socin. V. 3. Conf. 120.* nam semel citatus invigilare deinceps tenetur causæ suæ, *Hillig. ad Donell. L. 23. c. 2. lit. b. in not. p. 000.* atque sic d. *Clem. §. cæterum, de lite* nondum cœptâ intelligenda est: Quam sententiam magis firmat observantia Cam. Imp. in quâ necessarium, ut reus ab initio ad totam causam citetur, *Myns. Cent. 4. Obs. 33.* & licet postea sine ulteriori citatione feratur sententiâ, appellare ob hoc non potest, *vid. Magnif. Dn. Præses in sæpè laudatò Tr. de Grav. extraj. c. 3. P. 4. §. 8. n. 2.*

§. IV. Li-

§. IV. Libellus fundamentum causæ & ipsius iudicii existit, undè & truncus appellatur arboris Judiciariæ, sc. ut truncus totam regit arborem, ita etiam libellus totum regulat processum, *Vent. de Valent. in Parth. litigios. L. 2. c. 13. n. 17.* & requiritur in processu ordinariò, qualicumque actoris petitione in summariò sufficiente; quia igitur, ut diximus, quævis causà ordinaria jussu & autoritate Principis, invitis etiam partibus, summariter & sine strepitu tractari potest, spontè sequitur, solennem libelli oblationem ad nutum Principis cessare, *Clem. sape, de V. S.* imò nec semper minùs solenni opus est, sed rescriptum Principis vice ejus fungitur, *Vant. de nullit. Tit. de nullit. ex defect. proc. n. 20.* nec si adhibeatur in formà solenni, ei ineptitudinis exceptio obstat, Principi enim vires libelli egredi licet, *Zoes. ad ff. tit. de re jud. n. 47.* ut si coram eò una causà est intentata, & alia probatur, tamen judicare possit; quia solam veritatem attendit, *Egid. Boss. tit. de Princ. n. 74.* quamvis aliàs fatuus sit iudex, qui aliter condemnat, quàm fuerit petitum, *l. ult. C. de fideicom. libert.* De contumacià, dilationibus, feriis, aliisque accidentalibus præparatoriis nil attinet dicere, cum singula à nudò Principis arbitriò dependeant, præterquam quod nec Principis permissu actus judiciarius in feriis divinis ordinariis expediri possit, nisi instet & urgeat necessitas, publica que inde resultet utilitas, facile enim in hóc summi Numinis speratur venia, per quod multorum salus procuratur, *l. 10. C. de fer. Cavalc. de brach. Reg. P. 2. n. 23.*

§. V. In Judiciò ipsò partes procedunt ad litis contestationem, quæ duplex est: solennis & minùs solennis. Hac in judiciò Principis præcisè non exigitur, æque ac libellus *d. clem. sape de V. S.* Illa vero omitti nequit, ne quidem in possessoriis judiciis, nisi enim iudici probè constet, quid partes negent, aut probent, in nullà litis specie vel probatio in-

jungi,

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. CAP. III. 81

ungi, vel sententia proferri poterit, quod nec in Principe secus est, hæc enim in quovis judiciò à litis contestatione regulantur, eamque sequuntur.

§. VI. Probatio in causis tum civilibus tum criminalibus occurrit, & fit per testes *l. 2. 3. ff. de test.* vel per instrumenta, *arg. l. 11. C. de fid. instr.* aut alia fidem merentia; & regulariter plena requiritur. Quæ verò plena sit, relinquatur judicis arbitrio, *Carpzov. P. 1. C. 23. D. 4. n. 2.* & multò magis Principis, qui facere potest, ut plenè credatur probationibus minùs legitimis, *Mench. Q. J. A. L. 1. qu. 25. n. 2. Pet. Surd. Dec. 312.* Sic non modò ipsi Principi soli & injurato, (*Farin. de test. qu. 63. n. 70. seqq. illustris Dn. Seruv. Tr. de Jud. c. 8. aph. 35.*) Sed etiam aliis testibus injuratis, si saltem per scripturam, unter ihren Handschriften und Pitschafften / sub fide suà deponant, autoritate Principis plena fides habenda est, quod inter personas illustres & nobiles in Regnò Bohemiæ, in Archiducatu Austriæ, in Bavarià & aliis locis singulari privilegiò & longà observantià receptum esse, testatur *Gail. L. 1. Obs. 101. n. 13. seqq.* non minùs Princeps instrumento privato, transumpto, vel exemplo non solenni alicujus scripturæ fidem tribuit, etsi regulariter non probet pro scribente, *l. 7. C. de probat. c. 2. extr. de fid. Instr.* quia enim valet statutum disponens, ut eis fides adhibeatur, *Vivius Comm. opin. L. 1. opin. 309. pr.* & vim habeat publici instrumenti, dùm publicà nititur autoritate, ut libri mercatorum, die Handels Bücher / de quibus *vid. Gail. L. 2. obs. 20.* Multò magis id obtinet in Principe, *diss. Ant. Pet. de Petra d. Tr. c. 28. n. 56.*

§. VII. Probatione utriusque partis perfectà, disputationibus attestationum judici exhibitis & causæ conclusionè factà sequitur tandem sententia, quæ est Judicis pronunciatò causæ controversæ decisionem continens: Et requiritur, ut debitò locò à Judice partibus citatis proferatur, sitque
L
juri,

juri, libello, & actis conformis, alias nulla est, nec tranfit in rem judicatam, *arg. c. 52. de R. l. in 6to.* Sed ut Princeps his requisitis singulis derogat, (potest enim sententiam ferre super non petitis, *Gylm. Symph. Camer. Tom. I. P. 3. Vol. 12. p. 64. n. 20.* parte non citatâ, *Mynf. Cent. 3. obs. 71. Gail. L. 1. obs. 75. n. 1.* ex solâ ejus scientiâ actis contrariam, *Illustris Dn. Scriv. S. J. C. Ex. 44. th. 5.*) Ita etiam sententiam ab inferiore latam, quamvis nulla sit, jure confirmat, *Petra d. Tr. c. 6. n. 25.* mandatum tamen judici factum, ut sententiam sub formâ præscriptâ faciat, ob in certas facti, ex quò jus oritur, circumstantias, non valet, sed censetur subreptitium.

§. VIII. Latâ sententia officium judicis expirat, *l. 55. ff. de re jud. & si alterutra, vel utraq; pars eâ acquiescere nolint, dantur remedia suspensiva, ex quibus appellationem nominasse sufficiat.* Et quia appellatione iniquitas & imperitia judicis corrigitur, perquam salutare est hocce remedium, ut theriaca dicatur contra venenum Judicis, sæpe tamen & ipsùm in venenum degenerat, dum protelandæ litis causâ frivole interponitur *Dn. Ziegl. in Dicast. Concl. 52. §. 21.* Huic igitur malo, ut Principes obviam eant, vel causas quasdam reddunt inappellabiles, *Mer. P. 3. Dec. 168.* vel appellationem planè tollunt, quod juri Naturæ minimè contrarium est, vid. omninò *Magnif. Dn. Praeses Tr. de Grav. Extraj. c. 2. §. 1. 2. Dn. Ziegl. Dicast. concl. 23. §. 23.*

§. IX. Quando verò appellatio admittitur, appellatus gaudet beneficio *nova non deducta deducendi, & non probata probandi*, quod Jure Civili Rom. *l. 4. C. de tempor. & repar. Canonico, c. 10. extr. de fid. instrument. c. 17. extr. de testib. datum, Ordinatione Camerale P. 3. Tir. 33. §. im Fall aber n. & R. l. de an. 1654. §. Wie ebemâßig n. 73.* confirmatum, & fori consuetudine universali & ubique Gentium receptum est, *Gylm. Symph. Camer. P. 3. Vol. 16. n. 1.* ut si quid in agendò negotiò

gotiò minus se allegasse litigator crediderit, quod in judiciò actò fuerit omissum, apud eum, qui de appellatione cognoscit, persequatur *l. 6. §. 1. C. de appellat.* & jam exercitatis in judiciò negotiis pleniore subveniatur veritatis lumine, *d. 1. 4. C. de tempor. & repar.* cum facile fieri possit, ut aliquid in primà instantià omittatur, à quo vel totius causà victoria pendeat, vel quod saltem magnum ad eam adjumentum conferat, adeoque summà æquitate suffultum videtur, ac proinde magis dubium, an à Principe hoc remedium tam favorabile & utile invitis appellantibus extorqueri possit? Quà de re eruditè & accuratè differit, *Ludolph. Hugo in Consule. de abus. appell. tollend. c. 4. seqq.* atque sententiam affirmativam rationibus sat firmis adstruit, imò hocce remedium tanquam corruptelam judiciorum & temeritatis litigantium fundamentum universo Imperio exitiosissimum radicis è judiciis extirpandum atque tollendum censet, cujus scrinia hic cumpilare nolo.

§. X. Appellatione aliòve remediò suspensivò non adhibitò sententia transit in rem judicatam, quæ pro veritate habetur, *l. 207. ff. de R. J.* atque inter partes jus facit, *l. 3. pr. ff. de agnos. & at. lib. l. pen. de re jud.* à quò recedendum non est, *l. 1. C. eòd.* quia non datur duplex veritas, hinc flosculi, quibus admodum superbit pagmaticorum cœtus, rem judicatam facere ex albò nigrum, & ex nigrò album, ex non ente ens, convertere verum in falsum, & falsum in verum, *vid. Dn. Ziegl. Dicast. Concl. 35. §. 6.* Quamvis ergò regulariter nemo, ut causam semel decisam iterum agat, cogendus, nec sub obtentu Rescripti Principis, *Mer. P. 2. dec. 105.* quia exceptio rei judicatæ inventa est, ut litium sit finis, ne aliter modus litium multiplicatus summam atque inexplicabilem faciat difficultatem. Nihilominus tamen poterit Princeps tollere impedimentum rei judicatæ, quod parti obstat, *Bad.*

in l. 1. & fin. C. de sent. pass. & rest. Carol. Tapia in rub. de Const. Princ. n. 66. & facere, ut iterum discutiatur veritas causæ jam decisæ, *Pet. Ant. de Petra d. Tr. c. 25. n. 6.* atque sic Philippo III. Regi Hispaniæ adversus Ducem de Bejar responsum fuisse refert *Cavallos Spec. Aur. Opin. Comm. cont. comm. L. 4. qv. fin. n. 376.* & in simili *Vincent. de Franchis Decis. 700.* quod etiam probat *Menoch. Q. J. A. L. 1. qu. 52. n. 4.* & *Brunnem. ad l. 2. C. ut lit. pend. n. 4.* maximèque commendat *Cavallos d. l. n. 384. ibi: hac tene mente, quia sunt nova & practicabilia.* A nobis verò secedit *Carppov. Proc. Civ. Tit. 16. Art. 2. n. 11. per l. 16. C. de transact. & l. ult. C. sent. rescind. non poss.* Sed præter ea, quæ ex dictis jam colligi possunt, Resp. (1.) ad d. l. 16. de transact. aliam esse rationem transactionis, aliam rejudicata, quamvis in eò comparentur, quod utraque non facile rescindatur: In transactione intercedit consensus contrahentium expressus, ex quò oritur obligatio naturalis, quam Princeps non tollit, nisi per legem universalem & ubi causâ prægnantior subest. Ex sententiâ verò & rejudicatâ nunquam oritur obligatio naturalis vera; dum enim hanc non tollit, *l. 60. ff. de condict. indebit.* nam judex non habet potestatem in Jus naturale, *Brunnem. d. l. n. 2.* nec inducit, cum facilius tollatur, quàm inducatur, *arg. l. 27. §. 2. ff. de pact.* neque etiam dum litigator non provocat, statim consentit, nisi fide & tacite, *l. 3. C. quomodo & quand. Jud. c. 15. extr. de sent. & re jud.* ille autem tacitus consensus non est naturalis, *vid. Felin. in cap. 20. extr. de prescript. n. 4. (2.) ad l. ult. C. sent. rescind. non poss.* Resp. quod in ejusmodi rescripto idem obtineat, quàm in omni aliò, quod contra legem elicitur, sc. videtur subreptionis vitiò laborare, nisi clausula declarativa, non obstante, adjecta sit, *rot. tit. C. si cont. jus vel util. ibique DD.* quod omninò concedimus. Nec obstat ratio supra allata, *ex l. 207. ff. de R. J.* Sententia enim non est veritas, sed pro veritate

veritate habetur, *Dn. Ziegl. Dicast. Concl. 35. §. 7.* Princeps
 verò non spectat rigorem juris, sed veritatem, indè non ini-
 què agit, si non obstante rejudicatà mandet de veritate co-
 gnosci, *vid. Riminald. Conf. 404. V. 2.* idque potestate eà, quæ
 aliàs dicitur *INSUFFLATIO SPIRITUS VITÆ.* Nam
 quamvis Jure Civili Rom. & passim constitutum sit, ut tam
 primæ, quàm secundæ instantiæ actus justà temporis mensu-
 rà instructi, ne partes ultra modum litigent, & tempus reli-
 quum materia temeritatis & pervicaciæ sit, lapsu fatali præ-
 scribantur, & licet maximi præjudicii sit, ad eos non detur
 regressus, potest tamen Princeps cuivis peremptæ & eneca-
 tæ instantiæ spiritum vitæ insufflare & lapsum terminum re-
 stituere, ut vigorem & auctoritatem pristinam consequatur,
Boer. Dec. 247. n. 10. Dn. Seryk. in disp. Inaug. ad l. Emil. 38. ff.
de minor. c. 6. n. 5. probationes post causæ conclusionem ad-
 mittere, deserræ appellationis causam sub incudem revoca-
 re, omnesque ordinis judiciarii defectus supplere & termi-
 nos prorogare, qui aliàs prorogari non possunt, ac si in ter-
 minò prærogati fuissent, *Garf. Mastrill. L. 3. Dec. 192. num. 11.*
Natta, Conf. 104. n. 3. 4. ita tamen ut pars impetrans expen-
 sas parti contrariæ restituat, non vero si stetit per judicem a-
 liumve, quo minùs causa fuerit deducta. *Boer. d. l. Pez. Aus.*
de Petra d. Tr. c. 8. n. 25.

§. XI In ordine Judicii possessorii & quidem possessio-
 nis recuperandæ illud maximè decantatum & in foro fre-
 quens est, spoliatum ante omnia restituendum esse & spoli-
 antem non audiendum, nisi restitucis omnibus damnis, fru-
 ctibus & expensisque ad obulum, *c. fin. extr. de ord. cognit.*
c. 2. §. 6. 7. de rest. spoliat. l. 7. C. unde vi. cujus regulæ justitia
 & æquitas perspicua est. An igitur Princeps causam petito-
 rii ante spoliæ restitutionem vel ipse vel per alios cognoscere
 poterit? Hoc negat *Paul. Christin. Dec. Belg. V. 4. Dec. 136.*

n. 7. & Matth. de Afflict. Dec. Neapol. 403. n. 5. Sed licet quidem à spoliati restitutione nec autoritas Principis relevet, *Dav. Mer. P. 8. Dec. 385.* quia tamen dicta regula ad ordinem iure positivò institutum pertinet, cuius solennitatem Princeps licetè remittit, *arg. c. 4. extr. de concess. prabend.* Dein nec aufertur, sed differtur restitutio, donec super meritis cognitum; atque dilatio à Principe concessa valet, *arg. l. 2. C. de prec. Imp. off. affirmativæ sententiæ* subscribimus, quam probant *Ant. Thess. Dec. 15. Ricc. P. 2. Dec. 407. Cravetta Conf. 1. pro gen. n. 236. & ex eò Carpx. L. 1. Resp. 75. n. 11.*

§. XII. In processu criminali inquisitio hodie remedium ordinarium est, *Carpx. Pr. Crim. P. 3. qu. 103. n. 50.* licet alias DD. de eò subtiliter magis quàm utiliter disputent, *vid. Ægid. Boss. Tr. de inquisit. n. 16. 17.* & describitur, quod sit legitima iudicis ex officio procedentis super delictò ad ipsum per certum denunciatorèm, vel ex famà communi delatò indagatio. *Illustr. Dn. Seruv. Jpr. Rom. L. 4. Tit. 21. apb. 2.* ac dividit solet in *generalem & specialem*: Ad utramque requiruntur indicia (*de quibus vid. Tr. sing. Crusii, Marc. Ant. Blanci Anton. de Rosellis, Francisc. Bruni & Francisc. Casoni Gvidonis de Suzario*) & sine præcedentibus indicis nulla est, nec confirmatur ex postea supervenientibus, *Jul. Clar. Pr. Crim. §. fin. qu. 6. Roland. Vol. 3. Conf. 3. 12. & 30.* existentibus. verò indicis iudex inquirere, & curare, ut & bonis latis fiat factò vel exemplo lætis, ac metus adimatur, & mali terreantur, iisque purgetur *Resp. l. 3. ff. de off. Præs. muneris* ratione obstrictus est, ad eò ut negligens ipsemet se crimine non levi obstringat, *Pet. Heig. L. 1. qu. 39. n. 24.* Utrumque tamen secus est in Principe: Potest enim motu proprio mandare inquisitionem formari, nullà habità indiciorum & diffamationis cognitione, *Gloss. inc. 2. de accusat. in orò. Dec. Conf. 175. n. 2. Menich. Q. J. A. L. 1. qu. 78. n. 4.* quippe arbitrium & scientia Principis

Principis indicia supplet. Contrà, quamvis ex complicum confessione, famâ, aliisque indicis reus satis suspectus sit, Princeps tamen vi potestatis suæ inquisitionem certis de causis non nunquam impedit & tollit literis abolitionis de super concessis, quales haud ita pridem à *SERENISS. ELECTORE SAXON.* persona quadam cætera honoratior impetravit, seq. form. **Demnach** der Durchlauchtigste Fürst und Herr/Herr Johann Georg der Ändere/Hertzog zu Sachsen/Jülich/Clèv und Berg/des H. Römischen Reichs Erzhertzschall und Churfürst etc. etc. verschienene Zeit unterthänigsten Bericht erlanget/was massen N. N. zu N. N. sich verbotenen Wildpretschießens an der Churfürstl. gehegten Wildbahn selbiger Enden höchststraffbarer Weise unterfangen/allermassen danner N. N. bey der darauff angeordneten inquisition dessen / so er beschuldiget worden/nicht alleine geständig gewesen/sondern auch unterschiedliche Personen/welche darim Wissenschaft getragen / und von dem gefälleten Wildpreth genossen / zugleich mit angegeben/darunter auch insonderheit N. N. in N. N. nahmhafft gemacht. Worauff denn nicht weniger auch gegen gedachten N. N. eine genaue Erkundigung der Sache/und leglichen gar die inquisition entstehen wollen. Alldieweil aber derselbe zu Entkommung sothaner inquisition zu einer Geld-Straffe sich unterthänigst erbotzen; Höchstermelte S. Churfürstl. Durchl. auch auff sein vielfältiges beweglichstes suppliciren den Proceß aus Churfürstl. Clemenz einstellen / und die Geld-Straffe von ihm annehmen lassen: So haben Sie numehro auf ferneres inständiges unterthänigstes anhalten über dasjenige/so dißfalls vorgelauffen / eine gänglich abolition in Krafft diß erheissen wollen/ der gestalt/das nicht nur wieder mehr angeführten N. N. weiter nichts dieser Beschuldigung halber/als welche numehro völlig abgethan/ und ins Vergessen gestellet / vorgenommen werden soll / sondern es soll auch ihm an seiner Bewerbschafft/ solche ferner zu treiben unbenommen/

nommen/weniger aber an gutem Eyhnuß nachtheilig seyn/noch
auf einigerley Weise dahin gezogen werden. Allerdings dann
wiedriges Falls / und da von iemand zur Ungebühr er N. N. oder
die Seinigen hiermit angegriffen oder beschimpffet werden wolte/
dieselbe Churfürstlichen Schutzes und Anhung sich zu getrüsten.
Erenlich ic.

§. XIII Quævis verò inquisitio tendit ad eum finem,
ut cognoscatur veritas de personis & factis, quam igitur solers
& rerum peritus iudex variis modis excutere allaborat, vel
ab ipsò reò per articulos cautè & circumspèctè, non callidè
concinatos, vel à testibus, quibus reus convincatur, quia ne-
mo nisi convictus & confessus condemnandus, *l. 16. C. de pœn.*
Farin. P. 3. oper. Crim. qu. 81. n. 1., dissimulatâ tamen fraude
& colore quæsitiò, aut spe veniæ reum ad dicendam verita-
tem inducere, inferiori Judici minimè licet, *vid. Dn. Ziegl.*
Dicast. Concl. 29. §. 3. seq. nec valet impunitatis promissio,
quia hæc promittere in iudicis potestate non est. Potest ta-
men Princeps uni ex pluribus delinquentibus impunitatem
concedere, ut alii complices propalentur, vel capiantur, quo-
niam meliùs est in occultis parcere uni, ut coxteri puniantur,
quàm delinquentes in Rep. latitantes retinere. At reliquis
eruendæ veritatis modis omnibus potior est ipsius rei con-
fessio, quia hæc, ut propriâ quasi sententiâ perit, *l. 1. ff. de con-*
fess. idèòque ea, si aliter impetrari non possit, ab equivo-
posito extorqueri solet, modò indicia sufficiant, sine his enim
& ex solò processu informativò id nec Principi omninò libe-
rum est, *Vincent. Corocc. Tr. de remed. cont. prajud. sent. Ex. 44.*
n. 145. add. Matth. de Afflic. Decis. Neapol. 391. n. 1., nisi Princi-
pi soli cognita sint. Contrâ, si quidem indicia ad torturam
sufficiunt, & reus insigniter diffamatus est, pertinaciæ tamen
ejus & delicti atrocitati non sufficere videtur tortura adhibe-
ri solita, Princeps licitè eam auget pondera pedibus addendo,
vel

PRINCIPIS IN JUDICIO. PART. SPEC. CAP. IV. 89
vel ignem, ut cereum accensum plantis pedum, aliòque tormentorum genere. *vid. Cavalc. de brach. Reg. P. 3. n. 245.* usq; dum expugnatâ contumaciâ & delicti veritate perspectâ trahitur ad supplicium.

CAPUT IV. De Potestate Eminente Principis circa finem Judicii.

§. I.
Finis Judicii est executio, vel Civilis, vel Criminalis, sine quâ brevi vilesceret & fieret elusoria judiciorum autoritas: Utriusque forma in eò consistit, ut fiat legitimò tempore ac modò. Et Civilis, si partes sententiâ acquiescant, & re demùm judicatâ, *l. pen. & ult. C. de execut. rei jud. pendente* licet revisione locū invenit, quod non attentis iis, quæ pro sententiâ contrariâ adducit *Gail. L. 1. obs. 154. n. 4. hodiè per R. I. de an. 1654. §. nach Berathschlagung/124.* satis expeditum est, quamvis antea secus fuerit, *depur. Recess. de an. 1600. §. als auch Streit sùrgesfallen* / Princeps verò currente etiam decendiò sententiâ suam exequi potest remediis suspensivis, quò expeditior litium exitus sit, litigatori negatis, *vid. h. P. Spec. c. 3. §. 8.* minus reliqua temporum intervalia (quæ sunt in actione personali J. C. 4 Mens. / *f. §. 1. C. de usur. rei jud. Jure Sax.* terminus Saxon. in actione reali 14. dies,) in actu immisionis, taxationis &c. observare tenebitur, nec diu laborabimus, an Princeps executionem prorogandò spem victoris protelare possit, cum id ex dictis *in P. 3. §. 10.* dilucidè appareat.

§. II. Magis dubium est, an unquam procedat Principis executio nullâ præexistente sententiâ? Quod asserere primò intuitu videtur absolum, valet tamen omninò in casu,

M

su,

su, quò quis re suâ in pœnam privatur à lege, ut vassallus commissa felonîâ, contra quem sine præviâ citatione, causa cognitione, & quod ad minimum requirebatur, sententiâ declaratoriâ fieri potest executio; Nam si sola requiritur sententiâ declaratoriâ, satis dicitur Princeps declarasse, ex quò factâ executione feudum abstulit & alteri concessit: Quia voluntatem non verba tantum, sed etiam facta declarant, *l. 22. ff. de leg. nec hõc casu tollitur defensio cum nulla subest, Paul. Christin. Dec. Belg. V. 1. Dec. 88. n. 26.* ubi ita in Curia Belg. iudicatum refert.

§. III. Modus executionis Civilis est, ut in actione reali res ipsa restituatur, si verò debiti solutio, vel æstimatio, aut interesse præstandum est, ut primò pignori capiantur & distrahantur res mobiles, post ad immobilia & actiones fiat progressus &c. *vid. Coler. Tr. integr. de proc. execut. Carpzov. in Proc. T. 25. Art. 1. 2.* exactè ubique observatò ordine & sine violentiâ, aliàs executori de factò procedenti, de factò resisti potest, *l. 5. C. de execut. & exact. L. 12. l. 5. C. de Jur. fisc. L. 10. ibiq. Brunnem. n. 6. Klock, Vol. 2. Conf. 72. n. 7.* nam dum Judex potestate abutitur, pro privato habetur, & contra eum præsumitur, *Job. Græfe Tr. de autor. privat. Class. 3. c. 5. n. 30.* Sed Principi resisti nunquam potest, & si forte quid insoliti nobis per Principem contigerit, cujus ratio non statim apparet, *arg. l. 20. ff. de LL. irrationabile tamen non est, quia non censetur injuste agere, atque factum ejus haberi debet pro casu fortuitò, Sebast. Medic. de cas. fort. qu. 13. n. 6. add. H. Grot. de J. B. & P. L. 1. c. 4.*

§. IV. In executione criminali & poenarum irrogatione, ut causâ perquam arduâ ac summi præjudicii summâ Judicis prudentiâ & sollicitudine opus est, ut ordine demùm ad amissim ubique observatò, non temerè, ad eam procedat. Omnium verò maximè singulis defensionem tribuere debet

debet, etiam nocentibus, nam qui inaudit atque indefense
 pereunt, tanquam innocentes periisse videntur. Tacit. 13. *Annal.*
 20. Principis tamen potestati relinquitur, non nunquam
 gladiò legum nodos dissolvere, atque sine omni ordine, sen-
 tentiâ & causâ cognitione non crimina, sed criminum suspi-
 ciones punire, *Christoph. Forstn. ad Tacit. d. l. p. m. 307.* si sc. sibi
 insidias strui sciat, & conspirationis audaciâ res in eum sta-
 tum devenit, ut aut Principi pereundum sit, aut conjuratis,
 eaque illorum potentia sit, ut nec capi sine periculò, nec te-
 neri tuto possint, *Forstn. d. l.* Sic ALBERTUS WALLEN-
 STEINIUS DUX FRIDLANDIÆ &c. Egræ an. 1634.
 d. 15. Febr. trucidatus; vel si delictum manifestum, & re ipsâ
 probatum, naturalis verò processûs ordo non nisi maximò
 Reip. periculò servari possit, delicto statim supplicium
 Princeps representare potest, *Bœcl. in dist. ad Tacit. 3. Annal.*
 10. cui tit. *Judex unus & multi, ubi tamen non qualemcunque*
periculi ratiocinationem, sed qua possit Viri prudentis iudicio
prorsus satisfacere requiri censet. Et ANACRÆUS MA-
 RESCHALLUS GALLIÆ an 1617. jussu Regis duplici glande
 transfossus, *Gramond. L. 2. Histor. Gallic. p. 158.* quamvis is ul-
 ticendi modus non nullis displicuerit; Vel denique si deli-
 ctum soli Principi cognitum, proluxa judiciorum religio &
 infinita judiciarii ordinis ceremoniæ, quæ haud rarè justiti-
 am opprimunt, possunt ab eò contemni, exemplò HENRI-
 CI II. FRANCOR. REGIS, qui Italum familiarem in capi-
 tali scelere deprehensum in carcerem duci jussit. Is eadè car-
 ceris ex albò rorum eximi, ac vinculis solvi, quando nullius cri-
 minis convictus ac ne accusatus quidem esset, desideravit. Pra-
 tor itaque curia cum tribus Judicibus Regem adeunt, causam
 ire requirentes. Rex offensus iudicibus quasi fidem suam in
 dubium vocantibus, juravit, se hominem in nefario facinore de-
 prehendisse, & ideo nocte in scutâ reus jussu regis flumine demer-
 sus

suas facinoris poenas luit; quamvis Reip. exempla vindictæ publicæ habere & ne justitia in occulto fiat, intersit, vid. Excell. Dn. Pet. Müller. in Præs. Dom. Illust. c. 8. poss. 4.

§. V. Præterea quamvis delictio satis probato non remitti poenam facile utilitas publica postulet, ne temerè ad maleficia quisquam profiliat, *l. 14. C. de pœn. l. 51. ff. ad L. Aquil.* ideoque à legum præscripto recedens iudex in decernendis poenis concius criminis præsumitur, indeque infamis declaratur, ac eadem poena punitur, quâ reus ipse punitendus fuisset, *Farin. Pr. Crim. q. 17. n. 6. Virg. ad Nov. 17. c. 5. p. 177.* nisi causa prægnans & legitima iudicem à poenâ per leges impositâ recedere jubeat, quasi deficiat ratio, quæ legislatorem movit ad hanc potius, quàm ad aliam poenam statuendam, quod tamen solum obtinet in actu ferendæ sententiæ, non post eam latam, tunc enim & quando de executione quaestio est, solus Princeps poenam vel remittit, vel mutat. Idque liberè *quoad interesse fisci & publicum*, in iis delictis, quæ divino Jure capitalia non sunt, in reliquis si justa causa subsit, *Carpz. Pr. Crim. P. 3. qu. 150. n. 30.* quamvis talia sint, quæ societatem humanam maxime dissolvunt, ut sunt deprædationes, latrocinia, homicidia, raptus, adulteria &c. Sic in adulterio & incestu dispensationem locum habere ab Illustri Fac. Jurid. Jen. Mens. Jan. an. 1627. ad requisitionem des Wippachischen Verwalters zu Obernitz/ responsum fuisse refert *B. Dn. Richt. P. 1. Dec. 4. n. 30.* ibi: *Die weil H. S. ein Ehemann seine Stieff-Tochter Barbarn geschwângert/ so stehet es bey der hohen Obrigkeit/ ob dieselbe EX PLENITUDINE POTESTATIS es zu Geld-Straffe kommen lassen wolle ic. W. K. W.* & in crimine incestus & parricidii Mens. Maj. an. 1621. in eodem collegio decilum fuit, Principem posse poenam gladii remittere & mutare in perpetuam relegationem, ad requisitionem Præfecti zu Green in Ducatu Brunsvicensi; item poenam ignis

in pœnam gladii mutari posse Menf. Decembr. an. 1635. *Jo-*
hann Neucken quæstori zu *Gehren* / responsum fuit teste *Dn.*
Richt. d. l. n. 3. non nunquam Princeps etiam pœnam ordi-
 nariam, aut eam, quæ ordinariâ non multò mitior est, mu-
 tat *vel in pœnam perpetuæ carceris*, licet hæc pœna Jure Civ.
 improbata sit, *l. 8. §. 9. ff. de pœn. ibique Gothofr.* quod pleni-
 tudinem arbitrii in Principe magis arguit, non excedit; Ea
 enim, quæ pro negativâ adducit *Menoch. A. 7. Q. L. 1. qu. 89. &*
Besold in Delib. fol. 130. de judice inferiore intelligenda sunt,
 atque ita Illustris Fac. Jurid. Jen. an. 1678. respondit: Weil
 nunmehr inquisit auf vorgenommene territion erhalten / daß
 als er den Entleibten N den tödtlichen Stich gegeben / was er ge-
 gethan / nicht gewußt / so wird er zwar mit der ordentlichen Straffe
 des Todschlages verschonet / iedoch aber gestalten Sachen und
 Umständen nach nicht unbillich mit Staupenschlag des Landes
 ewig verwiesen / oder aber zur Verbüßung seines schweren Ver-
 brechens in einem leidlichen Gefängniß Zeit Lebens erhalten *B.*
X. W. Vel in additionem ad triremes, aut ut in Hungariâ in
 certò castellò limitaneò contra Turcas perpetuò militet,
Brunnem. ad d. l. 8. §. 9. ff. de pœn. n. 3.

§. VI. Non verò invitâ parte offensâ, & quoad inter-
 esse privarum, ne inde oriatur occasio injuriæ, ubi jura na-
 scuntur *l. 6. C. unde vi* in quò omnes conveniunt, quos qui-
 dem introspicere licuit, *vid. Francisc. Nig. Cyriac. Contr. for.*
L. 1. Contr. 20. Barthol. à Chassaneo in Consuet. Burgund.
Tit. de Justices & droictz §. s'il n'a graces. p. 230. n. 16. & refert
 duo egregia exempla *Dan. Moller. L. 3. Semestr. c. 31. n. 1.* unum
 IN AUGUSTO ELECTORE SAX. qui homicidæ pœnam
 mortis ad aliorum intercessionem remisit & illud addidit:
Jus suum quidem homicida remittere, viduæ autem & interemti
heredum nec se remittere posse, nec velle. Et in CHRISTIANO I.
 qui ob excessum defensionis relegatum ad 8. annos, post-

quam triennium in exiliō vixerat, restituit, audiens verò de eò heredes defuncti conqueri, & Jus, quod ex sententiā acquiſiſſent, ſibi auferri dicere; Senatui illius oppidi in quod relegatus redierat, reſcripſit: *ut & oppidò & diſionibus ſuis excedere & ante finitum tempus in ſententiā expreſſum non redire juberent.* & quamvis his maxima ſua laus conſtet, variè tamen invitâ etiam parte offenſâ poenam Princeps remittit & mitigat, e. g. ſi ex acerbatâ mente partis adverſæ venia nõ impetrari, ei verò aliter ſatiſfieri poſſit, de quò caſu loquitur *Ant. Theſ. Dec. 21.* ſi major ſubſit utilitas; vel ſi poenæ pecuniariæ parti applicandæ poena corporis ſurrogata fuerit, licet enim ab initiō accuſatoris interfuert, tamen poſt factam commutationem poenæ pecuniariæ in capitalem deſit ejus intereſſe, quia corporalis poenæ perſecutio ad vindictam publicam pertinet, non ad privatam, *Ant. Fab. in Cod. Sabaud. tit. de ſentent. paſſ. & reſtit. Def. 1.*

§. VII. Hæc DE POTESTATE EMINENTE PRINCIPIS, qua ſingula JURIS; non ubique CONSILII ſunt: Et bene ſcernanda eſt poteſtas ab ipſo ſofficiō boni Principis & diſtingvendum inter id, quod facere poteſt, & quod debet; ſane non omne quod poteſt, indiftinctè facere oportet & decet Principem, nec quod licet, omni tempore juſtum eſt, *l. 144. 107. ff. de R. J. unde Cic. in Rabir. c. 5. quid deceat vos, non quantum liceat vobis ſpectare debetis, ſi enim quid liceat queritis, poteſtis tollere è civitate quem vultis.* *Tabella eſt, que dat poteſtatem, occultat eadem libidinem, cujus conſcientia nihil eſt, quod quicquam timeat, ſi non per timeſcat ſuam.* Nec ſtatim inferior judex mandatis fulminatoriis morem gerere, *l. 20. C. de pan. ſed ipſum Principem conſulere debet, c. 5. extr. de reſcript.* laudabil exemplo ANACRII PRÆSIDIS IN CURIA PARISIORUM, qui cum LUDOVICUS XI. REX GALLIÆ edicta quædam iniqua in dictâ curiâ publicari juſſit, &

& curia recusavit, propterea, quod unicuique iniqua videntur, & REX sua iusta ingeminans minas adjecit, capitis etiam indicta poena, nisi curia paruisset, re intellectu REGEM adiit, coronam iudicum purpuratorum stipatus, non ut culpam deprecaretur, sed ut mortem precaretur: Cum diceret, se suosque Collegas mortem malle, quam legis propositae promulgationem pati. Rex incredibili magistratuum fortitudine & constantia perterritus legem abrogari, & rescriptum praesentibus iudicibus lacerari iussit, *referente Bodin. de Rep. L. 3. c. 4. p. m. 464.* Collectu facile est, quanti fuerit ea res ponderis & momenti ad Regem in officio retinendum. Imprimis ubi de sanguine hominis agitur, exemplum innocentis TURNI HERDONII apud Liv. L. 1. c. 51. & ANTISTII PETRONIS a TARQUINIO SUPERBO eversi apud Dionys. Halicarnass. L. 4. Principes moneat, ne praesumptionibus securius utentes imperio agant, ubi legibus agi potest, Tacit. 3. Annal. 69.

Portum ita affecturus complice vela, & si qua, CORDATE LECTOR, Tibi minus verè & non ad palatum videntur dicta, cum ratione corrigas, placidè moneas, monitus meliora sequar. Tuum, Nasutule, iudicium pendo, flocci, praesertim si nondum propriarum virium feceris periculum. TIBI verò, SUMME DEUS, pro gratiosissima studiorum benedictione, aliisque beneficiis maximis immortales persolvo grates; TUO AUXILIO eò pertendere licuit; TUO NOMINI ulteriora, si vitam concesseris, consecrata volo, cuius GLORIA ultimat us studiorum meorum.

FINIS.

Sphalmata extantiora.

In Praeloq. lin. 8. *disputat* dele pro abufus, abufus, P. Gen. c. 1. §. 1. pro dabent, habent, c. 2. §. 5. pro impertitus, impertitum, c. 2. §. 3. ibi vid. §. 3. adde cap. 1. c. 2. §. 17. p. 24. lin. 1, pro d. 18. d. 13. reliqua suppleat B. L. humanitas.

Si

Si mihi digna tuô meritô foret ulla
poësis.

Implerent magnum carmina no-
stra librum.

Sed quia desuetus sum carminis, ap-
probo tantum

Sumtum propositum, consilium-
que tuum :

Successusque tuos summus fortunet

Jöva,

Succedatque Venus blandula!

Vive! Vale!

Ita

*ex voto Nobilissimi Domini RABII, J.U. Ddi,
Fautcris, ac Convictoris sui honorandi
auguratur*

M. David Sipach/ Eccl. Jen.
Archidiaconus.

99 A 6930

ULB Halle

3

002 822 520

sh

Vb 17

135

INAUGURALIS JURIDICA

DE

TESTATE

INTE PRINCIPIS

IUDICIO,

QUAM

NCIPUM ANNUENTE,

ETO ET AUTORITATE

S ICTORUM ORDINIS,

ENTISSIMA SALANA,

ODERATORE

ICO ET EXCELLENTISSIMO,

O CHRISTOPHORO

CKERO,

OREFAMIGERATISSIMO, SERE-

SILIARIO SPLENDIDISSIMO, FACULTA-

RIÆ ITEM PROVINCIALIS ET SCABINATUS

ISSIMO, MERITISSIMO QVE &c. h. t.

NO SPECTATISSIMO,

TRONO ET FAUTORE SUMMO HONORIS ET

CULTU ET ATEM SUSPICIENDO,

LICENTIA

DOCTORIS IN UTROQUE JURE GRADUM

TEET MORE MAJORUM LEGITIME

A PESSENDI

NI ERUDITORUM EXAMINI SISTIT

GUS GEORGIUS Rabe/

Hal. Saxo.

RÆ CHRISTIANÆ M. DC. LXXX.

DRUM ACRO ATERIO

TINIS QVAM POMERIDIANIS.

ypis MULLERIANIS.

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Farbkarte #13

8
7
6
5
4
3
2
1
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
Centimetres
Inches